

Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2007

ROA-R-2008/3

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt
Faculteit der Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde
Universiteit Maastricht

Maastricht, september 2008

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de directeur van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt. In geval van overname van het datamateriaal moet telkens duidelijk als bron worden vermeld: "Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt" of "ROA". Van publicaties waarin gebruik wordt gemaakt van gegevens uit dit rapport ontvangen wij gaarne een exemplaar.

Hoewel de grootst mogelijke zorg is besteed aan de inhoud van dit rapport, kan het ROA in generlei opzicht verantwoordelijkheid op zich nemen voor eventuele onvolledigheden of onjuistheden.

Inhoud

	Bladzijde
Voorwoord	I
Samenvatting	V
Summary	IX
1 Kwaliteit van gediplomeerde schoolverlaters: Een heuristisch kader	I
2 Kwalificatie	5
3 Selectie	11
4 Kwalificerende vervolgtrajecten	21
5 Intrede op de arbeidsmarkt	33
6 Samenvattende totaalscores	53
7 Regionale mobiliteit	59
Bijlage 1 : Enkele centrale begrippen	65
Bijlage 2 : Kwaliteitsaspecten	69
Bijlage 3 : Kernindicatoren 1996-2007	73
Statistische Bijlage	
Tabellen naar opleidingssector	77

Voorwoord

Wat is de kwaliteit van de gediplomeerde schoolverlaters en wat gaan ze na hun opleiding doen? Hoe is de aansluiting met het vervolgonderwijs? Als ze naar de arbeidsmarkt gaan, hoe snel krijgen ze dan werk? En sluit dat werk dan ook aan op de gevolgde opleiding? Hoe tevreden zijn werkende schoolverlaters met hun functie en hoe schatten zij hun carrièreperspectieven in?

Sinds 1991 voert het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) van de Universiteit Maastricht in samenwerking met DESAN Research Solutions¹ enkele grootschalige onderzoeken uit onder recente schoolverlaters en pas afgestudeerden waarmee op dit soort vragen een antwoord kan worden gegeven. Het voorliggende rapport Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2007 gaat in op de kwaliteit en de bestemming van gediplomeerde schoolverlaters en afgestudeerden van het school- of studiejaar 2005/2006. De resultaten die worden gepresenteerd zijn gebaseerd op het onderzoek dat eind 2007/begin 2008 over de volle breedte van het Nederlandse onderwijsstelsel is uitgevoerd en hebben betrekking op de situatie van schoolverlaters en afgestudeerden ongeveer anderhalf jaar na het voltooien van de opleiding. In totaal zijn circa 105.000 schoolverlaters en afgestudeerden benaderd. De totale respons bedroeg 36%.² De verzamelde gegevens vormen samen het door het ROA ontwikkelde SchoolverlatersInformatieSysteem (SIS). Dit informatiesysteem is gebaseerd op een viertal grootschalige enquêtes die volgens een geïntegreerd model worden uitgevoerd.

Allereerst betreft het de VO-Monitor. Deze enquête is gericht op schoolverlaters van het algemeen voortgezet onderwijs (HAVO, VWO) en het voorbereidend beroepsonderwijs (VMBO). Vervolgens de BVE-Monitor, een enquête onder schoolverlaters van de beroepsopleidende (BOL) en beroepsbegeleidende leerweg (BBL) van het secundair beroepsonderwijs. Tot slot de HBO-Monitor en WO-Monitor. Dit zijn volledig vergelijkbare enquêtes gericht op afgestudeerden van het hoger beroepsonderwijs (HBO) en het wetenschappelijk onderwijs (WO). Ze worden uitgevoerd onder auspiciën van respectievelijk de HBO-raad en de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (VSNU).

De vier schoolverlatersonderzoeken hebben ieder een tweeledige doelstelling. In de eerste plaats fungeren ze als instrument voor kwaliteitszorg voor onderwijsinstellingen. Deelnemende onderwijsinstellingen ontvangen daartoe een uniek en vertrouwelijk instellingsrapport met de resultaten van hun 'eigen' schoolverlaters of afgestudeerden. In de desbetreffende rapporten worden deze resultaten direct vergeleken met het landelijke beeld voor de onderscheiden opleidingen. Deze instellingsrapporten worden gebruikt als instrument om de eigen opleiding te evalueren, bijvoorbeeld in het kader van een visitatie. Ook worden de

---

1. Het ROA heeft de algehele projectleiding en is specifiek verantwoordelijk voor de instrumentontwikkeling en de wetenschappelijke analyse en rapportage. DESAN Research Solutions is verantwoordelijk voor de dataverzameling en -verwerking, alsmede voor de specifieke rapporten voor de deelnemende onderwijsinstellingen.
2. Over de dataverzameling en -verwerking zal later dit jaar nog een apart werkdocument bij het ROA verschijnen.

gegevens gebruikt om (aankomende) studenten voor te lichten over de verwachte beroepsperspectieven. De tweede doelstelling van de vier schoolverlatersonderzoeken betreft het genereren van een statistisch betrouwbare, landelijk representatieve databron over de transitie van school naar werk of vervolgonderwijs. Door het grootschalige karakter van de onderzoeken, en de goede onderlinge afstemming, vormen de huidige schoolverlatersonderzoeken VO-Monitor, BVE-Monitor, HBO-Monitor en WO-Monitor de belangrijkste en meest gedetailleerde informatiebron over de bestemming van schoolverlaters in Nederland.³

Dit rapport richt zich vooral op degenen die zich in beleidsmatige zin bezig houden met de doorstroom van gediplomeerde schoolverlaters binnen het onderwijssysteem enerzijds en de arbeidsmarktpositie van gediplomeerde schoolverlaters anderzijds. Daarbij wordt met name gedacht aan de landelijke en regionale overheid, sociale partners, Centra voor Werk en Inkomen (CWI) en het (georganiseerde) onderwijsveld. De gegevens in dit rapport geven een beeld van de recente ontwikkelingen in het doorstroomgedrag en de arbeidsmarktpositie van gediplomeerde schoolverlaters.

Het rapport *Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2007* kent dit jaar een vernieuwde en tweedelig opzet:

Het voorliggende rapport toont de gegevens van de **gediplomeerde schoolverlaters** en afgestudeerden. Het omvat zowel de rapportage *kwaliteit van de gediplomeerde schoolverlaters* als de *statistische bijlage*, waarin de belangrijkste resultaten in tabelvorm zijn samengebracht.

In het najaar van 2008 verschijnt een tweede rapportage. In deze rapportage wordt uitgebreid ingegaan op de **ongediplomeerde schoolverlaters** van het VMBO, het AVO en het MBO. In deze rapportage staan we stil bij vragen zoals “wie zijn de ongediplomeerde schoolverlaters?”, “waarom zijn ze gestopt met hun opleiding?”, “gestopt, wat nu?” en “wat zijn hun kansen op de arbeidsmarkt?”.

Naast deze twee rapportage verschijnt nog een aantal afzonderlijke rapporten over de arbeidsmarktpositie van hoger opgeleiden. In de eerste plaats betreft dit de rapportage *De arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van het hoger beroepsonderwijs, HBO-Monitor 2007*, die wordt uitgegeven door de HBO-raad. Hoewel de belangrijkste informatie van de afgestudeerden van het HBO ook in het voorliggende rapport is opgenomen, wordt voor meer gedetailleerde informatie verwezen naar dit afzonderlijke rapport. Hetzelfde geldt voor de tweejaarlijkse rapportage van de WO-Monitor, *De arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de Nederlandse universiteiten*, die door de VSNU zal worden uitgebracht. Hierin wordt verslag gedaan van de resultaten van meting 2006 en meting 2007.

De projectleiding van *Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2007* berust bij dr. C.M. Meng en Prof. dr. R.K.W. van der Velden. Het rapport is geschreven door drs. T.G. Huijgen, dr. C.M. Meng en drs. J.B. Coenen. De *Statistische Bijlage* is samengesteld door P.J.E.G. van der Kolk en E.M.H.P. Soudant. De eindredactie is in handen van dr. C.M. Meng. Secretariële ondersteuning is verleend door M.H.J. Beenkens, J.M. Lebens

---

3. Voor meer informatie over de schoolverlatersonderzoeken wordt verwezen naar de websites www.vomonitor.nl, www.bvemonitor.nl, www.hbomonitor.nl en www.womonitor.nl.

en M.M.J.L. Boere. Voornoemde personen zijn allen werkzaam bij het ROA. Aan SIS, waarop dit rapport is gebaseerd, werken verder mee dr. J.P. Allen, drs. G.W.M. Ramaekers (beiden werkzaam bij het ROA), drs. M.C.M.Th. van Alphen, drs. J.M.R. van Dongen en drs. B.M. Kinket (allen werkzaam bij DESAN Research Solutions). Bij het onderzoek onder schoolverlaters van de agrarische opleidingen is samengewerkt met IVA te Tilburg en KBA te Nijmegen. We bedanken dr. P.R. den Boer, dr. D.J.J.M. Nijman (beide thans werkzaam bij IVA), drs. A.K. Jager (thans werkzaam bij Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt) voor de plezierige samenwerking. Een speciaal dankwoord is gericht aan ing. P. Dijkstra, N. Nijdam en drs. J.D. de Vries (allen werkzaam bij de Informatie Beheer Groep te Groningen) voor de medewerking bij het uitzetten van de steekproeven onder zowel de gediplomeerde als de ongediplomeerde schoolverlaters van het VMBO, het MBO en het AVO.

Een speciaal woord van dank wordt gericht aan de vertegenwoordigers van de financiers die in de klankbordgroep zitting hebben: drs. J.H. Donk en drs. R. Jongsma (beiden werkzaam bij het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid), ir. J.M.H.M. van Geffen en drs. U. Teunis (beiden werkzaam bij het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit), drs. M. Heselting, J.A. de Hoog, drs. P.M.C. Thoolen, drs. R.H.A. Tjoa, dr. L.H.J. van de Venne en drs. M. Warmerdam (allen werkzaam bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap).

Maastricht, september 2008

Prof. dr. T.A. Dohmen
directeur

Samenvatting

Het voorliggende rapport presenteert de resultaten van het onderzoek dat eind 2007/begin 2008 over bijna de volle breedte van het Nederlandse onderwijsstelsel heeft plaatsgevonden. In totaal zijn 105.000 gediplomeerde schoolverlaters en afgestudeerden van het schooljaar 2005/2006 benaderd. De totale respons bedroeg 36%.

De resultaten hebben betrekking op de situatie van schoolverlaters van VMBO, MBO-BOL, MBO-BBL, HAVO, VWO, en van afgestudeerden van HBO en WO ongeveer anderhalf jaar na het voltooien van de opleiding. In dit rapport worden uitsluitend gegevens gepresenteerd van gediplomeerde schoolverlaters en afgestudeerden van voltijdopleidingen.

Kwaliteit van gediplomeerde schoolverlaters in 2007

De kwaliteit van de gediplomeerde schoolverlaters en afgestudeerden is aan de hand van een vijftal aspecten gemeten, namelijk kwalificatie (de vraag of men voldoende competenties heeft verworven tijdens de opleiding), selectie (de vraag of de opleiding voldoende streng en betrouwbaar selecteert), allocatie (de aansluiting naar de vervolgbestemming), externe rendement (de opbrengsten) en tevredenheid achteraf. Bij de allocatie, het externe rendement en de tevredenheid achteraf is verder een onderscheid gemaakt tussen de antwoorden van schoolverlaters die zich op de arbeidsmarkt aanbieden en de antwoorden van schoolverlaters die verder gaan leren.

Kwalificatie (hoe goed is men voorbereid op de arbeidsmarkt of het vervolgonderwijs?)

Met betrekking tot de breedte van de gevolgde opleiding vindt 6% van alle schoolverlaters dat de opleiding te smal is. Een iets grotere groep, 9%, vindt de opleiding juist te breed. Met name in het hoger onderwijs is men relatief vaak van mening dat de opleiding te breed is. Wat betreft de diepgang van de opleiding is een iets grotere groep, namelijk 15%, van mening dat de opleiding meer diepgang had mogen hebben. Onder de HBO afgestudeerden is zelfs bijna een kwart van de afgestudeerden deze mening toegedaan. Van de gediplomeerde VMBO respondenten vindt 11% dat hun VMBO opleiding te weinig diepgang had.

Vier van de tien gediplomeerden vindt dat de opleiding een goede basis biedt om te starten op de arbeidsmarkt. Dit percentage stijgt naarmate het onderwijsniveau hoger wordt (van 24% voor het VMBO tot 60% voor het WO). Een meer langere termijn doelstelling van het onderwijs heeft betrekking op de vraag of de opleiding een goede basis vormt voor het verder ontwikkelen van kennis en vaardigheden. Hier is 58% van de respondenten het mee eens. Het meest tevreden zijn de afgestudeerden van het WO (83%).

Selectie (hoe streng wordt er in de opleiding beoordeeld?)

De bevroegde schoolverlaters zijn nogal kritisch wat betreft de selectie binnen de gevolgde opleiding. Zo is, evenals verleden jaar, 17% van alle schoolverlaters van mening dat de genoten opleiding te gemakkelijk was. Onder de schoolverlaters van het MBO-BOL niveau 4 is dit zelfs 26%. Daarnaast heeft slechts 19% de docenten als streng ervaren, terwijl 40% van de schoolverlaters van mening is dat de docenten niet streng waren in de beoordeling van de studenten. Met uitzondering van de afgestudeerden van het WO vond verder minder dan 50% dat de opleiding uitdagend was qua niveau. Zo geeft van de afgestudeerden van het HBO 32% aan dat de opleiding uitdagend was, terwijl 37% het hiermee (helemaal) niet eens is. De opleidingen in de HBO sector onderwijs worden zelfs door minder dan één op de vier afgestudeerden als uitdagend gezien. In het MBO zijn het vooral de opleidingen op niveau 1 en 2 die door de schoolverlaters als uitdagend worden gezien.

Niet alleen worden de opleidingen zelden als uitdagend ervaren, maar ook de examens lijken niet pittig te zijn. Nog niet eens 30% vindt dat de examens pittig waren, terwijl 36% de examens (helemaal) niet als pittig heeft ervaren. Tot slot is minder dan 50% van de schoolverlaters van mening dat in de opleiding voldoende op inzicht werd getoetst. Opvallend is dat ook in het WO nog niet de helft (48%) deze mening is toegedaan. Positieve uitschieter wat betreft het toetsen op inzicht is de WO sector natuurwetenschappen. Hier is 63% van mening dat voldoende op inzicht werd getoetst.

Allocatie (waar komt men terecht?)

Bijna negen van de tien schoolverlaters van het voortgezet onderwijs stroomt door naar een vervolgopleiding. Van de BOL respondenten gaat een kleine 42% verder met een andere studie. De respondenten van de BBL en het hoger onderwijs zijn duidelijk meer gericht op de arbeidsmarkt.⁴

Van de verder lerende schoolverlaters gaat bijna 60% verder met een studie die wat betreft richting in het verlengde ligt van de gevolgde opleiding. De BBL-ers kiezen het vaakst voor een vervolgstudie in dezelfde onderwijssector. Bijna driekwart van de verder lerende uitstroom vindt de aansluiting tussen de gevolgde en de vervolgopleiding redelijk tot goed. Met name de VMBO-ers zijn hierover te spreken.

Van de werkende gediplomeerden heeft iets meer dan driekwart een baan op minimaal het eigen opleidingsniveau. Binnen het MBO is er wel een verschil tussen de korte en lange opleidingen, hoe lager het onderwijsniveau, hoe minder vaak men op minimaal het eigen niveau werkzaam is. Bijna zeven van de tien gediplomeerde schoolverlaters heeft een baan in eigen of verwante richting. Met name HBO afgestudeerden hebben relatief vaak een baan binnen het eigen beroep domein.

---

4. De cijfers met betrekking tot 'verder leren' wijken vooral bij de schoolverlaters van de opleidingen op MBO niveau 1,2 en 3 nogal af van de cijfers zoals gepresenteerd in de publicatie 'Kerncijfers 2003-2007' van het Ministerie van Onderwijs. De reden hiervoor is dat de respons onder de schoolverlaters die binnen het MBO doorstromen naar een hoger opleidingsniveau duidelijk lager ligt dan de respons onder de schoolverlaters die zich op de arbeidsmarkt aanbieden. De cijfers in Tabel S.1 dienen met betrekking tot de indicator 'verder leren' daarom gelezen te worden als % respondenten.

63% van de schoolverlaters geeft aan dat de kennis- en vaardigheden in voldoende tot sterke mate benut worden terwijl één op de tien werkenden het gevoel heeft dat zijn of haar kennis en vaardigheden tekort schieten voor de functie die ze hebben. Zo'n driekwart is tevreden over de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de huidige functie, 68% geeft daarnaast aan tevreden te zijn met deze functie.

Tabel S.1
Enkele kernindicatoren per onderwijssoort

	Verder leren	Werkloosheid	Flexibele aanstelling	Bruto uurloon	Minimaal eigen niveau	Eigen/verwante richting	Zelfde opleiding
	%	%	%	€	%	%	%
AVO	88	19	65	6,40	X	X	96
VMBO	89	6	56	4,85	60	48	84
BOL 1	23	10	72	7,85	60	37	61
BOL 2	32	8	46	7,60	64	50	64
BOL 3	27	4	44	9,45	79	73	75
BOL 4	55	3	40	10,10	84	76	80
BBL 1	10	5	16	9,00	46	52	61
BBL 2	19	3	27	9,80	64	65	74
BBL 3	13	0	18	11,40	68	79	81
BBL 4	15	2	14	12,65	87	84	80
HBO	35	3	39	13,10	85	82	80
WO	32	3	46	15,60	64	74	83
Totaal	58	4	40	10,70	75	69	83

x	=	vraag niet opgenomen.
Verder leren	=	% respondenten dat in aansluiting op de gevolgde opleiding een vervolg opleiding (incl. duale opleidingen) is gaan volgen.
Werkloosheid	=	werkzoekenden als % van de schoolverlaters die zich op de arbeidsmarkt aanbieden.
Flexibele aanstelling	=	% van de werkende schoolverlaters met een aanstelling als uitzendkracht, oproepkracht e.d. of een tijdelijke aanstelling.
Bruto uurloon	=	Bruto uurloon in de hoofdfunctie inclusief toeslagen maar exclusief inkomen uit overwerk. Uurloon afgerond op 5 cent.
Minimaal eigen niveau	=	% van de werkende schoolverlaters dat aangeeft dat de werkgever voor deze functie minimaal een diploma van het gevolgde onderwijsniveau eist.
Eigen/verwante richting	=	% van de werkende schoolverlaters dat aangeeft dat de werkgever voor deze functie een diploma van de gevolgde opleidingsrichting of een verwante opleidingsrichting eist.
Zelfde opleiding	=	% van de schoolverlaters dat aangeeft, achteraf bezien, dezelfde opleiding opnieuw te zullen kiezen.

Externe rendement (wat levert het op?)

Van de schoolverlaters richt zo'n 56% zich na het behalen van het diploma op de arbeidsmarkt. De gemiddelde werkloosheid bedraagt 4%, en 7% van de gediplomeerden is direct na het behalen van het diploma vier maanden of langer werkloos. Deze intredewerkloosheid is het hoogst onder afgestudeerden van het hoger onderwijs. Vier van de tien werkende school-

Samenvatting

verlaters hebben een flexibele aanstelling, een even grote groep heeft een deeltijdaanstelling. Iets meer dan de helft vindt dat de functie waarin ze werkzaam zijn veel tot zeer veel carrière-mogelijkheden biedt.

Van alle verder lerende gediplomeerden stopt zo'n 11% voortijdig met de vervolgopleiding. Ongeveer 7%-punt hiervan bestaat uit studiewisselaars, de andere 4%-punt kiest een ander traject, bijvoorbeeld de arbeidsmarkt. Studenten die voor een HBO opleiding kiezen als vervolgstudie houden er het vaakst mee op.

Tevredenheid achteraf

Van alle werkzame respondenten zou 78% de gevolgde opleiding opnieuw gaan volgen. Van de verder lerende respondenten is dit 87%. De minste spijt is er bij de HBO en WO afgestudeerden. Binnen het MBO hebben de schoolverlaters van de langere, niveau 3 en 4 opleidingen minder spijt dan hun studiegenoten van de kortere MBO trajecten.

Regionale mobiliteit

Uit de schoolverlatersdata blijkt dat zowel het MBO als het HBO een belangrijke leverancier van nieuwe arbeidskrachten voor met name de regionale arbeidsmarkt is. De grote meerderheid van de jongeren die een MBO of HBO opleiding gaan volgen doen dit in dezelfde provincie als waar ze op hun 15/16e woonden en blijven daarna ook in dezelfde provincie wonen en werken. Slechts een klein percentage verhuist om elders een opleiding te gaan volgen. Wel blijft van hen een meerderheid daarna in dezelfde provincie wonen en werken als waar ze de opleiding gevolgd hebben.

Summary

This report contains the main results of a survey which was conducted in late 2007 and early 2008 across almost the full range of the Dutch education system. A total of 105,000 secondary and tertiary education school-leavers who graduated in the school year 2005/2006 were approached. The overall response rate was 36%.

The report describes the situation of graduates of pre-vocational secondary professional education (in Dutch *voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs* or VMBO), senior secondary vocational education (both vocational training (in Dutch *beroepsopleidende leerweg* or BOL) and block or day-release training (in Dutch *beroepsbegeleidende leerweg* or BBL)), general secondary education (in Dutch *algemeen voortgezet onderwijs* (AVO); this includes both senior general secondary education (in Dutch *hoger algemeen voortgezet onderwijs* or HAVO) and pre-university education (in Dutch *voorbereidend wetenschappelijk onderwijs* or VWO)), higher professional education (in Dutch *hoger beroepsonderwijs* or HBO) and university education (in Dutch *wetenschappelijk onderwijs* or WO). The graduates were approached approximately a year and a half after completing education. This report only contains results pertaining to graduates of full-time secondary and tertiary education programs.

Quality of graduates in 2007

The quality of the secondary and tertiary education graduates has been assessed on five main dimensions, namely qualification (whether one has acquired sufficient knowledge and skills during education), selection (whether the degree or diploma is a reliable indicator of one's quality), allocation (whether one ends up in the right job or further education), returns to education (whether one is rewarded for one's investment) and satisfaction. For allocation, returns to education and satisfaction, a further distinction is drawn between school leavers who entered the labour market and school leavers who proceeded to further education.

Qualification (how well did the program prepare graduates for work or further education?)

6% of all school leavers reported that they felt that their program was too narrow in its focus, while a slightly larger group, 9%, found their program too broad. Higher education graduates were particularly likely to report that their education was too broad. 15% of all school leavers would have preferred more depth in their program. This applied to almost a quarter of HBO graduates, compared to 11% of VMBO graduates.

Four out of ten graduates felt that their program offered a good basis to start in the labour market. This percentage increases with educational level, from 24% for VMBO graduates to 60% for university graduates. Looking more at the longer term, 58% of graduates reported that their program formed a good basis for further developing knowledge and skills. University graduates were most satisfied in this respect (83%).

Selection (how strict is the assessment in the program?)

School leavers are rather critical in terms of the strictness of selection in their program. 17% of all school leavers reported that they found their program too easy. This applied most to MBO-BOL school leavers at level 4 (26%). Only 19% reported that their teachers were strict in assigning grades, while 40% reported that the teachers were hardly strict at all. Less than 50% of graduates (with the exception of university graduates) experienced the program as challenging. 32% of HBO graduates found their program challenging, while 37% found their program hardly challenging at all. Less than one in four graduates of HBO teacher training found their program challenging. Of the MBO programs, those at levels 1 and 2 were most likely to be experienced as challenging.

Not only did graduates rarely experience their programs as challenging, but they rarely found their examinations difficult. Less than 30% regarded their examinations as very difficult, and 36% did not find them difficult at all. Less than 50% of graduates reported that insight was sufficiently tested in their program. This even applies to almost half (48%) of the university graduates. The natural sciences formed an exception to this rule: 63% of university graduates in this sector reported that their insight was sufficiently tested in their program.

Allocation (where do graduates end up?)

Almost nine out of ten general secondary school leavers continues on to further education, and almost 42% of BOL graduates carry on with further studies. BBL and higher education are clearly more targeted towards the labour market.⁵

Of the graduates who continue on to further education, almost 60% choose a field directly related to that of the program from which they graduated. BBL graduates most often choose a program in the same educational sector. Almost three-quarters of those who continue on to further education report a satisfactory or good match between the program they graduated from and the subsequent program. VMBO graduates are particularly satisfied with this match.

Slightly more than three quarters of graduates who enter the labour market after graduation find work requiring at least their own level of education. Within MBO there is a clear contrast between short and long programs in this respect: the lower the level, the less likely one is to find work requiring at least that level. Almost seven out of ten graduates has found a job requiring their own or a related field. This applies particularly to HBO graduates.

63% of graduates report that their knowledge and skills are utilized to a sufficient or high extent, while one in ten working graduates report that their knowledge and skills are not up to the standard for the job they have. Around three-quarters of the working graduates are

---

5. The figures concerning 'further education' differ substantially from those presented in the Ministry of Education's publication 'Kerncijfers 2003-2007', especially for graduates of MBO levels 1,2 en 3. The reason for this is that the response rate among MBO graduates who continue on to a higher level of education is significantly lower than that among MBO graduates who enter the labour market. The figures in Table S.1 should therefore be read as the percentage of respondents proceeding to further education.

satisfied with the match between their education and their work, and 68% are satisfied with their job.

Table S.1
Selected key indicators per type of education

	Further education	Unemployment	Flexible contract	Gross hourly wage	At least own level	Own or related field	Same program
	%	%	%	€	%	%	%
AVO	88	19	65	6.40	X	X	96
VMBO	89	6	56	4.85	60	48	84
BOL 1	23	10	72	7.85	60	37	61
BOL 2	32	8	46	7.60	64	50	64
BOL 3	27	4	44	9.45	79	73	75
BOL 4	55	3	40	10.10	84	76	80
BBL 1	10	5	16	9.00	46	52	61
BBL 2	19	3	27	9.80	64	65	74
BBL 3	13	0	18	11.40	68	79	81
BBL 4	15	2	14	12.65	87	84	80
HBO	35	3	39	13.10	85	82	80
WO	32	3	46	15.60	64	74	83
Totaal	58	4	40	10.70	75	69	83

x = question not included.

Further education = % respondent who have continued on to further education after graduation (incl. dual programs).

Unemployment = % of graduates who entered the labour market who were looking for work at the moment of the survey.

Flexible contract = % of working graduates who are working via a temporary employment agency or who have a temporary contract.

Gross hourly wage = Gross hourly wage in the main job, including bonuses but excluding income from overtime. Hourly wage rounded to nearest 5 cents.

At least own level = % of working graduates who reported that the employer required their own or a higher level of education for the job.

Own/related field = % of working graduates who reported that the employer required their own or a related field for the job.

Same program = % of graduates who reported that, if they were free to choose again, they would choose the same program.

Returns to education (what is the investment worth?)

Around 56% of school leavers enter the labour market after graduation. The average unemployment among school leavers amounts to 4%, and 7% of graduates are unemployed for four months or longer after graduation. The job search duration is longest among higher education graduates. Four out of ten working graduates have flexible contracts, and about the same proportion work part-time. Slightly more than half report that their job offers good career prospects.

Summary

11% of the graduates who continued to further education have dropped out within the first one to two years, without obtaining a degree or diploma. Most of these – approximately 7 percentage points – consist of people who have switched to a different program. The remaining 4 percentage points leave education for another destination, for example the labour market. Graduates who continue on to further education in HBO are most likely to drop out prematurely.

Satisfaction

Looking back, 78% of graduates who entered the labour market report that they would choose the same program if they could choose again. For those who continued to further education this proportion is 87%. HBO and university graduates are least likely to regret their study choice. Within MBO graduates of the longer programs (levels 3 and 4) are more often satisfied with their chosen program the graduates of the the shorter MBO programs.

Regional mobility

The data clearly show that both MBO and HBO are important suppliers of new workers, especially for the regional labour market. A large majority of young people who follow an MBO or HBO program do so in the province where they lived at age 16 and remain living and working in the same province after graduation. Only a small proportion enroll at an educational institute in a different province. Of those who do move, a majority remain living and working in that province after graduation.

1

Kwaliteit van gediplomeerde schoolverlaters: Een heuristisch kader

In deze rapportage wordt ingegaan op de kwaliteit van de gediplomeerde schoolverlaters.⁶ Dit gebeurt aan de hand van enkele indicatoren die behoren bij het heuristisch kader dat gebruikt wordt om de kwaliteit van (het gerealiseerde niveau van) onderwijs te beoordelen. Deze kwaliteit kan vanuit twee invalshoeken beoordeeld worden: op basis van doeltreffendheid en op basis van doelmatigheid (Onderwijsraad, 1999; zie ook Ramaekers & Van der Velden, 2006).⁷ Doeltreffendheid zegt iets over de mate waarin het onderwijs de haar toegeschreven functies vervult. Deze functies kunnen op verschillende gebieden liggen. In de schoolverlatersonderzoeken en in dit rapport beperken we ons echter tot de doeltreffendheid met betrekking tot de doorstroom naar het vervolgonderwijs en de doorstroom naar de arbeidsmarkt. Doelmatigheid wordt gedefinieerd als de mate van kostenefficiëntie waarmee het onderwijs de functies vervult die zijn omschreven.

Voor de beoordeling van de doeltreffendheid van het onderwijs wordt gekeken naar een drietal verschillende functies te weten: de kwalificatiefunctie, de selectiefunctie en de allocatiefunctie (Peschar & Wesselingh, 2001).⁸

Kwalificatiefunctie

Bij de kwalificatiefunctie van het onderwijs gaat het om de vraag in hoeverre het onderwijs erin geslaagd is de schoolverlaters afdoende toe te rusten met de competenties die relevant zijn voor de doorstroming naar een vervolgopleiding of de arbeidsmarkt. Daarbij gaat het niet enkel om de startbekwaamheid van de schoolverlaters (de korte termijn doelstelling van het onderwijs), maar ook om de mate waarin de opleiding een voldoende basis heeft geboden voor de verdere ontwikkeling van 'novice' tot 'expert' (ontwikkelpotentieel) en voor de mate waarin de opleiding heeft bijgedragen aan de algehele 'employability' van de schoolverlater (de lange termijn doelstelling).

6. Gediplomeerde schoolverlaters worden in deze rapportage gedefinieerd als schoolverlaters die in het schooljaar 2005/2006 hun diploma behaald hebben. Hierbij speelt het geen rol of dit diploma het predicaat "startkwalificatie" in de zin van een diploma op minimaal MBO niveau 2 heeft of niet.

7. Onderwijsraad (1999), *Schoolkwaliteit in beeld*, Den Haag: Onderwijsraad.
Ramaekers, G & Velden, R. van der (2006), The proof of the pudding is in the eating: hoe onderzoek onder afgestudeerden gebruikt kan worden voor de accreditatie van opleidingen, *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 24/1, pp. 2-12.

8. Peschar, J. & A. Wesselingh (2001), *Onderwijssociologie*, Groningen: Wolters-Noordhoff.

Selectiefunctie

De betrouwbaarheid waarmee het onderwijs studenten beoordeelt op de aanwezige competenties en op grond hiervan een eindniveau certificeert is van groot belang. De legitimering van de kwalificatiefunctie van het onderwijs is namelijk voor een groot deel gelegen in deze betrouwbaarheid. Om een indicatie van de selectie in het onderwijs te krijgen, is aan de schoolverlaters een aantal stellingen voorgelegd. Zo zijn ze gevraagd hun oordeel te geven met betrekking tot (1) de moeilijkheidsgraad van de opleiding, (2) de beoordeling van de scholieren/studenten door de leraren, (3) de mate waarin de opleiding uitdagend was qua niveau, (4) de zwaarte van de examens en (5) het toetsen op inzicht. De antwoorden op deze stellingen geven een beeld van het oordeel van de schoolverlaters met betrekking tot de selectie in het onderwijs.

Allocatiefunctie

De allocatiefunctie van het onderwijs richt zich enerzijds op de vraag of het onderwijs de afgestudeerden voldoende heeft voorgelicht over de mogelijkheden in het vervolgonderwijs en de arbeidsmarkt na het verlaten van de studie (de ondersteuning bij de transitie van opleiding naar vervolgstudie en/of de arbeidsmarkt). Anderzijds richt de allocatiefunctie zich op de vraag in hoeverre de gekozen vervolgstudie, dan wel de gevonden baan, aansluit bij de gevolgde opleiding.

Behalve naar de doeltreffendheid van de genoemde drie functies kan ook naar de doelmatigheid worden gekeken. Vanuit deze tweede invalshoek gaat het bij de kwalificatiefunctie om het leerrendement (de verhouding van groei in kennis en de instructiekosten). Vanwege het vrijwel ontbreken van empirische gegevens met betrekking tot dit aspect zal dit leerrendement in deze rapportage echter buiten beschouwing worden gelaten. Ook wordt niet nader ingegaan op de doelmatigheid van de selectiefunctie, het interne rendement, omdat onderwijsinstellingen zelf hier al systematisch gegevens over verzamelen. Wel wordt gekeken naar de doelmatigheid van de derde functie, de allocatiefunctie. Het gaat hierbij om het externe rendement.

Externe rendement

Het externe rendement van onderwijs kan worden gedefinieerd als de verhouding tussen kosten en opbrengsten die door individuen en de overheid gerealiseerd worden. Dit rendement is met name van belang bij de vaststelling van de macrodoelmatigheid van opleidingen. In dit rapport beperken we ons tot het externe rendement op individueel niveau. We meten daarbij de (korte termijn) opbrengsten van opleidingen op de arbeidsmarkt aan de hand van een drietal indicatoren: (1) het werkloosheidspercentage 1 1/2 jaar na het verlaten van de opleiding, (2) het bruto uurloon 1 1/2 jaar na het verlaten van de opleiding en (3) de carrièremogelijkheden van de gevonden baan. Wat het externe rendement betreft voor schoolverlaters die naar een vervolgopleiding doorstromen, kijken we (1) naar het percentage van hen dat in de eerste anderhalf jaar alweer gestopt of van studie gewisseld is en (2) naar het percentage van hen dat bevorderd is naar het tweede/ leer- of studiejaar.

Tevredenheid achteraf

Met name voor onderwijsinstellingen is het van belang te weten in welke mate de gediplomeerde uitstroom achteraf weer voor dezelfde opleiding en dezelfde school zou kiezen. Afgestudeerden wordt derhalve altijd de vraag voorgelegd of ze achteraf gezien opnieuw dezelfde opleiding zouden kiezen. Hoewel formeel geen onderdeel van de beoordeling van de doeltreffendheid van het onderwijs, geeft deze zogenaamde spijtvraag een indicatie van de tevredenheid van de schoolverlater over de gevolgde opleiding.

In dit rapport wordt met name op al deze aspecten ingegaan. Daarnaast, wordt bij de regionale mobiliteit van de schoolverlaters en afgestudeerden stilgestaan. We analyseren onder andere in hoeverre schoolverlaters voor hun studie naar een andere provincie verhuizen, in hoeverre ze na het behalen van het diploma weer terugkeren en waar ze werken.

Het rapport is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 2 wordt op basis van een aantal indicatoren de *kwalificatiefunctie* van het onderwijs in kaart gebracht. In hoofdstuk 3 staat de *selectiefunctie* centraal. In hoofdstuk 4 wordt nader ingegaan op schoolverlaters die een kwalificerend vervolgtraject volgen. Hierbij wordt achtereenvolgens op de aspecten *allocatie*, *rendement* en *tevredenheid achteraf* ingegaan. In hoofdstuk 5 staan we stil bij de schoolverlaters die zich na het behalen van het diploma op de arbeidsmarkt aangeboden hebben. Ook hier komen weer de aspecten *allocatie*, *rendement* en *tevredenheid achteraf* aan de orde. In hoofdstuk 6 geven we een samenvattend beeld wat betreft de kwaliteit van de schoolverlaters. Hierbij wordt voor elke onderscheiden opleidingssector voor zover mogelijk voor de verschillende kwaliteitsaspecten een totaalscore gepresenteerd. Ten slotte wordt in hoofdstuk 7 de regionale mobiliteit van de schoolverlaters in kaart gebracht.

In de figuren in dit hoofdstuk worden de niveau 1 opleidingen van het MBO niet naar sector gespecificeerd. Dit vanwege de vaak te geringe aantallen per opleidingssector op dit niveau. Voor alle figuren geldt verder dat cijfers slechts gepresenteerd worden indien zij op de antwoorden van een voldoende aantal respondenten gebaseerd zijn.

2

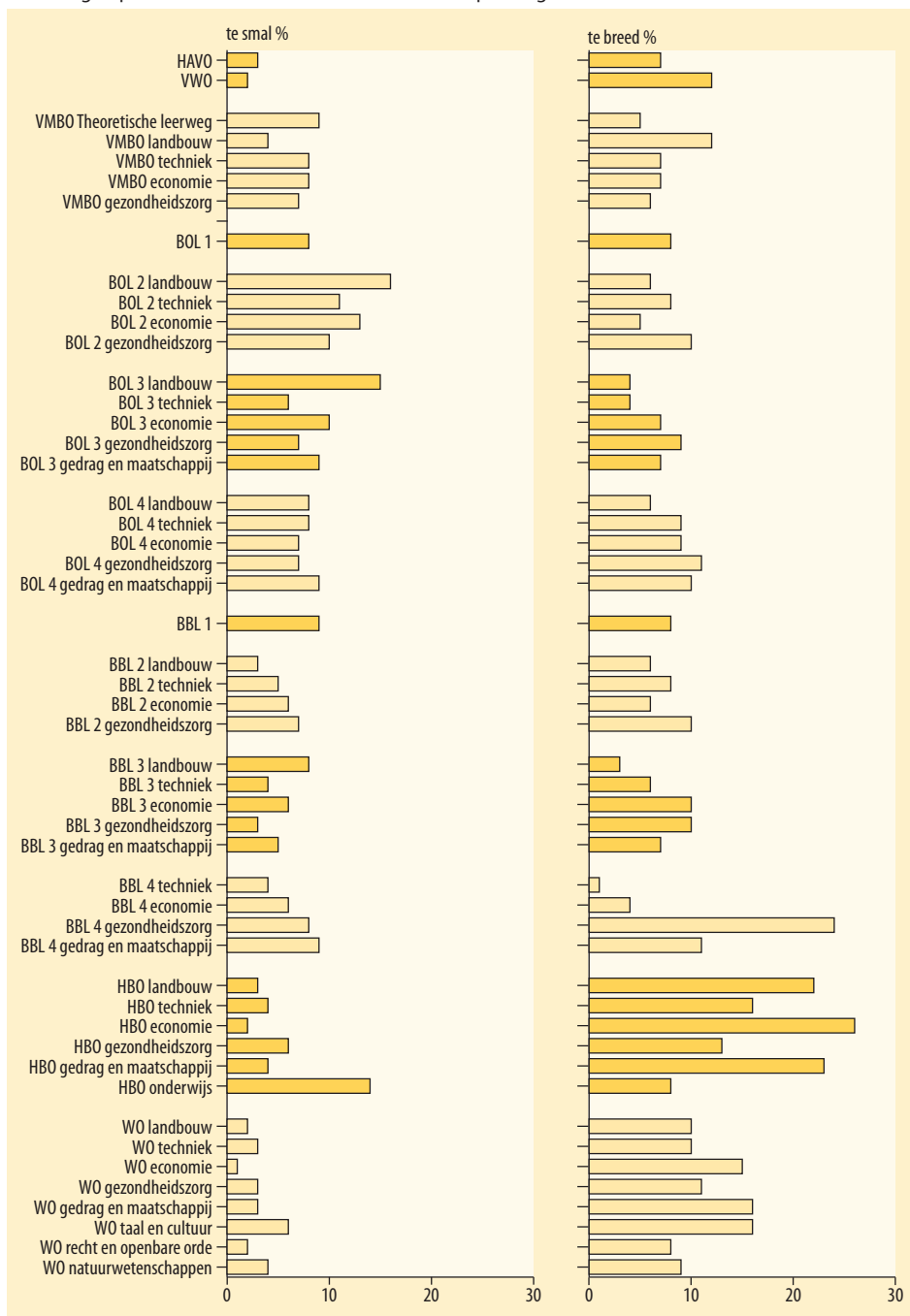
Kwalificatie

Voor een goede doorstroming naar het vervolgonderwijs of de arbeidsmarkt is voor een schoolverlater het beschikken over voldoende competenties van groot belang. De kwalificatiefunctie van onderwijs gaat in op de vraag in hoeverre schoolverlaters tijdens hun opleiding de voor deze doorstromen relevante competenties hebben opgedaan. Voor schoolverlaters die naar de arbeidsmarkt doorstromen, is hierbij niet alleen de vraag relevant of de opleiding hen startbekwaam heeft gemaakt (de korte termijn doelstelling van het onderwijs), maar ook of de opleiding een goede basis is voor de verdere ontwikkeling van 'novice' tot 'expert' (ontwikkelpotentieel) en voor de algehele 'employability' van de schoolverlaters (de lange termijn doelstelling).

Om een beeld te krijgen in hoeverre het onderwijs de schoolverlaters voldoende heeft voorbereid op een vervolgstudie of een intrede op de arbeidsmarkt, is hen gevraagd de afgeronde opleiding te beoordelen op een viertal aspecten: (1) de breedte van de opleiding (te smal <--> te breed), (2) de diepgang van de opleiding (te weinig diepgang <--> te veel diepgang), (3) de mate waarin de opleiding een goede basis biedt om te starten op de arbeidsmarkt en (4) de mate waarin de opleiding een goede basis biedt om kennis en vaardigheden verder te ontwikkelen. Daarbij geeft item (3) een inschatting van het oordeel van de schoolverlaters over een korte termijn doelstelling van het onderwijs en item (4) over een lange termijn doelstelling.

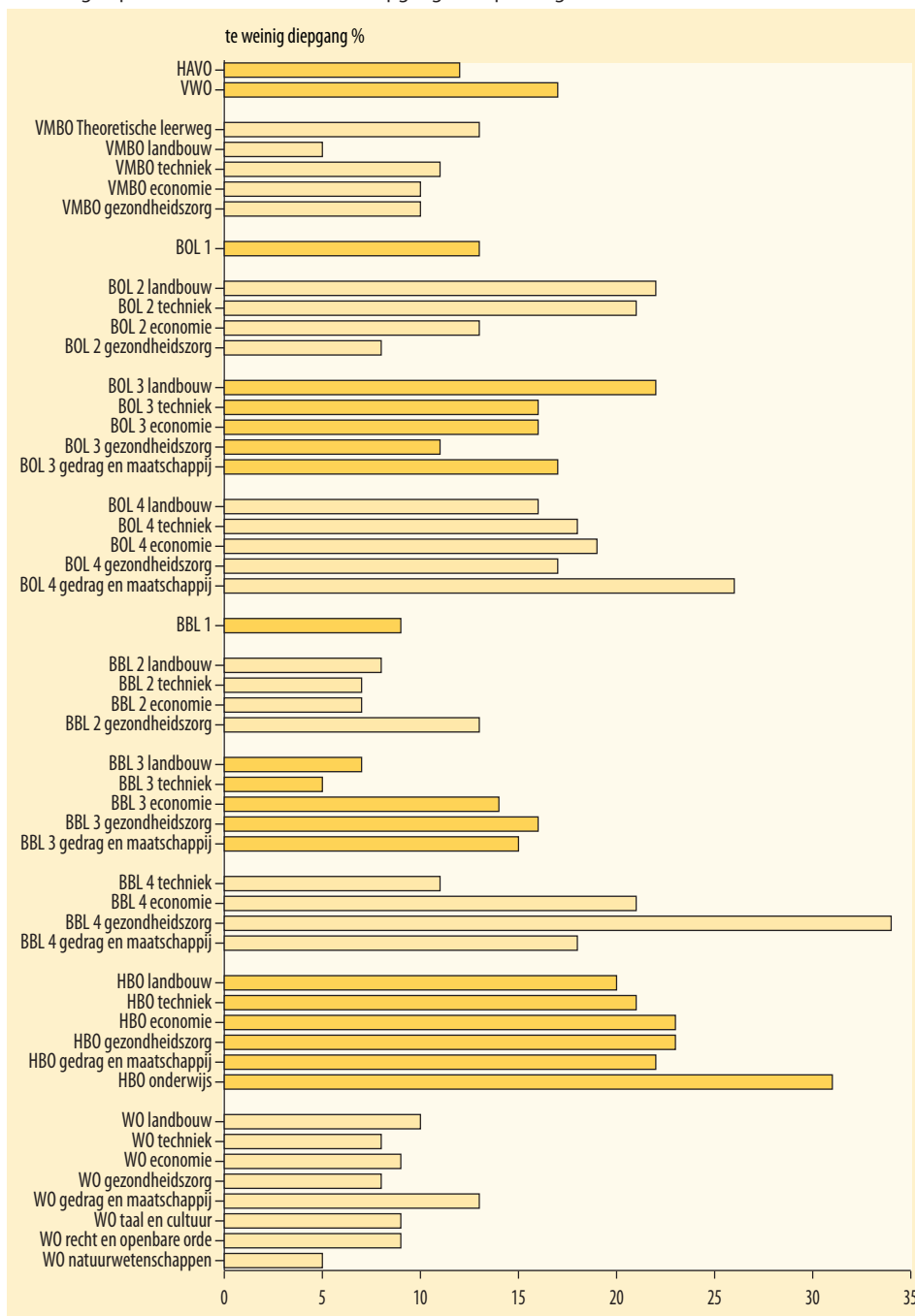
Figuur 2.1 laat per onderwijssoort het percentage van de schoolverlaters zien dat hun gevolgde opleiding te smal of te breed vindt. Over alle onderwijssoorten geeft 6% van de schoolverlaters aan de gevolgde opleiding te smal te vinden. Een iets grotere groep (10%) vindt de opleiding juist te breed. Met name in het hoger onderwijs is men relatief vaak van mening dat de opleiding te breed is. In het HBO is bijna één op de vijf afgestudeerden deze mening toegedaan, in de sector HBO economie is dit zelfs één op de vier afgestudeerden. Van de schoolverlaters uit zowel de BOL als de BBL vindt 8% de opleiding te breed, binnen de BBL zijn er wel grotere verschillen tussen de sectoren dan in de BOL. Zo vindt 24% van de schoolverlaters met een BBL niveau 4 gezondheidszorg opleiding de opleiding te breed, van de technisch opgeleiden op hetzelfde niveau is slechts 1% van de BBL-ers deze mening toegedaan. De BBL uitstroom vindt iets minder vaak dan de BOL uitstroom dat de opleiding te smal is, 6% versus 9%. Voor de BOL geldt dat met name de schoolverlaters van de sector landbouw vinden dat hun opleiding te smal is.

Figuur 2.1
Oordeel gediplomeerde schoolverlaters: Breedte van opleiding

Zie ook Tabel A3.1 in de statistische bijlage.

Figuur 2.2
Oordeel gediplomeerde schoolverlaters: Diepgang van opleiding

Zie ook Tabel A3.2 in de statistische bijlage.

Een tweede belangrijke kwaliteitsindicator binnen de kwalificatiefunctie heeft betrekking op de diepgang van de opleiding. De schoolverlaters is dan ook gevraagd om behalve op breedte hun opleiding ook te waarderen op diepgang. In figuur 2.2 staan hiervan de resultaten. Gemiddeld vindt 14% dat de gevolgde opleiding wat meer diepgang had mogen hebben. Met name de HBO afgestudeerden, bijna een kwart, zijn deze mening toegedaan. De uitstroom uit de lerarenopleidingen scoort het hoogst met 31%. De BBL schoolverlaters zijn minder ontevreden met de diepgang van hun studie dan hun studiegenoten met een BOL achtergrond (12% respectievelijk 17%). Opvallend binnen de BBL is wel dat de ontevredenheid over de diepgang op BBL niveau 4 groot is, behalve voor de sector techniek. Dit is vergelijkbaar met hun oordeel over de breedte van de opleiding. Binnen de BOL zijn de schoolverlaters uit de sectoren niveau 2 landbouw (22%), niveau 2 techniek (21%), niveau 3 landbouw (22%) en niveau 4 gedrag en maatschappij (26%) ook relatief vaak ontevreden over de diepgang van hun gevolgde opleiding.

In tegenstelling tot verleden meetjaar is de vraag met betrekking tot diepgang van de opleiding ook voorgelegd aan de VMBO schoolverlaters. Van hen vindt 11% dat de opleiding te weinig diepgang heeft (en slechts 4% dat er te veel diepgang is). Dit ligt iets lager dan het landelijk gemiddelde. Met uitzondering van de VMBO landbouw sector zijn de onderlinge verschillen tussen de verschillende VMBO sectoren klein. Vanwege het meer algemene karakter van de VMBO-tl en de VMBO-gl is men hier het vaakst van mening dat de opleiding te weinig diepgang heeft.⁹

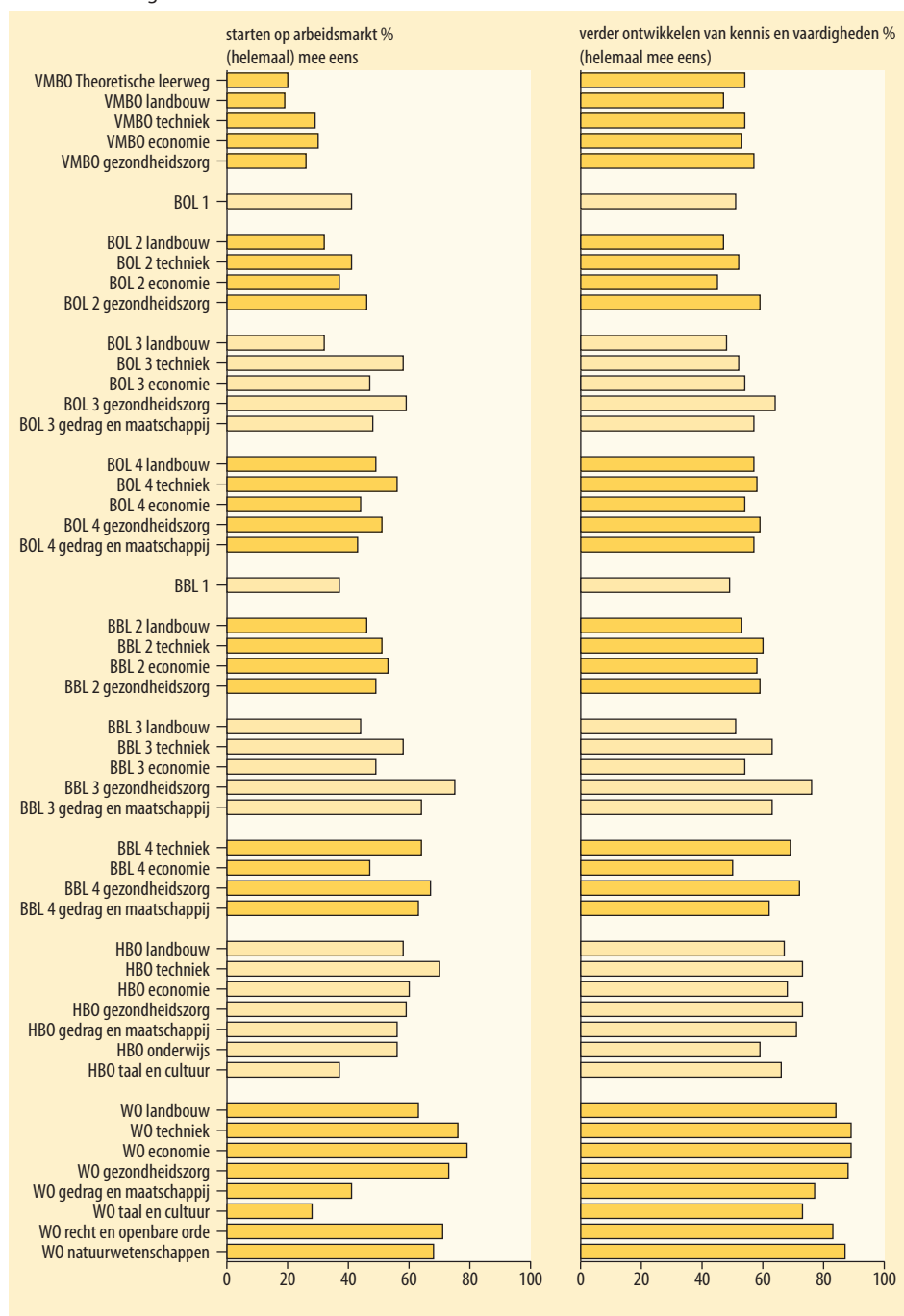
Een van de doelstellingen van het onderwijs is het voor de arbeidsmarkt startbekwaam maken van leerlingen. Figuur 2.3 geeft een indicatie van in hoeverre men hierin geslaagd is. Gemiddeld vindt 44% van de totale gediplomeerde uitstroom dat de opleiding een goede basis was om te starten op de arbeidsmarkt. Dit percentage stijgt naarmate het onderwijsniveau hoger wordt, van 24% voor het VMBO naar 60% voor het WO. Over de gehele linie is men iets tevredener over dit aspect dan het afgelopen meetjaar. Dat dit percentage voor het VMBO het laagst ligt is logisch aangezien een VMBO diploma niet gezien wordt als een startkwalificatie en als zodanig ook niet bedoeld is om de arbeidsmarkt mee te betreden. Alhoewel de niveau 1 opleidingen in het MBO dit ook niet zijn scoren ze wat dit aspect betreft toch iets hoger dan het VMBO. Behalve op niveau 1 vinden de BBL schoolverlaters op alle niveaus iets vaker dan de BOL schoolverlaters dat de opleiding een goede start biedt hetgeen mogelijk veroorzaakt wordt door het leer/werk karakter van de beroepsbegeleidende leerweg. Opvallend is verder de hoge score van de BBL niveau 3 gezondheidszorg opleidingen, drie van de vier gediplomeerde uitstromers vindt de opleiding een goede basis voor de arbeidsmarktintrede.

9. Cijfers voor de verschillende leerwegen in het VMBO worden met uitzondering van de cijfers voor de theoretische leerweg niet in de figuren gepresenteerd. Ze zijn wel in de tabellen in de statistische bijlage aan het eind van dit rapport opgenomen.

Figuur 2.3

Oordeel gediplomeerde schoolverlaters: Opleiding biedt goede basis om te starten op arbeidsmarkt en om kennis en vaardigheden verder te ontwikkelen

Zie ook Tabel A3.3 en Tabel A3.4 in de statistische bijlage.

Een succesvolle arbeidsmarktintrede zegt iets over de korte termijn doelstelling van het onderwijs. Op langere termijn is het van belang in welke mate de genoten opleiding een goede basis is om kennis en vaardigheden verder te blijven ontwikkelen. Uit het tweede deel van figuur 2.3 blijkt dat over het gehele onderwijsveld 61% van de schoolverlaters vindt dat de gevolgde opleiding een goede basis vormt om kennis en vaardigheden verder te ontwikkelen (meetjaar 2006: 60%). WO afgestudeerden scoren met 83% het hoogst, voor zowel de BOL- als de VMBO uitstroom geldt dit in 54% van de gevallen. Onder de BBL schoolverlaters is dit iets vaker het geval (61%). Binnen het VMBO zijn er tussen de sectoren onderling relatief kleine verschillen, dit geldt eveneens voor het HBO en het WO. BBL-ers met een economische opleiding op niveau 1 vinden het minst vaak dat hun opleiding een goede basis gelegd heeft voor verdere ontwikkeling. Voor zowel BOL als BBL niveaus 3 en 4 geldt dat schoolverlaters met een gezondheidszorg opleidingsachtergrond hun verder ontwikkelmogelijkheden hoog inschatten ten opzichte van de andere sectoren van dezelfde onderwijssoort.

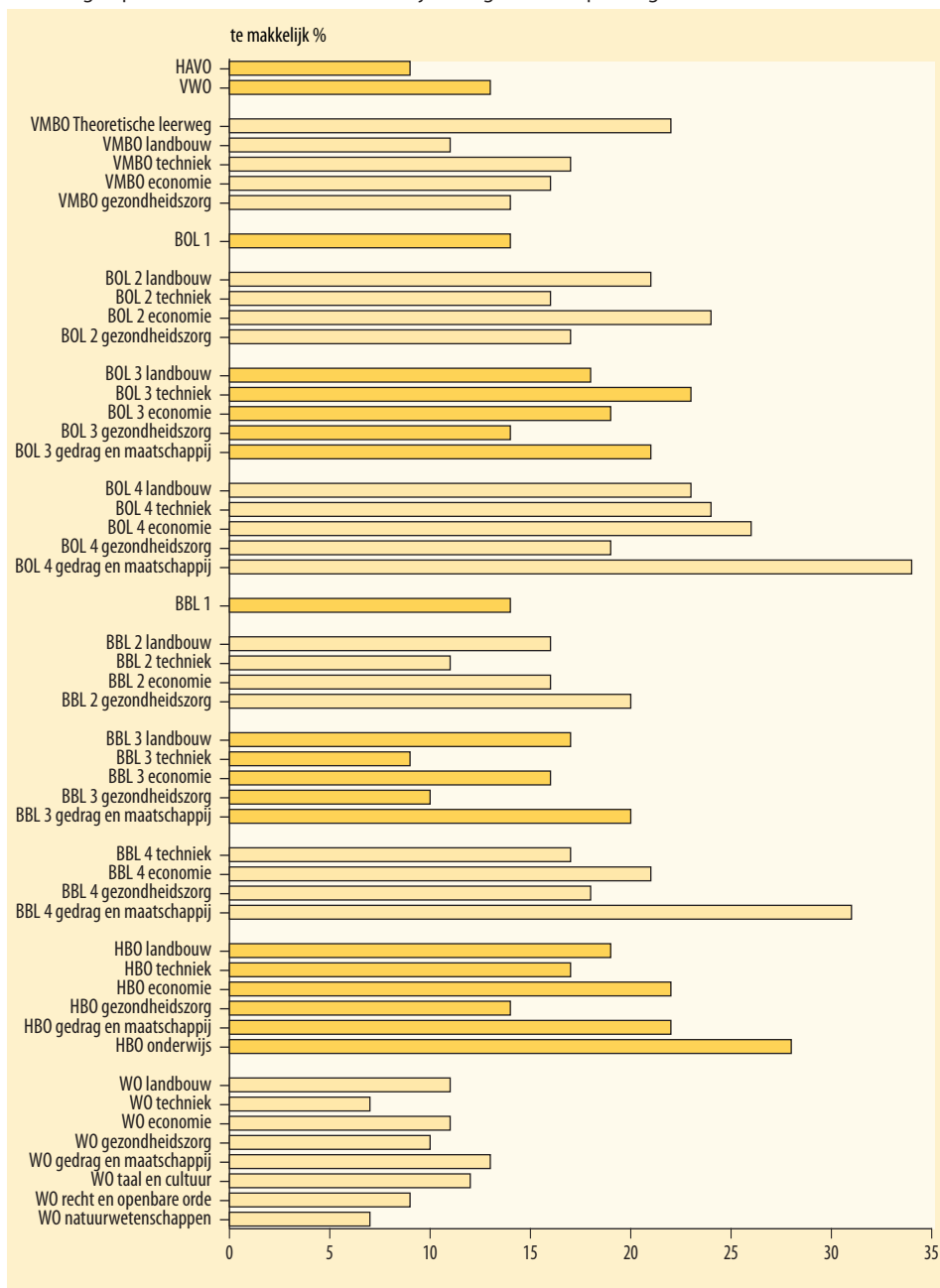
3

Selectie

Zoals eerder is vermeld, is de betrouwbaarheid waarmee het onderwijs op competenties selecteert van wezenlijk belang. Over deze betrouwbaarheid van de selectie zijn maar weinig directe gegevens beschikbaar. De in deze paragraaf gepresenteerde indicatoren kunnen gezien worden als indicaties voor de betrouwbaarheid van de selectie. Om een beeld van de selectie binnen het onderwijs te geven, is aan de schoolverlaters gevraagd om over de volgende vijf aspecten hun oordeel te geven (1) de moeilijkheidsgraad van de opleiding, (2) de strengheid van de docenten bij het beoordelen van cursisten/studenten, (3) de mate waarin de opleiding uitdagend was qua niveau, (4) de mate waarin de examens als pittig werden ervaren (5) de mate waarin op inzicht werd getoetst.

Figuur 3.4 geeft het percentage schoolverlaters weer dat vindt dat de opleiding te makkelijk was. Evenals verleden meetjaar vindt gemiddeld 17% van alle schoolverlaters dat de opleiding te makkelijk was, slechts 4% vindt de opleiding te moeilijk. Van alle onderwijssoorten vinden met name de BOL schoolverlaters (22%) en de HBO afgestudeerden (21%) dat de opleiding wel wat moeilijker had mogen zijn. Van de afgestudeerden van de HBO sector onderwijs vindt zelfs 28% dat de opleiding te makkelijk was. In vergelijking met het HBO liggen de percentages in het WO relatief laag. Tussen de 7% (WO-sectoren techniek en natuurwetenschappen) en de 13% (WO sector gedrag en maatschappij) van de WO afgestudeerden vindt dat de opleiding te makkelijk was. Binnen het VMBO zijn het met name (één op de vijf) de gediplomeerde schoolverlaters van de theoretische leerweg die de moeilijkheidsgraad te laag vinden. Voor zowel BOL als BBL geldt dat relatief veel schoolverlaters met een opleiding uit de sector gedrag en maatschappij de genoten opleiding te makkelijk vinden. Dit geldt voor zowel de niveau 3 als de niveau 4 opleidingen. Wel moet er hier op geattendeerd worden dat het antwoorden van gediplomeerde schoolverlaters betreft, en dat cursisten die de opleiding niet gehaald hebben buiten beschouwing zijn gelaten. Zij zullen ongetwijfeld een ander oordeel vellen over de moeilijkheidsgraad van de opleiding.

Figuur 3.4
Oordeel gediplomeerde schoolverlaters: Moeilijkheidsgraad van opleiding

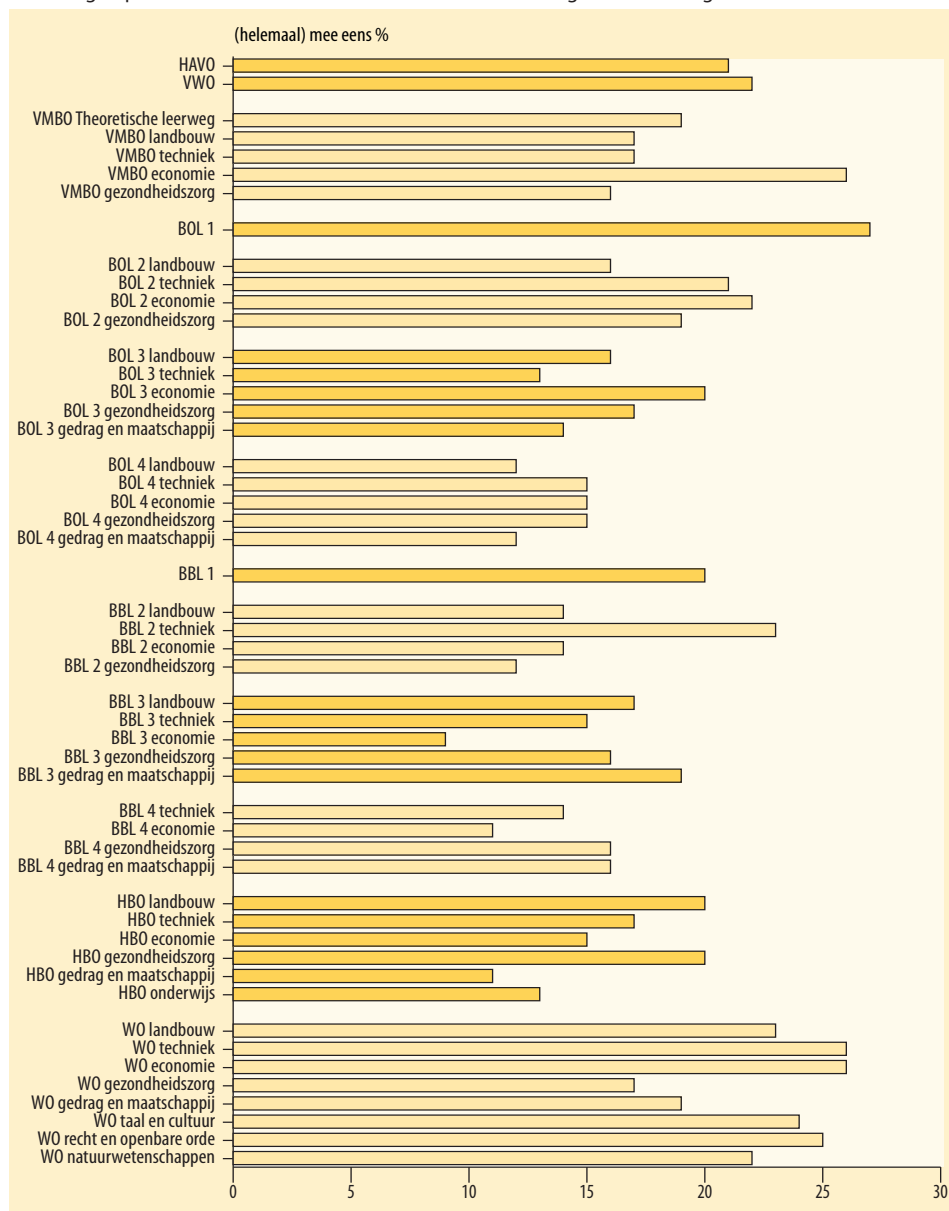

Zie ook Tabel A4.1 in de statistische bijlage.

Het tweede aspect wat betreft de betrouwbaarheid van het selectieproces van het onderwijs is de beoordeling van de studenten door docenten. Aan de schoolverlaters is de volgende stel-

ling voorgelegd: 'de docenten waren streng in de beoordeling van studenten'. Figuur 3.5 laat het percentage zien dat het met deze stelling (helemaal) eens is.¹⁰

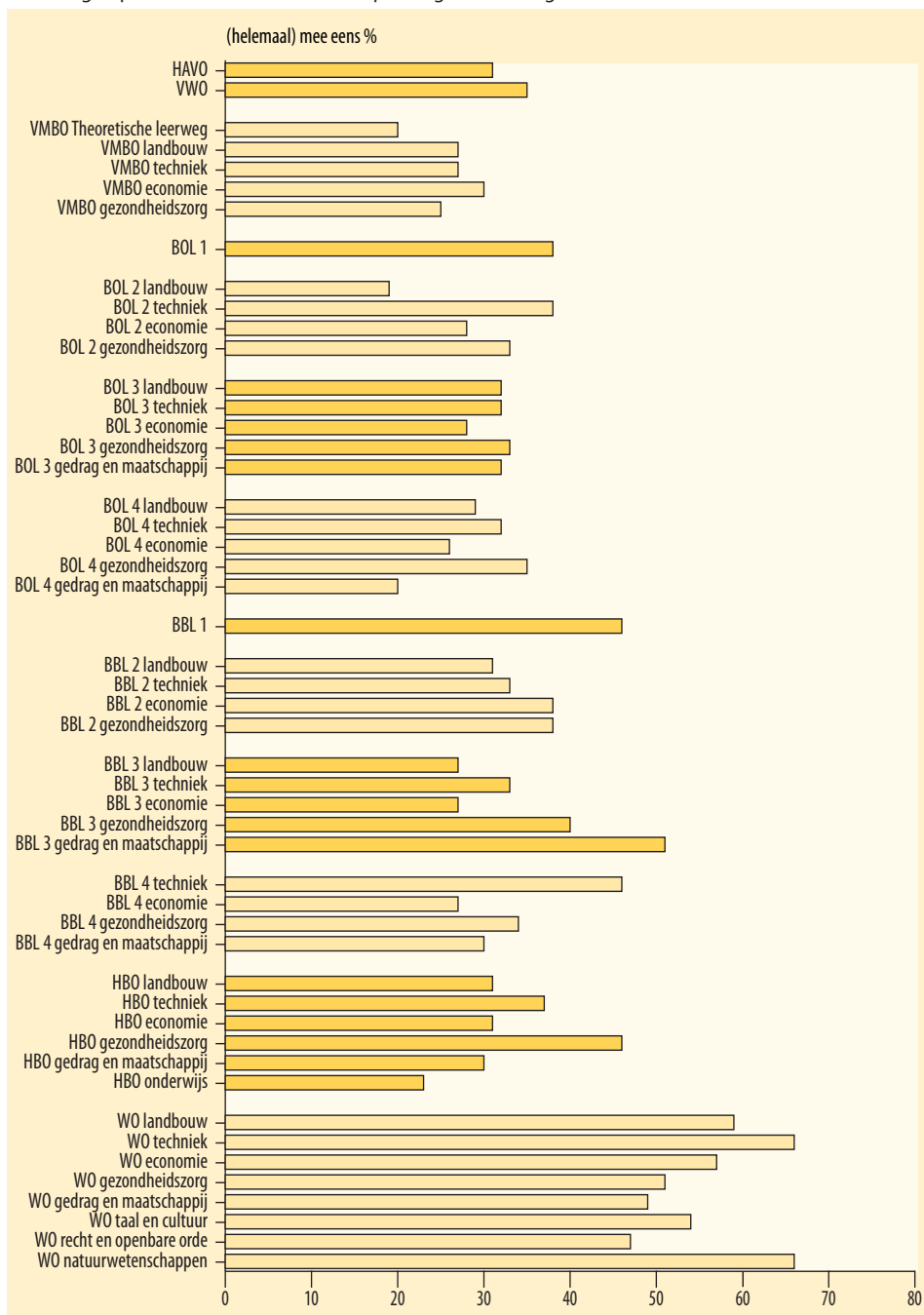
Figuur 3.5
Oordeel gediplomeerde schoolverlaters: Docenten waren streng in beoordeling van cursisten/studenten

Zie ook Tabel A4.2 in de statistische bijlage.

10. Tabel A4.2 van de statistische bijlage laat ook het percentage zien dat het (helemaal) mee oneens is met deze stelling.

Figuur 3.6
Oordeel gediplomeerde schoolverlaters: Opleiding heeft uitdagend niveau

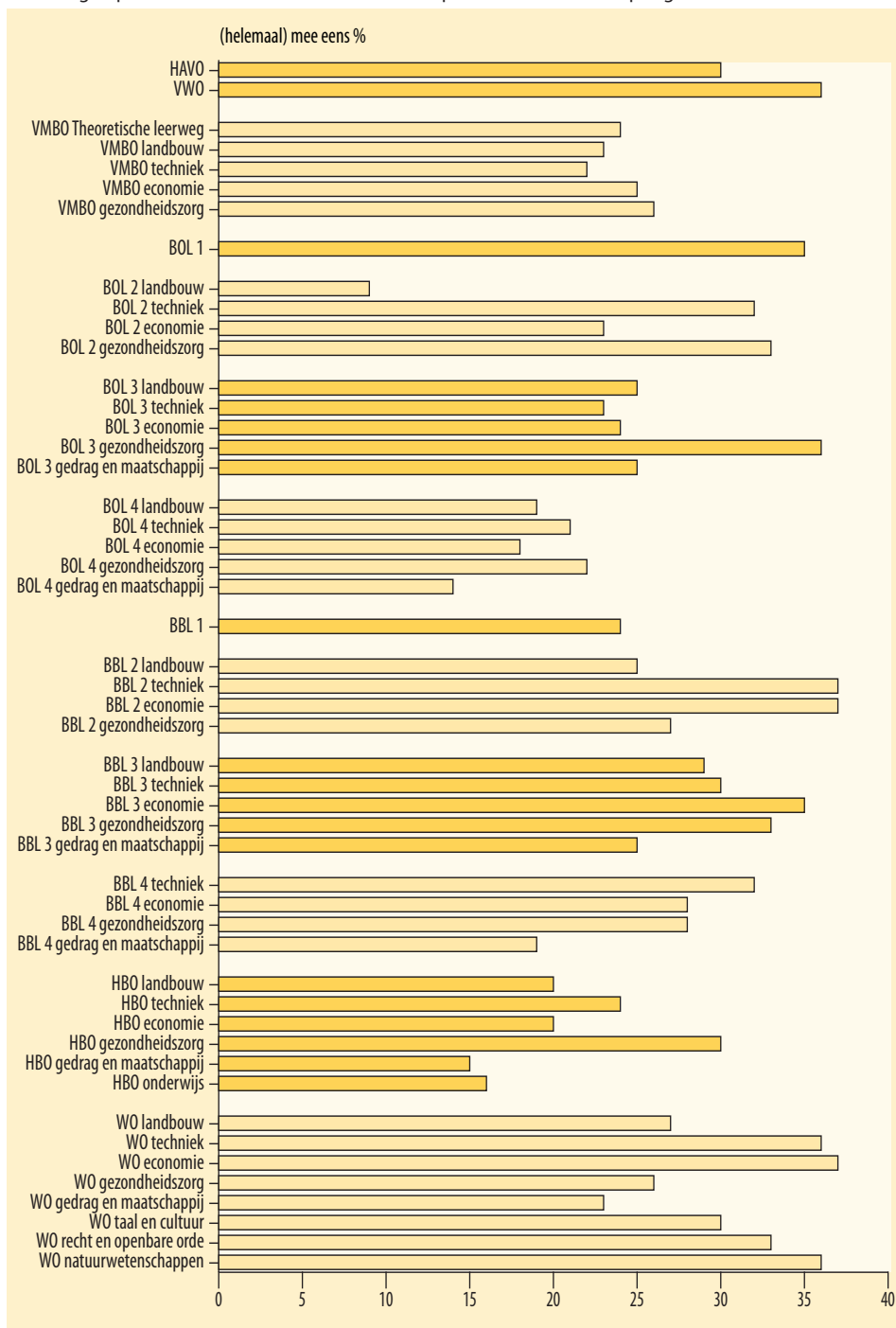

Zie ook Tabel A4.3 in de statistische bijlage.

Van de gediplomeerde schoolverlaters is slechts 19% het eens met deze stelling. Tegelijkertijd is 40% het (helemaal) niet eens met deze stelling. Dit is vergelijkbaar met de cijfers van het afgelopen meetjaar. De gemiddelden van de verschillende onderwijssoorten liggen niet ver uit elkaar. Tussen de 16% (MBO-BBL) en 22% (WO) van de schoolverlaters vindt dat de docenten de studenten streng beoordeelden. Aan de andere kant vindt tussen de 35% (AVO) en 46% (HBO) (helemaal) niet dat de docenten streng beoordeelden. Op VMBO niveau zijn het met name de schoolverlaters met een economische opleiding die vinden dat de docenten streng waren in hun beoordeling van de leerlingen. Maar ook hier is 'slechts' 26% het (zeer) met de stelling eens. Bij zowel de BOL als de BBL is er een verschil tussen de lagere niveau opleidingen (niveau 1 en 2) en de hogere niveau opleidingen (niveau 3 en 4). Hoe lager het niveau van de gevolgde opleiding is, hoe vaker men vindt dat de docenten streng waren in hun beoordeling. Bij de BOL ligt het percentage van niveau 1 (27%) bijna twee keer zo hoog als dat van niveau 4 (14%). Tegelijkertijd varieert het percentage dat het met de stelling (helemaal) niet eens is nauwelijks tussen de onderscheiden MBO-BOL niveaus. Dit komt overeen met de bevindingen voor deze onderwijsniveaus met betrekking tot de moeilijkheidsgraad van de opleiding. Onder de afgestudeerden van het HBO vindt 'slechts' 15% dat de docenten de studenten streng beoordeelden. 46% is het met deze stelling (helemaal) niet eens. Onder de afgestudeerden van de HBO sector onderwijs en de sector gedrag en maatschappij is zelfs een op de twee het (helemaal) niet eens met de stelling. Docenten in het WO worden in het algemeen als iets strenger ervaren dan de docenten in het HBO. 22% van de WO afgestudeerden is het met de stelling eens, variërend van 17% (sector Gezondheidszorg) tot 26% (sectoren techniek en economie). Aan de andere kant is niet minder dan 40% van de afgestudeerden van mening dat de docenten niet streng beoordeelden. Vooral de afgestudeerden van de sector gezondheidszorg (48%) zijn het met de stelling niet eens.

Een andere indicator voor de betrouwbaarheid van de selectie betreft de mate waarin de oud leerlingen hun gevolgde opleiding uitdagend qua niveau vonden. De stelling die hen is voorgelegd luidt: 'de opleiding was uitdagend qua niveau'. Van alle schoolverlaters is 'slechts' 32% het met deze stelling eens. Een vergelijkbaar percentage (35%) is het met deze stelling helemaal niet eens. De WO afgestudeerden scoren met een gemiddelde van 55% beduidend hoger dan de andere onderwijsniveaus. Afgestudeerden uit de WO sector techniek en de sector natuurwetenschappen vinden zelfs in 66% van de gevallen dat hun studie uitdagend qua niveau was. HBO-ers vinden in 32% van de gevallen dat de opleiding uitdagend was. Een iets groter percentage van de HBO-ers (37%) is het met de stelling niet eens. Een uitschieter in negatieve zin zijn de lerarenopleidingen: slechts 23% van deze afgestudeerden vindt de opleiding uitdagend qua niveau, terwijl 47% dit (helemaal) niet vindt. De BBL-ers zijn iets vaker tevreden over het niveau dan hun collega studiegenoten met een BOL opleiding (36% versus 30% is het eens met de stelling). BBL schoolverlaters uit de sector gedrag en maatschappij met een niveau 3 diploma op zak vinden zelfs vaak dat de opleiding uitdagend was. Van hen vindt 51% dat de opleiding uitdagend was terwijl 'slechts' 14% dit niet vindt. Ook de BOL niveau 1 schoolverlaters zijn redelijk tevreden. De overige BOL niveaus zijn vergelijkbaar met het landelijke cijfer. Ook de verschillen tussen de sectoren onderling zijn relatief klein. Qua niveau zijn de VMBO opleidingen het minst uitdagend (gemiddeld vindt 24% de opleiding uitdagend terwijl 40% dit niet vindt). Van de VMBO-tl uitstroom vindt zelfs maar één op de vijf gediplomeerden de opleiding goed wat deze indicator betreft.

Figuur 3.7
Oordeel gediplomeerde schoolverlaters: Examens/opdrachten waren zeer pittig

Zie ook Tabel A4.4 in de statistische bijlage.

Vervolgens is aan de schoolverlaters de stelling ‘de tentamens/opdrachten waren over het algemeen zeer pittig’ voorgelegd. In figuur 3.7 zijn de resultaten met betrekking tot deze stelling per onderwijssoort weergegeven.¹¹ Van alle schoolverlaters is 27% het met deze stelling (helemaal) eens en 36% (helemaal) oneens. Van de HAVO en VWO geslaagden vindt 32% de examens pittig (het jaar daarvoor was dit nog maar 27%). Tegelijkertijd vindt 29% dat de examens (helemaal) niet pittig waren. De uitstroom van de BBL had gemiddeld meer moeite met de examens dan de uitstroom van de BOL. Behalve voor de niveau 1 opleidingen geven de BBL schoolverlaters iets vaker aan de examens pittig te hebben gevonden dan hun studiegenoten van de vergelijkbare BOL niveaus. Opvallend is verder de zeer lage score van de BOL niveau 2 gediplomeerden uit de sector landbouw. Hier geeft slechts één van de tien respondenten aan het met de stelling (helemaal) eens te zijn. De BOL niveau 3 schoolverlaters met een opleiding in de sector gezondheidszorg scoren daarentegen relatief hoog op dit onderdeel (36% is het eens). Evenals verleden meetjaar lijkt het er op dat binnen de BOL als geheel de examens van de opleidingen op het hoogste niveau het minst pittig werden gevonden. Zo is 18% van de schoolverlaters van het MBO-BOL niveau 4 het eens met de stelling, terwijl bijna een op de twee (46%) het niet eens is met de stelling. Binnen het HBO lijkt het er op dat de examens in het algemeen niet als pittig ervaren worden. Slechts 20% is het namelijk eens met de stelling, terwijl 41% het niet eens is met de stelling. De examens in de sector onderwijs en de sector gedrag en maatschappij worden door zelfs nog een kleiner percentage als pittig ervaren. Zo vindt 15% van de afgestudeerden van de HBO sector gedrag en maatschappij dat de examens pittig waren. 47% van de afgestudeerden uit deze sector is het hier (helemaal) niet mee eens. Voor de sector onderwijs zijn de cijfers respectievelijk 16% en 50%.

Binnen het WO vindt gemiddeld 30% dat de tentamens pittig waren, en 32% is het hier (helemaal) niet mee eens. Met name in de sectoren economie, techniek en natuurwetenschappen worden de examens lastig gevonden.

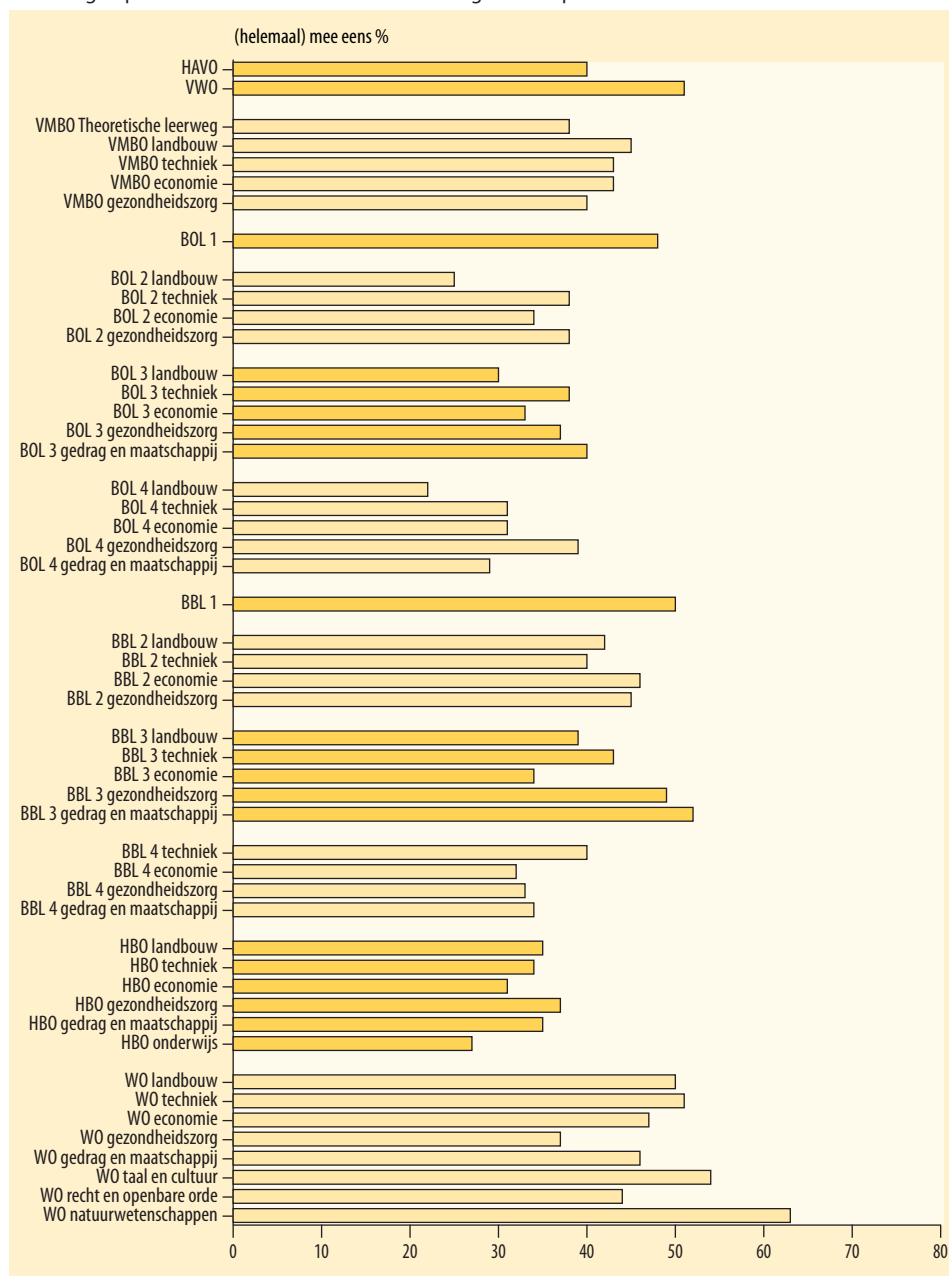
De laatste indicator voor de betrouwbaarheid van de selectie gaat over de vraag in hoeverre men vindt dat er in de opleiding voldoende getoetst is op inzicht (zie figuur 3.8). In totaal zijn vier van de tien afgestudeerden het (helemaal) eens met de stelling dat er tijdens de opleiding voldoende is getoetst op inzicht. Aan de andere kant is één op de vier schoolverlaters het hier niet mee eens (zie tabel A4.5). Afgestudeerden van het WO zijn het het vaakst met de stelling eens (48%), maar ook onder deze groep schoolverlaters is nog bijna één op de vier het hiermee (helemaal) niet eens. In de sector WO-natuurwetenschappen is zelfs 63% het met de stelling eens en ‘slechts’ 14% oneens. De HBO afgestudeerden zijn het het minst vaak met deze stelling eens. Zo is ‘slechts’ een op de drie HBO-afgestudeerden van mening dat er tijdens de opleiding voldoende op inzicht is getoetst. Dit is niet alleen minder vaak dan de WO afgestudeerden maar ook minder vaak dan de VMBO schoolverlaters. In deze laatste groep is 40% het met de stelling eens en 22% niet. De schoolverlaters van de theoretische leerweg scoren binnen het VMBO het laagst op dit onderdeel, ook lager dan hun jaargenoten met een HAVO of VWO diploma. Binnen de BOL zijn het de schoolverlaters van niveau 4 die met 31% het minst vaak vinden dat er voldoende op inzicht getoetst werd. Over alle BOL niveaus is het met name in de opleidingssector landbouw waar wat minder op inzicht getoetst lijkt te worden. Opvallend is verder dat zowel binnen de BOL als de BBL de niveau 1 opleidingen de hoogste score halen op dit onderdeel, en de niveau 4 opleidingen de laagste. Gemiddeld

11. De cijfers voor de schoolverlaters die het niet eens zijn met deze stelling, vindt u in tabel A4.4 van de statistische bijlage.

genomen zijn de BBL-ers vaker van mening dat er voldoende op inzicht getoetst werd dan hun studiegenoten met een BOL achtergrond.

Figuur 3.8

Oordeel gediplomeerde schoolverlaters: Voldoende getoetst op inzicht

Zie ook Tabel A4.5 in de statistische bijlage.

Samenvattend kan vastgesteld worden dat schoolverlaters wat betreft de 'selectie' nogal kritisch naar de afgeronde opleiding kijken. Volgens de schoolverlaters zijn de opleidingen redelijk makkelijk, worden de scholieren/studenten door hun docenten niet streng beoordeeld, zijn de opleidingen (met uitzondering van de universitaire opleidingen) niet echt uitdagend en zijn de examens niet echt pittig.

4

Kwalificerende vervolgotrajecten

Na het behalen van het diploma staan schoolverlaters voor een belangrijke keuze. Men kan toetreden tot de arbeidsmarkt of kiezen voor een vervolgotraject in het onderwijs. Om de allocatiefunctie in kaart te brengen worden deze twee groepen apart behandeld. In dit hoofdstuk gaat het om de uitstroom die kiest voor een vervolgstudie. *Onder verder lerende schoolverlaters verstaan we hierbij zowel degenen die de studie vervolgen in een volledige dagopleiding als degenen die werken en leren combineren (MBO-BBL of HBO-Duaal).* Aanvullende scholing in de vorm van cursussen, bedrijfsopleidingen en dergelijke blijft hier buiten beschouwing.

Vanwege de geringe doorstroom vanuit de BBL naar het vervolgonderwijs zullen de cijfers van de BBL in dit hoofdstuk in de figuur niet nader naar sector gespecificeerd worden. In het volgende hoofdstuk gaat het om de uitstroom die kiest voor de arbeidsmarkt en zullen de individuele BBL sectoren wel weer getoond worden.

Allocatie

De grootte van de uitstroom naar het vervolgonderwijs hangt uiteraard voor een groot deel samen met het niveau van het behaalde diploma. De gediplomeerde uitstroom uit het VO kiest voor het merendeel voor een vervolgstudie. De uitstroom uit het MBO kiest voor ongeveer de helft een vervolgstudie en de afgestudeerden uit het hoger onderwijs gaan vrijwel allemaal op zoek naar een baan.

Om zicht te krijgen op de doorstroom tussen de diverse onderwijssoorten wordt allereerst bekeken in welk soort onderwijs men verder gaat leren (figuur 4.9 en 4.10). Daarna bespreken we enkele aspecten van de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de vervolgopleiding. Hierbij kijken we naar de doorstroom naar verwante beroepsopleidingen (figuur 4.11) en de tevredenheid van verder lerende schoolverlaters over de aansluiting tussen de afgesloten opleiding en de vervolgopleiding (4.12).

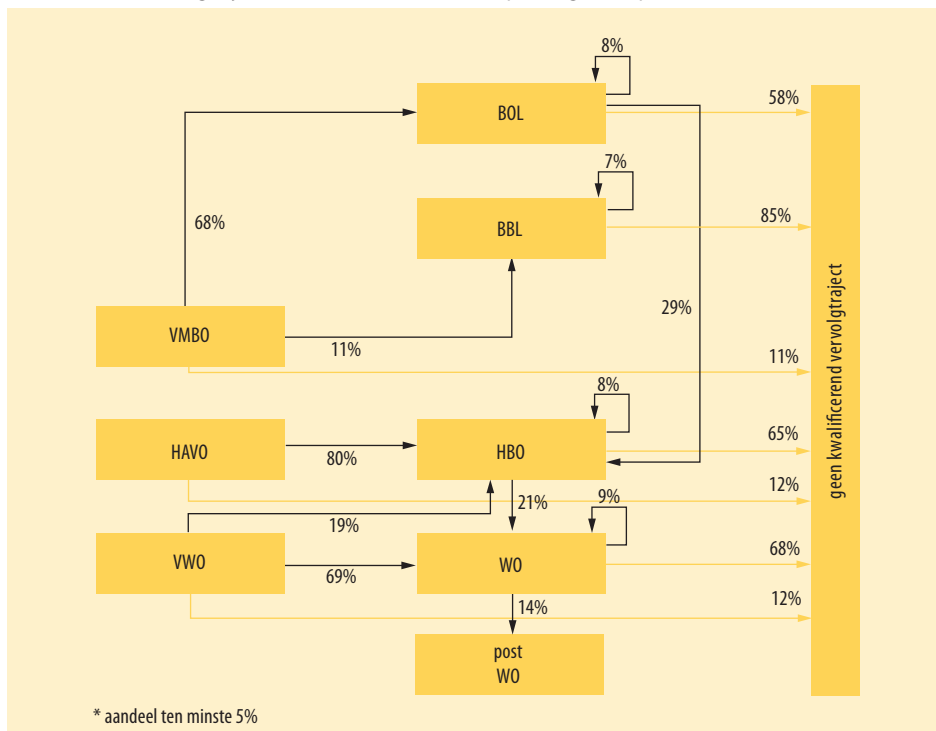
Een overzicht van de kwalificerende vervolgotrajecten van de respondenten staat in figuur 4.9. De figuur vermeldt het procentuele aandeel per onderwijssoort dat sinds het afstuderen naar een bepaald kwalificerend vervolgotraject is gegaan evenals het percentage dat niet voor een kwalificerend vervolgotraject heeft gekozen. Vanwege de overzichtelijkheid zijn in figuur 4.9 alleen vervolgotrajecten met een aandeel van ten minste 5% opgenomen. Daarnaast zijn de BOL en BBL niveaus samengevoegd.

Het merendeel van de respondenten van het VO blijft voor het onderwijs behouden en stroomt door naar een vervolgstudie. Van de HAVO-ers gaat 80% naar het HBO, 12% gaat niet verder studeren en de overige 8% gaat een andere dan een HBO studie doen. Ook 12% van de VWO-ers kiest voor een ander vervolgtraject dan het onderwijs. 69% gaat een universitaire studie volgen en 19% kiest voor het hoger beroepsonderwijs. Ondanks dat een VMBO diploma geen startkwalificatie is gaat 11% niet verder leren. Degenen die dat wel doen gaan voor het merendeel (68%) naar de BOL variant van het MBO, slechts 11% kiest voor het duale MBO traject.

Van de BOL-ers stopt 58% met studeren, 29% gaat verder met een HBO studie en 8% blijft binnen dezelfde onderwijssoort. De arbeidsmarkt is duidelijke een belangrijke factor voor de BBL-ers, slechts 15% van de respondenten gaat verder met een andere opleiding en kiest daarbij vooral weer voor een duaal traject in het MBO. 21% van de afgestudeerden van het HBO gaat verder met een WO studie. Een klein deel blijft binnen het HBO onderwijs maar het overgrote deel stopt met volgen van regulier onderwijs (65%). Een vergelijkbaar deel van de WO-ers verlaat het onderwijs alhoewel toch nog 32% kiest voor een vervolgstudie.

Figuur 4.9

Kwalificerende vervolgtrajecten na het verlaten van de opleiding (% respondenten)

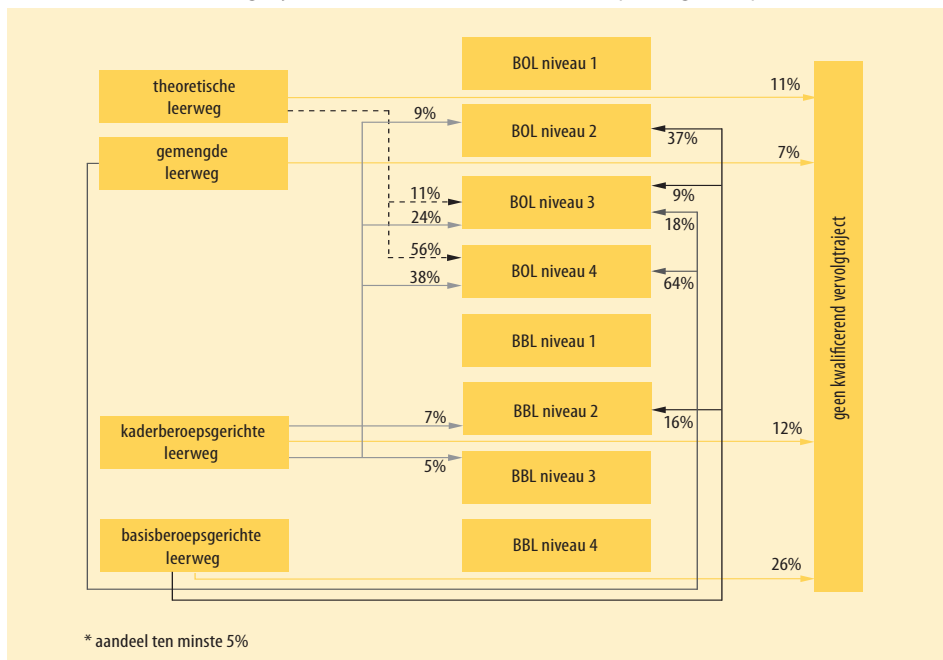

Zie ook Tabel A5.2 in de statistische bijlage.

In het geval van de gediplomeerde schoolverlaters van het VMBO speelt niet alleen de vraag of zij voor een kwalificerend vervolgtraject hebben gekozen een belangrijke rol, maar, indien dit vervolgtraject in het MBO plaatsvindt, voor welk niveau zij gekozen hebben. Figuur 4.10 laat voor de VMBO-schoolverlaters die voor het MBO hebben gekozen het percentage zien dat in een bepaald MBO-niveau instroomt. In tegenstelling tot de andere figuren in dit hoofdstuk onderscheiden we daarbij niet de opleidingssectoren in het VMBO maar de leerwegen.

De gediplomeerden van de basisberoepsgerichte leerweg gaan het minst vaak verder met een vervolgstudie, 26% verlaat het onderwijs. Degenen die wel verder studeren doen dit voor het merendeel (37%) in een BOL niveau 2 opleiding, 16% kiest voor hetzelfde niveau maar doet dit in de duale variant. In absolute aantallen is de gemengde leerweg de kleinste leerweg, van dit traject gaat echter het overgrote deel verder met een andere opleiding. Zo'n 64% van de totale uitstroom gaat verder met een BOL niveau 4 opleiding, 18% met een BOL niveau 3 opleiding. Zowel van de kaderberoepsgerichte leerweg als de theoretische leerweg gaan bijna negen van de tien gediplomeerden verder met een andere opleiding. Vanuit de kaderberoepsgerichte leerweg stroomt men met name door naar BOL niveau 3 (24%) en BOL niveau 4 (38%). Hier vindt ook het grootste deel van de theoretische leerweg zijn vervolgstudie. Meer dan de helft van de gediplomeerde uitstroom (56%) gaat naar een BOL niveau 4 opleiding, zo'n 11% naar BOL niveau 3.

Figuur 4.10
Kwalificerende MBO-vervolgtrajecten na het verlaten van de VMBO-opleiding (% respondenten)

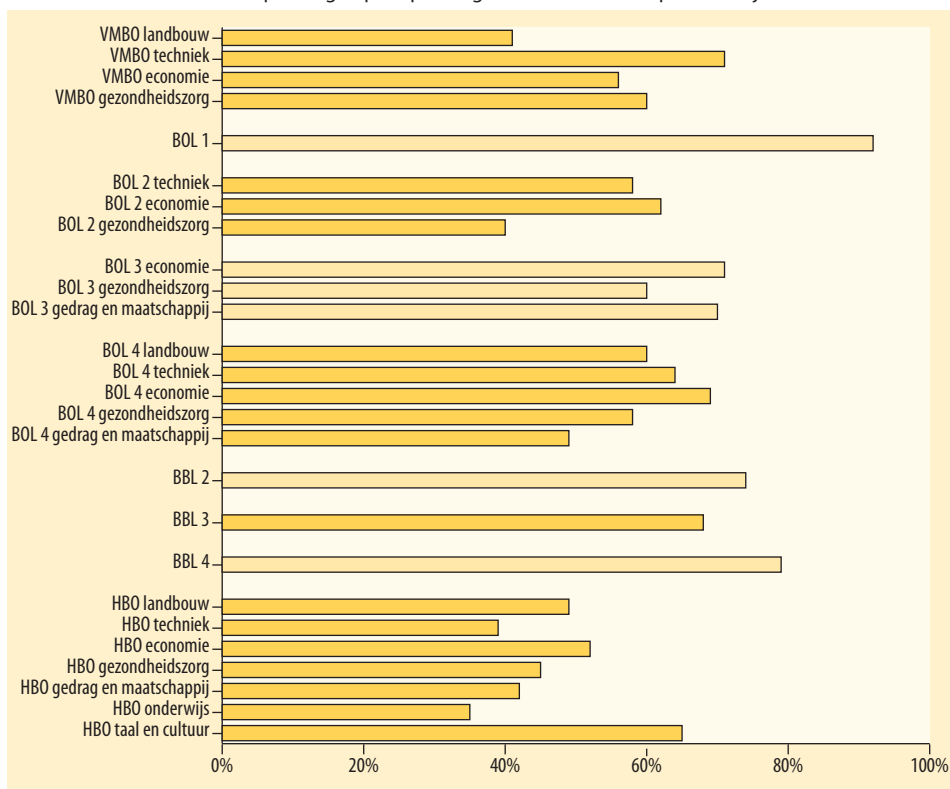

Zie ook Tabel A5.2 in de statistische bijlage.

Het is voor onderwijssectoren van belang om te weten wat de doorstroom naar vervolgstudies is en hoe deze is opgebouwd. Daarnaast is het echter ook belangrijk om inzicht te hebben in hoe groot de doorstroom binnen de eigen sector is. Met andere woorden, welk deel van de verder lerende schoolverlaters kiest voor een vervolgstudie binnen dezelfde opleidingsrichting? Door de opleidingsrichting te vergelijken met de richting van de gekozen vervolgopleiding kan worden bepaald welk percentage van de verder lerende schoolverlaters voor dezelfde richting gekozen heeft. De resultaten hiervan staan in figuur 4.11. Voor de algemene richtingen binnen het voortgezet onderwijs, het HAVO, het VWO, en de VMBO theoretische leerweg zijn deze cijfers niet relevant. Voor het WO geldt dat het vervolgonderwijs dikwijls een niet regulier karakter heeft waardoor de onderwijsrichting vaak niet eenduidig vast te stellen is.

Figuur 4.11

Doorstroom naar verwante opleidingen per opleidingssector in het beroepsonderwijs

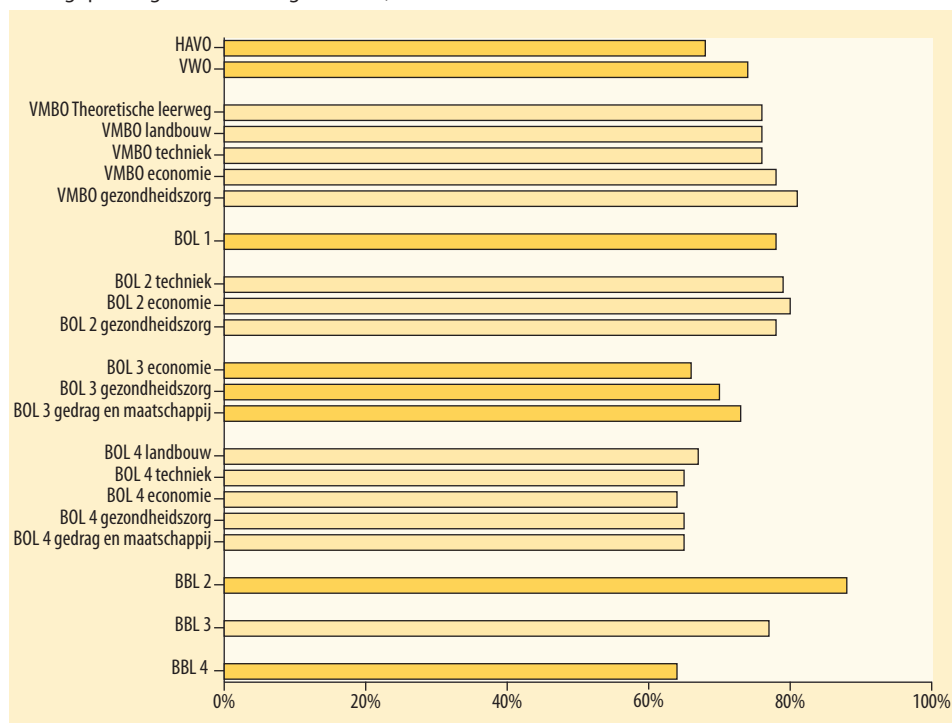
In totaal gaan bijna zes van de tien verder lerende schoolverlaters een studie volgen die wat betreft richting in het verlengde ligt van hun afgesloten opleiding. Dit gebeurt het vaakst onder de gediplomeerde uitstroom van de BBL, 73% kiest voor een verwante vervolgstudie. In vergelijking met de andere onderwijssoorten kiezen de HBO afgestudeerden het vaakst voor een vervolgstudie in een andere richting, alhoewel ook hier nog steeds 46% een vervolgopleiding in dezelfde richting is gaan volgen. Van de verder lerende schoolverlaters met een BOL niveau 1 diploma gaat bijna iedereen (92%) naar een vervolgstudie met een verwante

richting. Van alle onderwijsniveaus is dit het hoogste percentage. Binnen de BOL zijn het in het algemeen met name de uitstromers met een economische opleiding die een vervolgopleiding in dezelfde richting volgen. De gediplomeerde BBL-ers gaan iets vaker dan hun studiegenoten van de BOL naar een verwante vervolgopleiding. Van de niveau 4 BBL gediplomeerden geldt dit voor bijna acht van de tien personen.

Figuur 4.12

Percentage van de verder lerende schoolverlaters dat de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de vervolgopleiding voldoende of goed vindt,

Zie ook Tabel A5.5 in de statistische bijlage.

Doorstromen naar een vervolgopleiding in dezelfde onderwijssector betekent niet automatisch dat de aansluiting tussen de gevolgde en de vervolgopleiding goed is. Zo hoeft de aansluiting tussen twee opleidingen uit verschillende onderwijssectoren ook niet per definitie slecht te zijn. De schoolverlaters is daarom gevraagd, ongeacht of ze een vervolgstudie in verwante richting zijn gaan doen, wat ze vinden van de aansluiting tussen hun gevolgde en vervolgstudie. In figuur 4.12 staan de percentages van de verder lerende schoolverlaters die de aansluiting tussen de afgeronde en de vervolgopleiding (alleen volledige dagopleiding) goed of voldoende vinden. Vanwege de relatief geringe doorstroom vanuit het hoger onderwijs naar het reguliere vervolgonderwijs is de desbetreffende vraag niet aan HBO en WO afgestudeerden voorgelegd en zijn er voor het hoger onderwijs dan ook geen gegevens met betrekking tot dit onderdeel beschikbaar.

Bijna driekwart (74%) van alle schoolverlaters die een vervolgopleiding zijn gaan volgen, vindt de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en deze vervolgstudie redelijk tot goed. Onder

de schoolverlaters die doorstromen binnen dezelfde opleidingssector is dit iets hoger, terwijl het bij de schoolverlaters die voor een andere opleidingssector kiezen aanzienlijk lager is. Met 78% scoort de VMBO als onderwijssoort iets boven het landelijke gemiddelde, vooral de sector VMBO gezondheidszorg (81%) doet het goed. Opvallend is verder dat er slechts zeer geringe verschillen zijn tussen de verschillende VMBO sectoren onderling. Zowel voor de BOL (69%) als de BBL (81%) geldt dat met name de verder lerende uitstroom van de niveau 2 opleidingen tevreden is met de aansluiting met het vervolgonderwijs. De gediplomeerden van de niveau 4 opleidingen zijn binnen beide onderwijssoorten, BOL en BBL, het minst vaak tevreden.

Rendement

Een van de functies van het onderwijs is het voorbereiden van leerlingen op een eventueel vervolgtraject in het onderwijs. Om het rendement hiervan te meten, kijken we naar het percentage dat de vervolgopleiding op het moment van de enquête (ongeveer anderhalf jaar na het behalen van het diploma) weer heeft verlaten of van studie is gewisseld. Daarnaast bespreken we het percentage dat in de vervolgopleiding is bevorderd naar het tweede leerjaar/studiejaar. Een relatief grote uitval kan duiden op een gebrekkige aansluiting. Deze gebrekkige aansluiting kan meerdere oorzaken hebben: het curriculum van een of beide opleidingen is niet passend, een gebrekkige studiekeuzevoorlichting, de aantrekkingskracht van de arbeidsmarkt. Het ongediplomeerd verlaten van de vervolgstudie wil niet altijd zeggen dat men het onderwijstraject definitief verlaten heeft. In figuur 4.13 is daarom, naast het aandeel verder lerende schoolverlaters die de vervolgopleiding voortijdig verlaten hebben, ook aangegeven welk deel van deze voortijdige schoolverlaters van studie gewisseld is.

Gemiddeld heeft 11% van de personen die doorstromen naar een vervolgopleiding, deze na anderhalf jaar weer ongediplomeerd verlaten. Zo'n 7%-punt bestaat uit zogenaamde studiewisselaars, schoolverlaters die niet tevreden waren met hun eerste vervolgstudie en van studie gewisseld zijn. 4%-punt bestaat uit echte uitval. De verschillen tussen de verscheidene onderwijssoorten zijn groot. Het algemene beeld is dat zowel het percentage voortijdig schoolverlaters als het percentage studiewisselaars daalt naarmate het onderwijsniveau stijgt. Ter vergelijking, onder de verder lerende HAVO en VWO schoolverlaters is de voortijdige uitval 14% waarvan zo'n 11%-punt wisselaars zijn. Onder de verder lerende WO afgestudeerden is de uitval bijna 5% waarvan slechts een verwaarloosbaar deel wisselaar is. De gediplomeerden van het VMBO en de MBO niveau 1 opleidingen beschikken niet over een startkwalificatie en kunnen zich dus beter richten op een succesvol vervolg in het onderwijs. Van de verder lerende VMBO-ers houdt bijna 11% in de eerste 18 maanden van de vervolgstudie er mee op. Gelukkig zijn 7%-punt hiervan personen die daarna weer met een andere studie beginnen. De cijfers voor de verder lerende BOL niveau 1 schoolverlaters zijn iets minder positief: het lijkt er op dat 11%-punt van de 14,4% uitvallers bestaat uit personen die (vooralsnog) niet aan een andere studie begonnen zijn. BBL-ers houden iets minder vaak voortijdig met de vervolgstudie op dan de schoolverlaters met een BOL achtergrond. Opvallend is verder dat binnen de meeste BOL en BBL niveaus de schoolverlaters uit de sector gezondheidszorg het minst vaak ophouden met hun vervolgstudie. In het HBO zijn het met name (10,3%) de technici die stoppen met de vervolgopleiding, slechts 1%-punt van hen blijkt studiewisselaar te zijn. Uit de figuur blijkt verder dat slechts weinige afgestudeerde WO-ers direct met een nieuwe vervolgstudie beginnen nadat ze de initiële vervolgstudie hebben afgebroken. Interessant is verder dat er geen duidelijke verschillen zijn tussen schoolverlaters die doorstromen binnen

dezelfde opleidingssector en schoolverlaters die voor een andere opleidingssector kiezen. Met andere woorden, de iets gebrekkige aansluiting indien men voor een andere opleidingssector kiest, resulteert niet in een hogere kans op uitval.

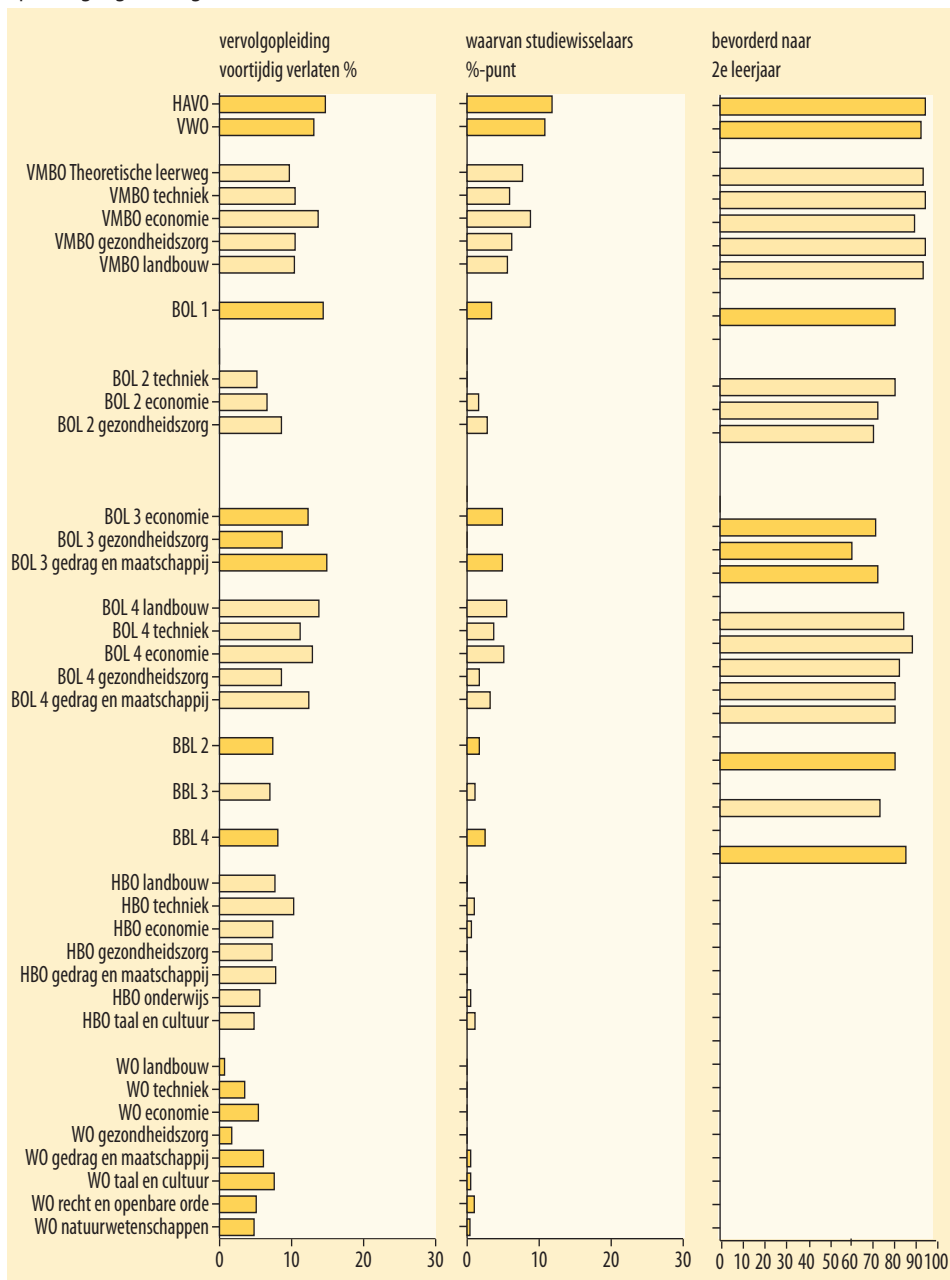
Aan de verder lerende schoolverlaters die nog bezig zijn met hun vervolgopleiding is daarnaast gevraagd of zij bevorderd zijn naar het tweede leerjaar/studiejaar (cijfers zijn niet beschikbaar voor het hoger onderwijs). Gemiddeld krijgt van deze groep slechts één op de tien eerstejaars geen toegang tot de volgende fase van de vervolgstudie. Het VMBO doet het iets beter dan het landelijk gemiddelde, de BOL en de BBL liggen er iets onder. Binnen het VMBO zijn de verschillen tussen de onderlinge sectoren klein. Binnen de BOL halen de verder lerende schoolverlaters van de niveaus 1 en 2 het minst vaak het tweede leerjaar van de vervolgopleiding, zo'n 74% stroomt door naar het tweede jaar. De niveau 3 opleidingen uit de BOL sector gezondheidszorg sluiten het slechts aan op de vervolgstudies wat betreft het aspect doorstroom naar tweede leerjaar: slechts zes van de tien van hen zijn tot het moment van de enquête bevorderd. Binnen de BOL hebben de niveau 4 techniek opleidingen met 89% het hoogste percentage. De BBL niveau 3 en 4 opleidingen doen het gemiddeld genomen vergelijkbaar met de BOL niveaus, schoolverlaters van BBL niveau 2 hebben gemiddeld iets meer succes in hun eerste jaar van de vervolgstudie dan hun collega's met een BOL variant vooropleiding.

Nadat figuur 4.13 heeft laten zien welk percentage van de verder lerende schoolverlaters bevorderd, of alweer gestopt, of van studie gewisseld is, geeft figuur 4.14 een indicatie welke vervolgstudies de grootste slaagkans en uitval kennen. In tegenstelling tot alle andere figuren zijn de cijfers in figuur 4.14 niet gepresenteerd naar de sector van de afgesloten opleiding maar naar die van de vervolgopleiding. Voor de individuele onderwijssectoren is het van belang een zo laag mogelijke uitval te hebben. Op macroniveau is het echter van even groot belang hoe groot het percentage echte uitvallers is. Als er in een bepaalde sector een hoge initiële uitval is brengt dit kosten met zich mee. Deze hoge uitval kan bijvoorbeeld veroorzaakt worden door gebrekkige studievoorziening of een minder goede aansluiting tussen de gevolgde - en de vervolgopleiding. Voor het gehele onderwijsveld, en voor de individuele schoolverlaters zelf, gaat het echter met name om de vraag welk deel van deze uitvallers echt uit het reguliere onderwijs stapt en welk deel van studie wisselt. Omdat de uitstroom vanuit het basisonderwijs niet gemeten wordt zijn de cijfers voor de vervolgopleidingen in het voortgezet onderwijs en de niveau 1 opleidingen in het MBO niet representatief, deze zijn dan ook niet in figuur 4.14 opgenomen.

Binnen de BOL ligt de uitval voor alle niveaus rond de 11%. Dit is vergelijkbaar met de meting in 2006. Op BOL niveau 2 bestaat deze 11% voor 6%-punt uit studiewisselaars, op BOL niveau 3 voor 7%-punt en op BOL niveau 4 voor 8%-punt. Vooral voor de echte uitval op BOL niveau 2 van ongeveer 5% is dit een probleem want deze schoolverlaters beschikken niet over een startkwalificatie. Op BOL niveau 2 is de laagste echte uitval in de sector landbouw, leerlingen van de sector techniek stoppen op dit niveau het vaakst met het volgen van regulier onderwijs. Ook op BOL niveau 3 zijn het de schoolverlaters die een technische studie gekozen hebben die het vaakst uitvallen zonder een ander studie te gaan volgen. In de sectoren gezondheidszorg en gedrag en maatschappij is de uitval het laagst. Evenals op niveau 2 zijn de verschillen tussen de sectoren onderling binnen niveau 4 niet erg groot. Ook hier kennen de sectoren gezondheidszorg en gedrag en maatschappij de laagste uitvalpercentages voor zover het schoolverlaters betreft die niet van studie wisselen.

Figuur 4.13

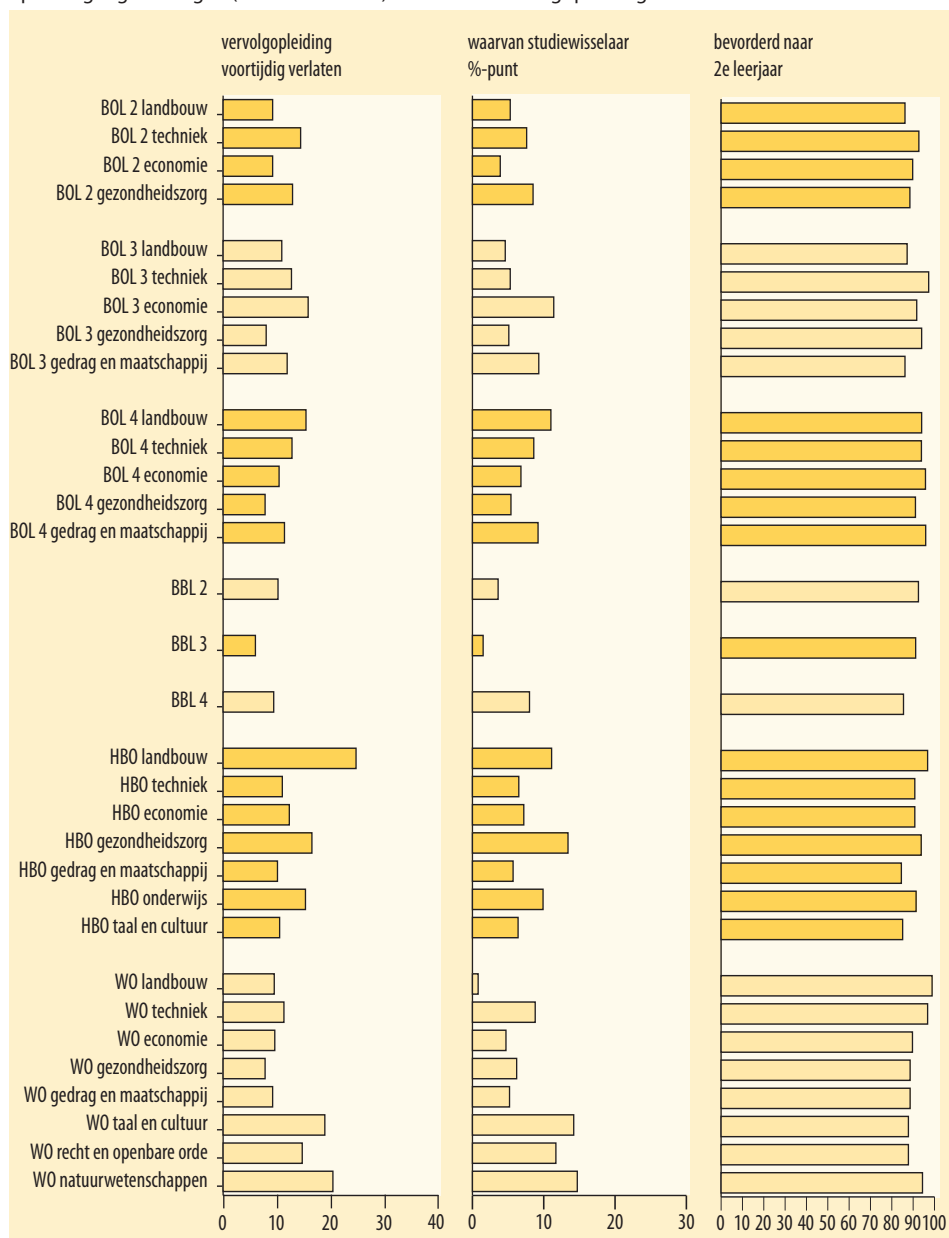
Percentage van de verder lerende schoolverlaters dat bevordert is naar het tweede leerjaar/studiejaar, percentage dat de vervolgopleiding voortijdig heeft verlaten (uitvallers) en het percentage dat andere opleiding is gaan volgen (studiewisselaars)

Zie ook Tabel A6.1 in de statistische bijlage.

Figuur 4.14

Percentage van de verder lerende schoolverlaters dat bevordert is naar het tweede leerjaar/studiejaar, percentage dat de vervolgopleiding voortijdig heeft verlaten (uitvallers) en het percentage dat andere opleiding is gaan volgen (studiewisselaars) naar sector vervolgopleiding

Met een totale uitval van 6% doen de opleidingen van de BBL niveau 3 het iets beter dan de opleidingen van de BBL niveaus 2 en 4. Het percentage echte uitval is op niveau 4 echter het laagst (1%) doordat op de andere niveaus de percentages studiewisselaars relatief laag zijn.

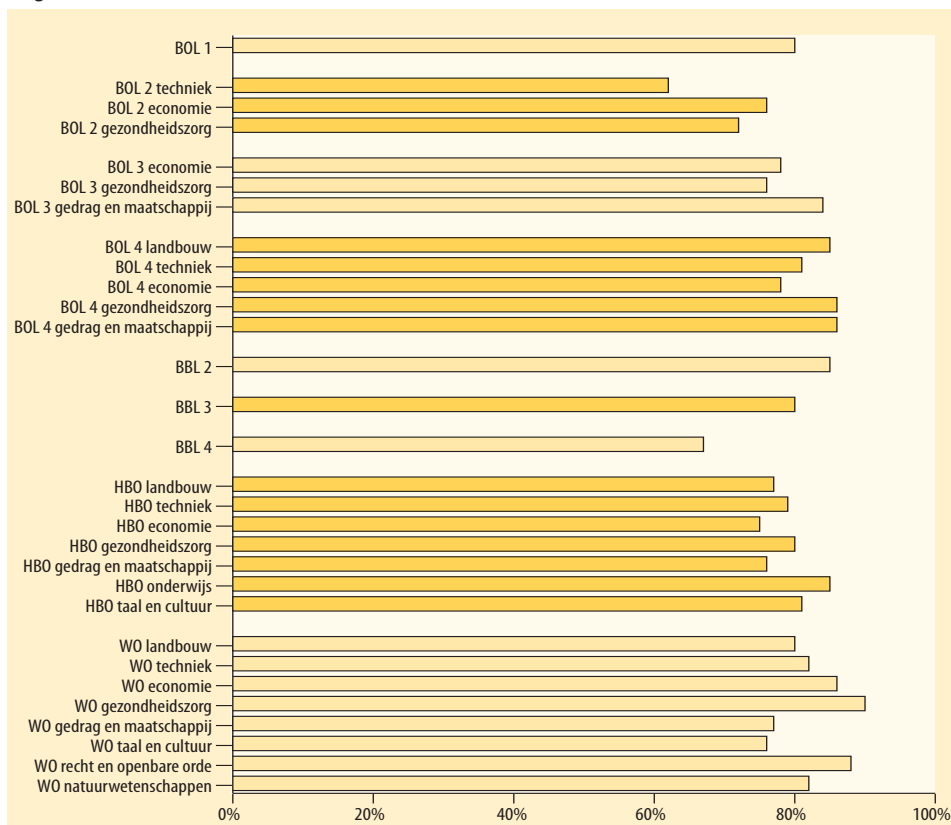
Ten opzichte van de andere onderwijsniveaus ligt de uitval binnen het HBO relatief hoog. De HBO sector landbouw kent met bijna 25% een bijzonder hoge uitval. Zo'n 11%-punt hiervan zijn studiewisselaars. De sector gezondheidszorg kent weliswaar ook een hoog percentage (16%) uitvallers, maar vrijwel al deze leerlingen kiezen voor een andere studie. Het gemiddeld uitvalpercentage in het WO ligt op 11%. Hier zijn het met name de sectoren taal en cultuur, natuurwetenschappen en recht en openbare orde waarvan veel studenten gedurende de eerste 18 maanden van de studie er mee stoppen. De percentages studiewisselaars liggen in deze sectoren ook relatief hoog.

Tevredenheid achteraf

In figuur 4.15 is het percentage verder lerende schoolverlaters weergegeven dat de afgesloten opleiding achteraf gezien, opnieuw zou volgen. Bij deze analyse wordt alleen gekeken naar schoolverlaters van het MBO, en het hoger onderwijs. Deze schoolverlaters hebben gekozen voor een vervolgstudie maar hadden, met uitzondering van schoolverlaters van BOL/BBL niveau 1, met hun al behaalde kwalificatie, ook naar de arbeidsmarkt kunnen gaan.

Figuur 4.15

Percentage verder lerende schoolverlaters dat de afgesloten opleiding achteraf gezien opnieuw zou volgen

Zie ook Tabel A7.1 in de statistische bijlage.

Er is weinig verschil tussen de afgestudeerden van het MBO, het HBO en het WO wat betreft het aandeel verder lerende schoolverlaters dat de afgesloten opleiding opnieuw zou kiezen: ongeveer 80% van de verder lerende schoolverlaters zou dit doen. De resultaten zijn vergelijkbaar met die van verleden jaar. Binnen de BOL zouden de schoolverlaters van de niveau 2 opleidingen het minst vaak kiezen voor de afgesloten opleiding, drie van de tien van hen zouden een andere of geen opleiding zijn gaan volgen als ze opnieuw voor de keuze zouden staan. Met name de schoolverlaters uit de niveau 2 techniek opleidingen hadden liever anders gekozen (38%). De verder lerende schoolverlaters van de niveau 3 en 4 opleidingen zijn duidelijk meer tevreden. In het MBO-BBL zijn het vooral de 'verder lerende' schoolverlaters van het niveau 4 die liever iets anders hadden gekozen. In het HBO kiezen de afgestudeerden van de economische opleidingen het vaakst (25%) voor een andere opleiding als ze een tweede kans zouden hebben gekregen, de gediplomeerde leraren hebben het minst spijt van hun destijds gemaakte studiekeuze. In het WO scoren de sectoren gezondheidszorg (90% zelfde studie) en recht en openbare orde (88% zelfde studie) het hoogst, verder lerende afgestudeerden van de sector taal en cultuur zouden het vaakst voor iets anders gekozen hebben.

5

Intrede op de arbeidsmarkt

In de vorige paragraaf hebben de verder lerende schoolverlaters centraal gestaan. Het onderwijs wordt geacht leerlingen kennis en vaardigheden bij te brengen zodat ze met voldoende competenties de arbeidsmarkt kunnen betreden. Om inzicht te krijgen in het rendement van het onderwijs met betrekking tot dit aspect wordt in deze paragraaf gekeken naar dat deel van de gediplomeerde schoolverlaters dat na het verlaten van de opleiding zijn intrede doet op de arbeidsmarkt. Dit wordt gedaan voor de gediplomeerde schoolverlaters die op het moment van ondervraging (ongeveer anderhalf jaar na het behalen van het diploma) tot de beroepsbevolking worden gerekend, en die tevens aangeven dat hun maatschappelijke positie *niet* scholier of student is. Deze laatste voorwaarde is van belang omdat anders grote groepen studenten met bijbaantjes in de analyses terecht komen. Schoolverlaters die in het MBO-BBL instromen en schoolverlaters die in het MBO-BBL doorstromen naar een hoger niveau worden wel tot de beroepsbevolking gerekend.

Hierbij is een belangrijke kanttekening op zijn plaats. Schoolverlaters die slagen voor het VMBO examen en schoolverlaters die slagen voor een BOL of BBL niveau 1 examen hebben weliswaar een diploma behaald, en zijn dus formeel gediplomeerden. Echter, indien zij op dit moment voor de arbeidsmarkt kiezen, en dit niet in het kader van een opleiding binnen het MBO-BBL doen, vallen ze volgens de gangbare definitie¹² onder de zogenaamde voortijdige schoolverlaters (VSV). Omdat ze niet beschikken over een startkwalificatie worden ze niet geacht de arbeidsmarkt te betreden. Omdat echter een niet onbelangrijk deel wel doorstroomt naar de arbeidsmarkt worden ze in de komende analyses wel meegenomen. De schoolverlaters van de HAVO en de VWO worden in deze paragraaf niet behandeld. Dit omdat slechts een klein deel van hen doorstroomt naar de arbeidsmarkt en omdat een deel van de indicatoren niet voor deze onderwijstypen beschikbaar is. Deze indicatoren zijn niet altijd beschikbaar omdat het accent in de HAVO/VWO vragenlijst op de doorstroom naar het vervolgonderwijs ligt en niet alle arbeidsmarktfragen gesteld zijn.

Allocatie

Een succesvolle intrede op de arbeidsmarkt wordt niet alleen bepaald door de werkzekerheid. Het soort werk dat men heeft en de inhoud van de functie bepalen in hoeverre schoolverlaters de mogelijkheid hebben om hun kennis en vaardigheden te benutten. Daarnaast bepalen de

12. Volgens de officieel gehanteerde definitie worden voortijdige schoolverlaters gezien als jongeren tussen de 12 en 23 jaar die zonder startkwalificatie (een diploma op minimaal HAVO- of MBO2-niveau) ten minste een maand zonder geldige reden hebben verzuimd om onderwijs te volgen en/of niet meer bij een onderwijsinstelling als deelnemer staan ingeschreven.

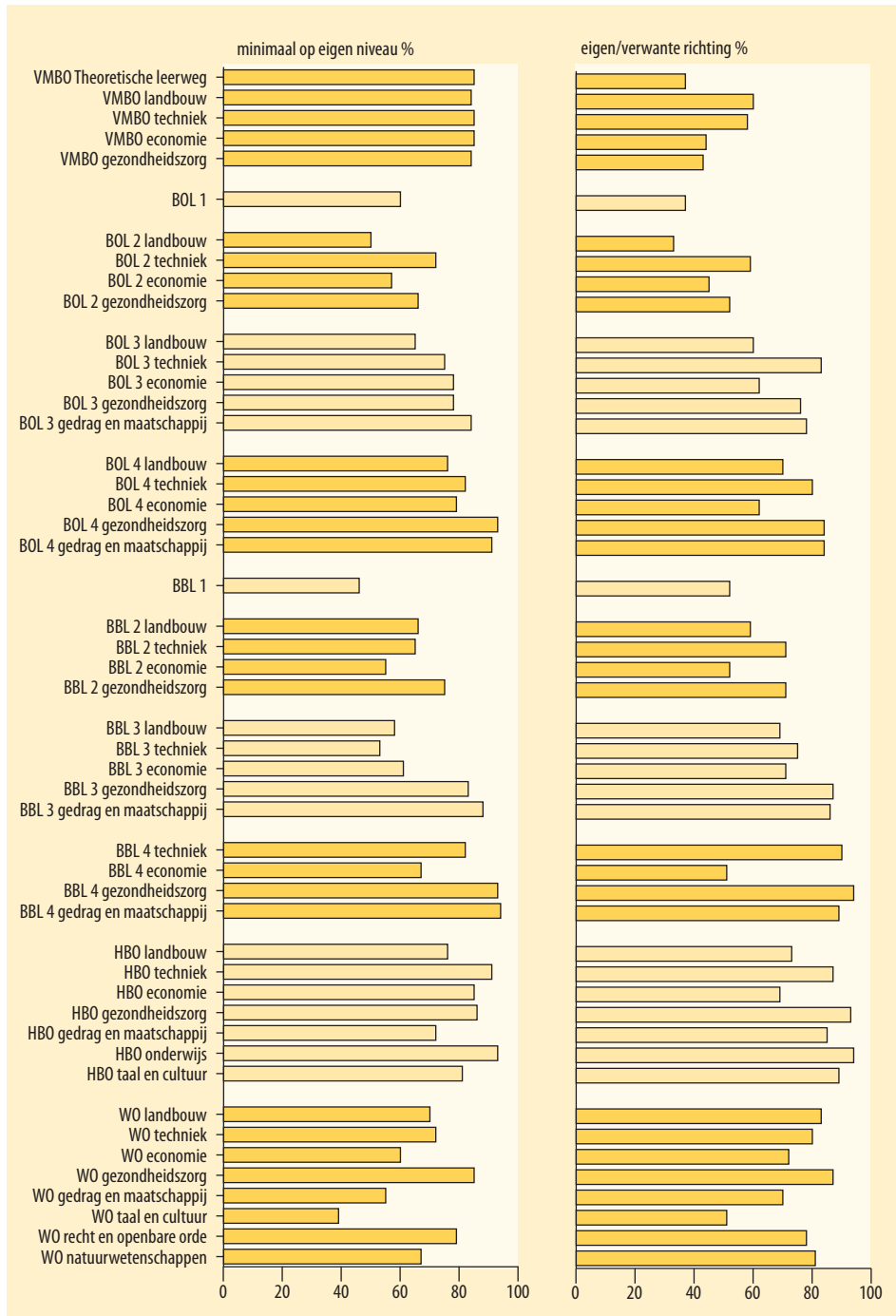
inhoud en het niveau van het werk de financiële vergoeding die hier tegenover staat. Niet alleen de werkzekerheid maar ook de kwaliteit van werk heeft invloed op een succesvolle overgang van onderwijs naar arbeidsmarkt. Ondanks dat het bij gediplomeerde schoolverlaters en afgestudeerden vaak om startfuncties gaat, mag men ervan uitgaan dat de kwaliteit van het werk toeneemt naarmate de gevonden baan beter aansluit op de gevolgde opleiding voor wat betreft richting en vooral niveau. Figuur 5.16 laat zien hoe goed de betaalde werkzaamheden van schoolverlaters aansluiten bij hun afgeronde opleiding voor zover het (1) het opleidingsniveau en (2) de opleidingsrichting betreft.

Van alle schoolverlaters heeft iets meer dan driekwart een baan op minimaal het eigen (onderwijs-) niveau. Dit is vergelijkbaar met het cijfer van afgelopen jaren. Afgestudeerden van het HBO en de gediplomeerde schoolverlaters van het VMBO werken het vaakst (beide in 85% van de gevallen) in een functie die minimaal gelijk is aan hun eigen niveau. Voor de uitstroom van het HBO is dit goed te noemen, voor de werkende VMBO-ers wordt dit met name veroorzaakt door het lage onderwijsniveau. Er zijn met andere woorden weinig banen waar geen enkele kwalificatie voor vereist is. Hierdoor zijn voor alle VMBO sectoren de percentages vrijwel gelijk. Binnen de BOL is er een duidelijk onderscheid tussen de lagere en de hogere opleidingsniveaus. Hoe lager het onderwijsniveau, hoe minder vaak men op minimaal het eigen niveau werkzaam is. Op BOL niveau 3 en 4 zijn het met name de schoolverlaters van de sector gedrag en maatschappij die op eigen niveau werkzaam zijn. Wat verder op valt is dat op BOL niveau 2 vier van de tien werkenden met een economisch gerichte opleiding een baan hebben onder hun niveau.

Ook voor de werkende uitstroom uit de BBL geldt dat ze vaker op minstens hun eigen niveau werken naarmate het opleidingsniveau hoger is. Binnen BBL niveau 1 heeft 46% een functie op niveau, van de gediplomeerden van niveau 4 is dit maar liefst 87%. Binnen de HBO sectoren zijn het de afgestudeerden van de lerarenopleidingen en de afgestudeerden met een technische opleiding die het vaakst een functie hebben op (minimaal) eigen niveau. Omdat lerarenopleidingen per definitie voor één specifiek (HBO-) beroep opleiden en er al enige jaren sprake is van een lerarentekort is dit percentage te verwachten voor de sector onderwijs. De krapte op de arbeidsmarkt voor technici wordt door het hoge percentage voor deze sector bevestigd. Zowel in het HBO als in het WO scoren de afgestudeerden van de sector gedrag en maatschappij relatief laag als het gaat om het hebben van een functie op minimaal eigen niveau. Binnen het WO scoren daarnaast de taal en cultuur afgestudeerden uitzonderlijk laag.

Naast het niveau van de functie is ook de richting van de gevonden baan van belang voor de kwaliteit van het werk. Om inzicht hierin te krijgen is gekeken naar de door de werkgever vereiste opleidingsrichting. De voor de functie vereiste opleidingsrichting zegt iets over de mate waarin de gediplomeerde werkzaamheden heeft die binnen het beroependomein vallen waarvoor hij of zij is opgeleid. Van dit 'eigen' beroependomein is sprake wanneer voor de functie de eigen opleidingsrichting of een daaraan verwante opleidingsrichting vereist werd.

Figuur 5.16
 Percentage werkzame schoolverlaters met een baan op minimaal eigen niveau en percentage schoolverlaters met een baan in eigen/verwante richting, per opleidingssector

Zie ook Tabel A8.4 en Tabel A8.5 in de statistische bijlage.

Werk vinden binnen het eigen beroependomein betekent dat de opgedane kennis en vaardigheden in de regel beter benut kunnen worden. Voor de onderwijsinstellingen is het eveneens van belang dat afgestudeerden terecht komen in beroepen waarvoor men ze heeft opgeleid. Dit laatste zal zeker gelden voor de meer beroepsgerichte opleidingen in bijvoorbeeld de sector gezondheidszorg.

De percentages werkende schoolverlaters die in hun eigen of verwante opleidingsrichting werk hebben gevonden staan ook in figuur 5.16. Gemiddeld heeft 69% van alle werkende schoolverlaters een baan in eigen of verwante richting. Dat is 5%-punt minder dan afgelopen meetjaar. Met name HBO afgestudeerden hebben vaak (82%) werk binnen hun eigen beroependomein. De VMBO-ers en de BOL en BBL niveau 1 schoolverlaters hebben duidelijk moeite om werk binnen hun eigen richting te vinden. Ook met een BOL niveau 2 opleiding lukt het slechts de helft van de gediplomeerden om een op richting aansluitende baan te vinden. Zowel op BOL niveau 3 als 4 heeft de uitstroom uit de sectoren landbouw en economie het minst vaak passend werk gevonden wat richting betreft. Ook binnen de verschillende BBL niveaus zijn het met name de werkende schoolverlaters met een economische dan wel landbouw achtergrond die het meest buiten de eigen opleidingsrichting werken. Het zelfde doet zich voor onder de afgestudeerden van het HBO en het WO, de economen scoren ook hier relatief slecht als het gaat om aansluiting tussen gevolgde opleiding en de functie wat richting betreft. De aansluiting is goed voor de HBO sector onderwijs, en de HBO en WO sector gezondheidszorg hetgeen niet verwonderlijk is omdat er binnen deze sectoren veel beroepsspecifieke opleidingen gegeven worden.

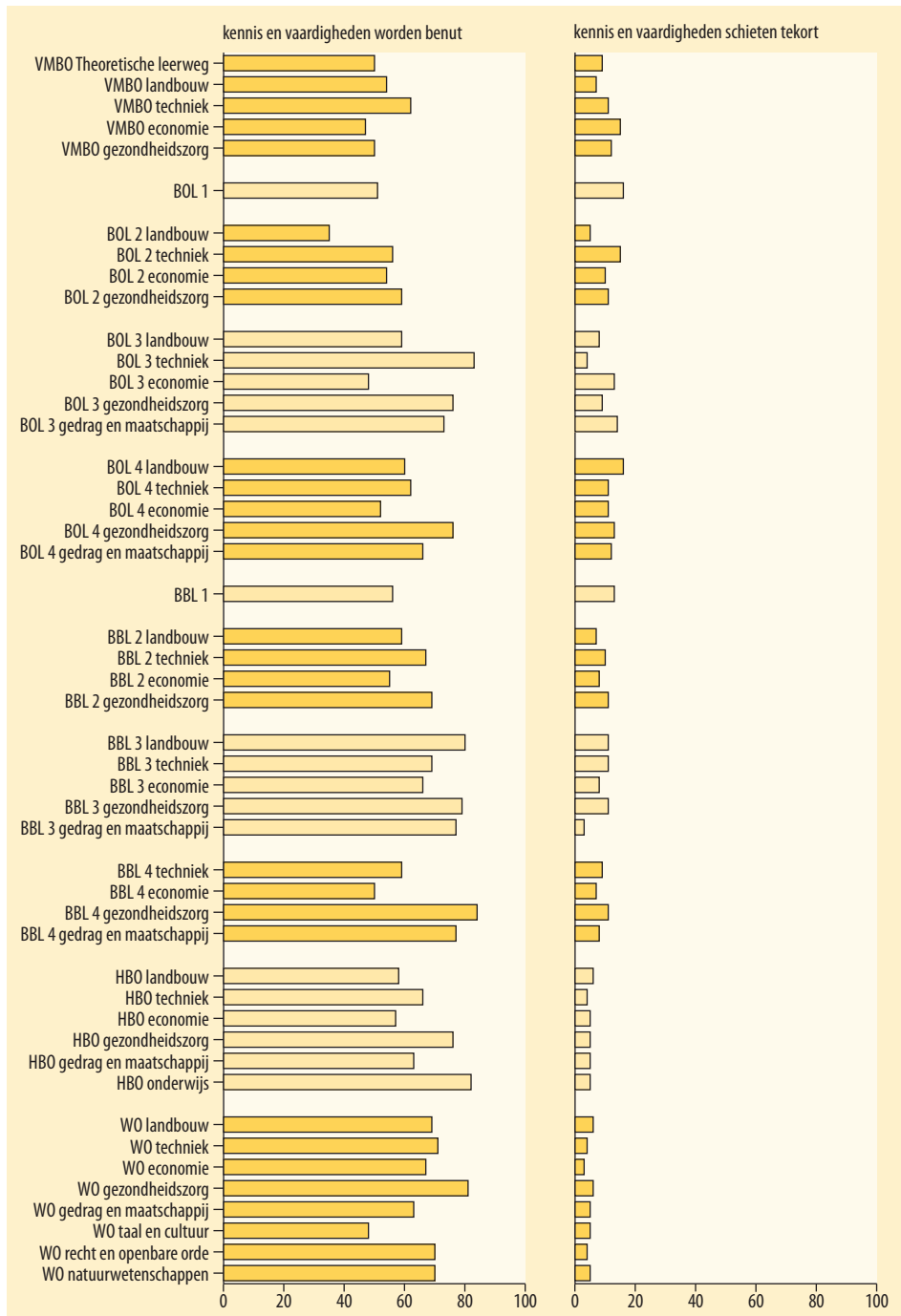
Ten slotte kan opgemerkt worden dat er een duidelijke relatie is tussen het werken op minimaal eigen niveau en het werken binnen het eigen beroependomein. Zo geeft 84% van de schoolverlaters die werk in hun eigen beroependomein hebben gevonden aan dat het om werk op minimaal eigen niveau gaat. Onder de groep schoolverlaters die buiten het eigen beroependomein werkzaam is, geeft 'slechts' 56% aan werk op minimaal eigen niveau te hebben. Afgestudeerden van een technische opleiding binnen het HBO en het WO hebben de beste kans om ook buiten het eigen domein op eigen niveau werkzaam te zijn. In beide gevallen werken ongeveer twee op de drie afgestudeerden technici die buiten het eigen beroependomein werken op minimaal eigen niveau. Dit resultaat spoort met eerder onderzoek onder afgestudeerden van technische opleidingen dat laat zien dat technici aan het eind van hun studie een relatief hoog niveau van academische competenties¹³ (bijvoorbeeld 'leervermogen') bezitten. Het relatief hoge niveau van hun academische competenties maakt hen aantrekkelijk voor werk buiten het eigen beroependomein. Dit wordt nog versterkt door het feit dat hun technische vakkennis relatief vaak te gebruiken is buiten het eigen beroependomein.

Een meer directe indicatie van de waarde van de opleiding als voorbereiding op de arbeidsmarkt kan worden verkregen door te kijken naar de mate waarin de werkende gediplomeerden in staat zijn om hun opgedane kennis en vaardigheden te benutten, en de mate waarin hun kennis en vaardigheden tekort schieten bij de uitoefening van hun werkzaamheden. Enkele cijfers hierover staan in figuur 5.17.

13. Zie bijvoorbeeld Heijke, H., Meng, C., *De competenties van bètatechniek afgestudeerden en hun positie op de arbeidsmarkt*, Technotopics 2006, Platform Bètatechniek.

Figuur 5.17

Percentage werkzame schoolverlaters dat aangeeft dat in de huidige functie de opgedane kennis en vaardigheden worden benut en percentage werkzame schoolverlaters dat aangeeft dat in de huidige baan de opgedane kennis en vaardigheden tekort schieten

Zie ook Tabel A8.6 en Tabel A8.7 in de statistische bijlage.

Van de werkende schoolverlaters geeft 63% aan dat hun kennis en vaardigheden in voldoende tot sterke mate benut worden.¹⁴ Onder de VMBO uitstroom is dit de helft. Voor de werkende BBL gediplomeerden geldt dit het vaakst, alhoewel het hoger onderwijs vrijwel eenzelfde score op dit onderdeel heeft. Binnen de verscheidene BOL niveaus geven de werkenden met een niveau 3 achtergrond dit het vaakst aan. Met een BOL niveau 1 opleiding wordt er relatief gezien het minst gebruik gemaakt van de kennis en vaardigheden van de schoolverlater hetgeen overeenkomt met de bevindingen over hun functieniveau. Een blik op de onderlinge niveaoverschillen in de BBL levert eenzelfde beeld op. Opvallend is verder dat zowel bij de werkende schoolverlaters van de BOL als de BBL de gezondheidszorg gediplomeerden het meest tevreden zijn over de benutting van hun kennis en vaardigheden in hun functie.

Ook in het hoger onderwijs hebben de afgestudeerden uit de sector gezondheidszorg van zowel het HBO, als het WO functies waarbij hun kennis en vaardigheden goed benut worden. Dit geldt eveneens voor de HBO sector onderwijs. Wat betreft genoemde benutting zijn de werkende HBO-economen en WO-taal en cultuur iets minder goed terecht gekomen. Vooral de WO-ers van de sector taal en cultuur scoren op dit onderdeel relatief laag.

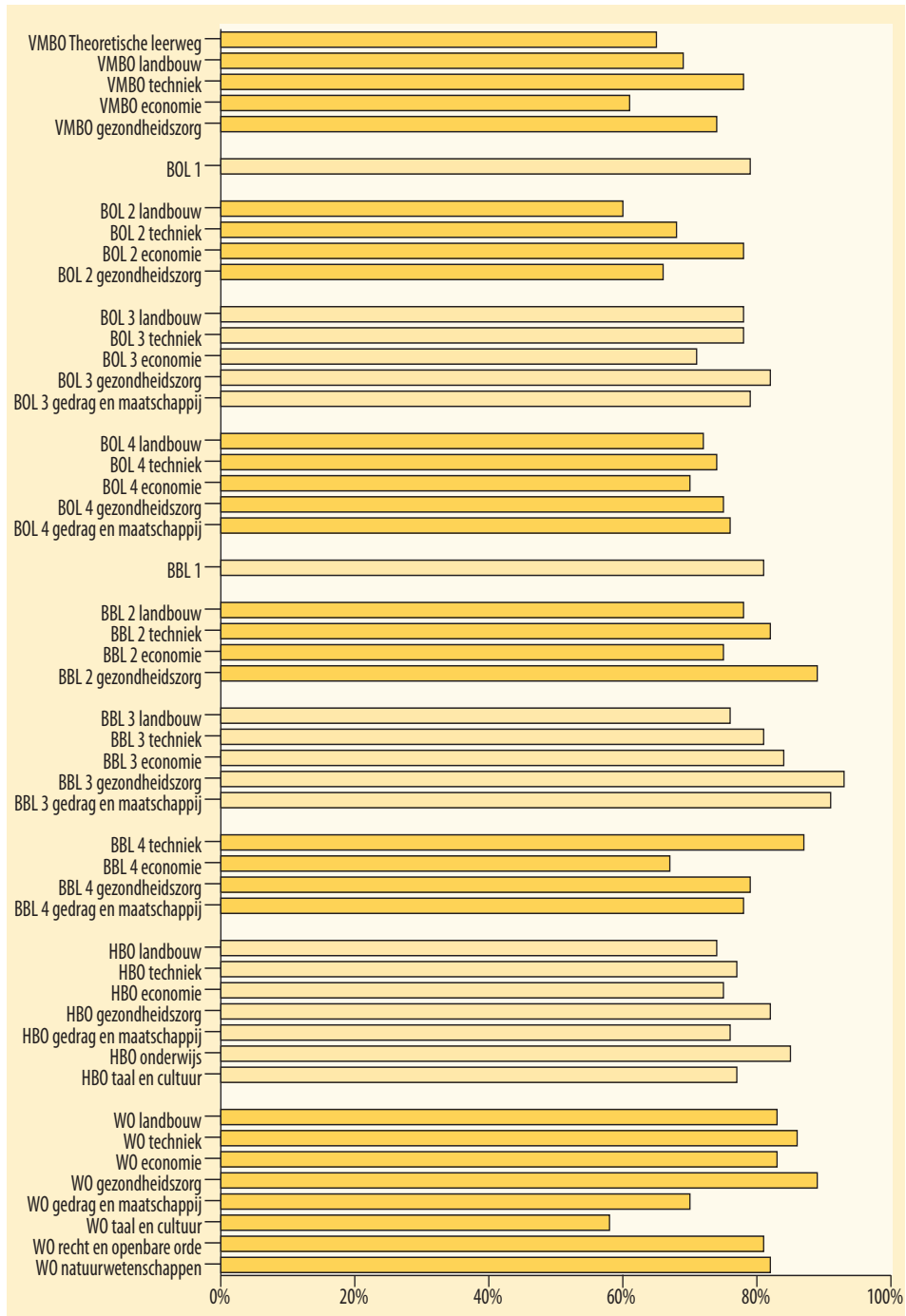
Bijna één op de tien werkende gediplomeerden vindt dat zijn of haar kennis en vaardigheden voor de huidige werkzaamheden tekort schieten. Hierbij is er geen verschil tussen de schoolverlaters die binnen het eigen domein werken en degenen die buiten het eigen beroepdomein werken. In het hoger onderwijs is dit 5%, in de overige onderwijssectoren liggen de percentages rond de 11%. Terwijl VMBO-ers formeel nog niet geschikt zijn voor de arbeidsmarkt vindt ook hier maar 11% dat ze niet over de benodigde kennis en vaardigheden beschikken. Zowel binnen de BOL als de BBL vinden de schoolverlaters van het laagste niveau, niveau 1, het vaakst dat ze niet over voldoende kennis en vaardigheden beschikken. Over de gehele linie zijn in het MBO de schoolverlaters van de sector gezondheidszorg relatief het meest ontevreden over hun competenties in het werk. De percentages tussen zowel de niveaus als de onderliggende sectoren liggen over het algemeen echter dicht bij elkaar. Dit laatste geldt zeker voor het HBO en het WO waar de verschillen tussen de sectoren minimaal zijn.

De geënquêteerden is daarnaast gevraagd aan te geven of ze de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de huidige functie goed, voldoende, matig of slecht vinden. De resultaten hiervan staan in figuur 5.18 vermeld. Het per opleidingssector gepresenteerde cijfer geeft aan welk deel van de betaald werkzame gediplomeerde schoolverlaters deze aansluiting goed of voldoende vindt. Zowel onder de HBO – als de WO-afgestudeerden vindt 78% dat de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de huidige functie goed of voldoende is. Vanuit de BBL vindt zelfs 83% dit. Onder de VMBO schoolverlaters en de BOL schoolverlaters is dit percentage iets lager (70% respectievelijk 75%).

14. Onder de schoolverlaters die binnen het eigen domein werken is dit zelfs 71%.

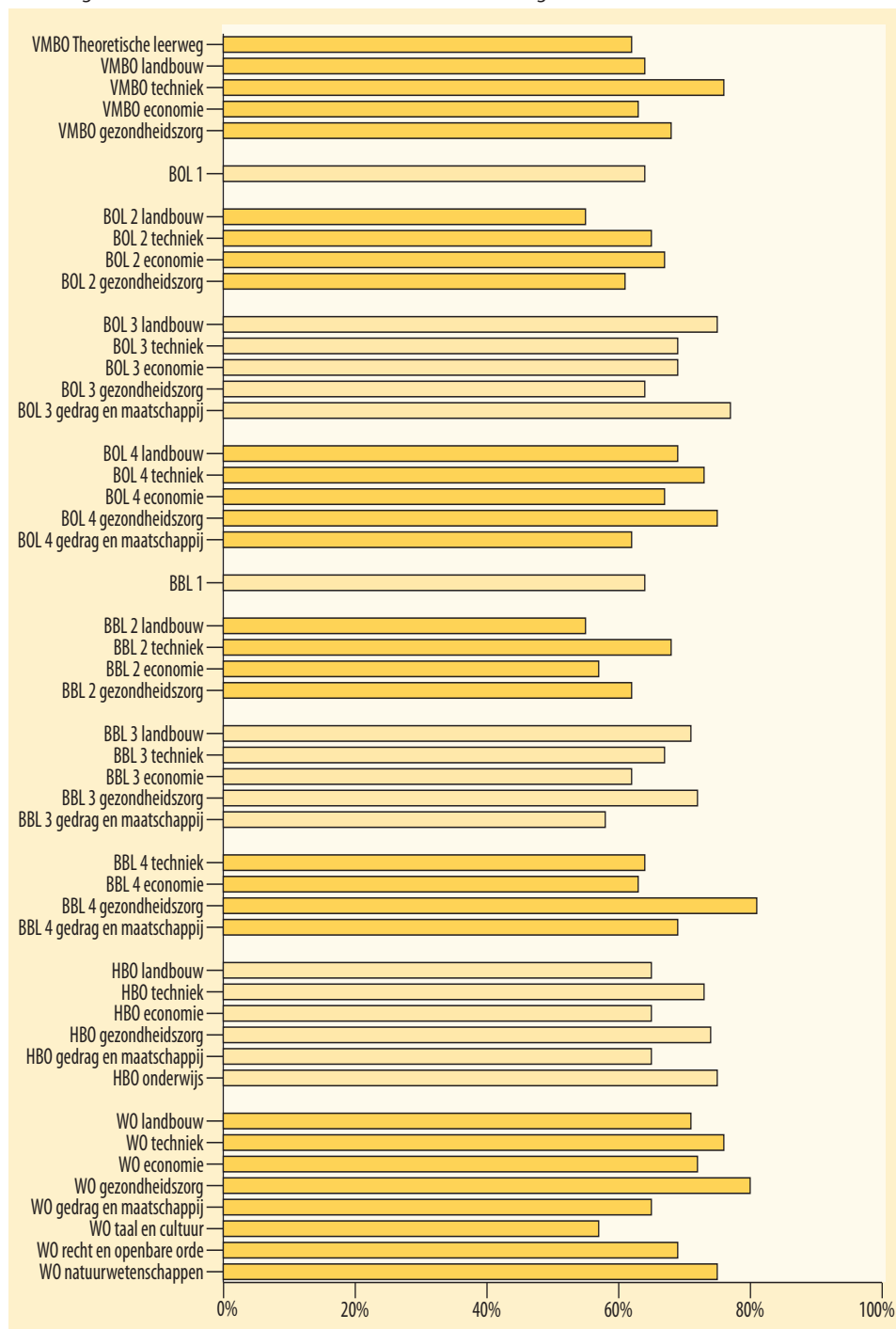
Figuur 5.18

Percentage werkzame schoolverlaters dat de aansluiting tussen opleiding en werk als goed of voldoende beoordeelt

Zie ook Tabel A8.8 in de statistische bijlage.

Figuur 5.19
 Percentage werkzame schoolverlaters dat tevreden is met huidige functie

Zie ook Tabel A8.9 in de statistische bijlage.

De werkende BOL schoolverlaters met een opleiding uit de sector gezondheidszorg van BOL niveau 3 en 4 zijn relatief tevreden over de aansluiting met hun functie, op niveau 2 zijn ze juist relatief ontevreden. Op dit niveau zijn het de schoolverlaters van de sector economie die de aansluiting goed vinden terwijl respondenten met een economische opleiding van niveau 3 of 4 weer juist van mening zijn dat de aansluiting vaak matig tot slecht is. De BBL schoolverlaters zijn meer tevreden over de aansluiting met hun functie hetgeen wellicht te maken heeft met het duale karakter van dit type onderwijs. In het algemeen geldt dat voor dit type onderwijs de schoolverlaters met een zorgopleiding iets vaker tevreden zijn met de studie tussen werk en aansluiting dan de andere BBL-ers.

Op HBO niveau zijn het de afgestudeerden van de sectoren onderwijs en gezondheidszorg die het vaakst van mening zijn dat de aansluiting goed of voldoende is. Op WO niveau springt met name de sector taal en cultuur er op dit aspect negatief uit.

Niet verrassend vinden we dat schoolverlaters die werken in het eigen beroependomein, vaker met de aansluiting opleiding-werk tevreden zijn. Zo is maar liefst 83% van de schoolverlaters die in het eigen beroependomein werken en 'slechts' 63% van de schoolverlaters die buiten het eigen beroependomein werken tevreden met de aansluiting.

Om inzicht te krijgen in de allocatiefunctie van het onderwijs worden ten slotte in figuur 5.19 enkele cijfers getoond over de tevredenheid van de werkzame schoolverlaters met hun functie. Gemiddeld is 68% van de schoolverlaters (zeer) tevreden met de huidige functie hetgeen iets minder is (3%-punt) dan afgelopen jaar. De WO afgestudeerden zijn het meest te spreken over hun baan, 70% is tevreden met zijn of haar functie. De werkenden met een BBL achtergrond zijn iets minder vaak tevreden, maar ook hier geeft gemiddeld nog 66% aan dit wel te zijn. Gemiddeld verschilt de tevredenheid slechts marginaal tussen de schoolverlaters van de verschillende opleidingsniveaus.

Van de VMBO-ers zijn het met name de technici die er in positieve zin uitspringen, 76% geeft aan tevreden te zijn. Zowel binnen de BOL als de BBL valt het op dat de landbouwopleidingen op niveau 2 een lage score hebben en op niveau 3 weer een juist relatief hoge score. Op BOL niveau 3 zijn het de schoolverlaters met een opleiding uit de gedrag en maatschappij richting die het meest te spreken zijn over hun baan, op BOL niveau 4 doen de sectoren techniek en gezondheidszorg het iets beter dan de andere opleidingssectoren. In het BBL onderwijs zijn op alle niveaus de werkenden met een economisch gerichte opleiding relatief vaak ontevreden over hun functie.

In het hoger onderwijs zijn de sectorverschillen het grootst in het WO. Van de taal en cultuur afgestudeerden vindt slechts 57% dat ze voldoende tevreden zijn over hun baan terwijl hun mede WO afgestudeerden met een gezondheidszorg achtergrond in acht van de tien gevallen tevreden zijn. Deze cijfers kunnen voor een groot deel verklaard worden door het feit dat de taal en cultuur afgestudeerden vaak in een functie werken die wat betreft niveau en richting niet aansluit op hun gevolgde opleiding.

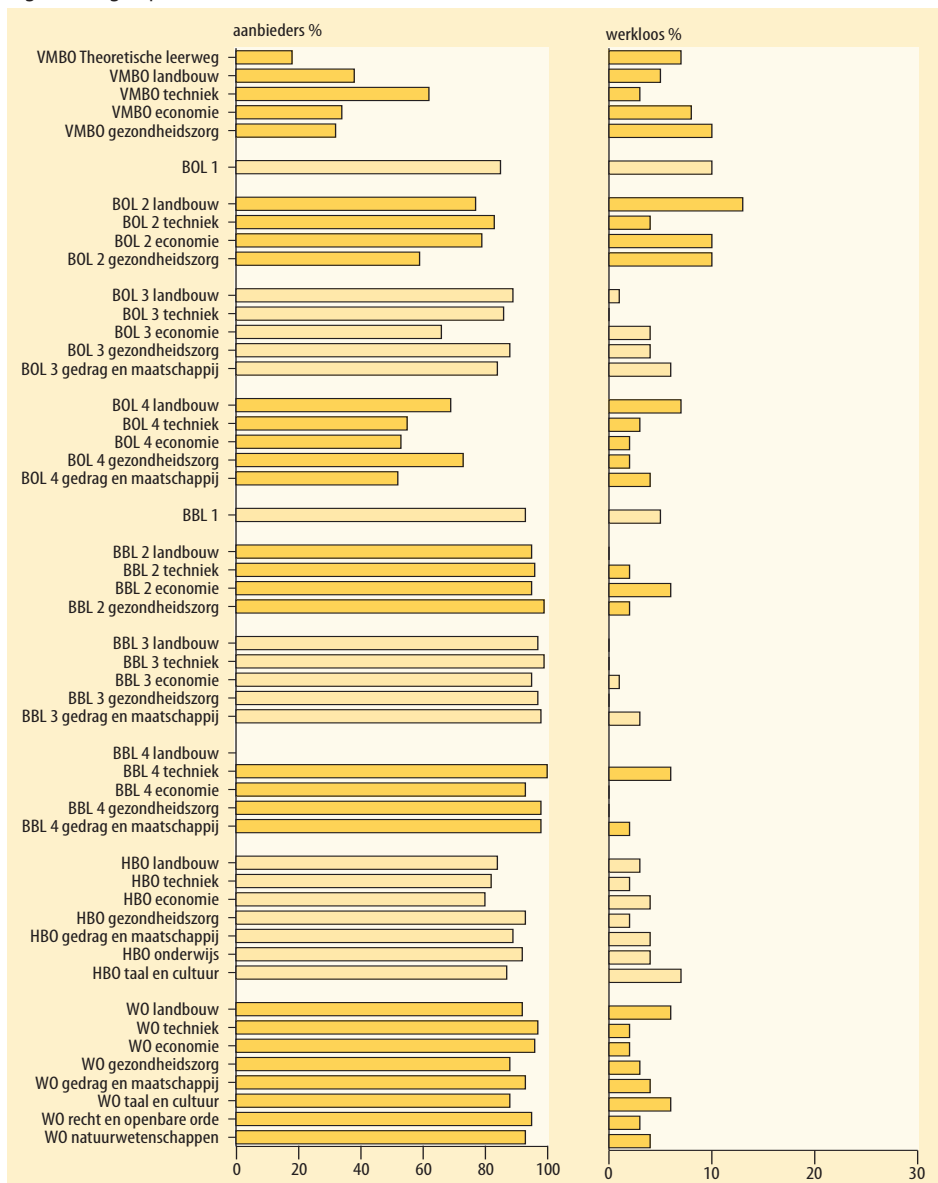
Externe rendement

Om inzicht te krijgen in het externe rendement van het onderwijs met betrekking tot de arbeidsmarkt wordt een aantal arbeidsmarktindicatoren voor de verschillende onderwijsniveaus naast elkaar gezet. Figuur 5.20 laat eerst per opleidingssector zien welk deel van de gediplomeerde schoolverlaters zich aanbiedt op de arbeidsmarkt. Gediplomeerde schoolverlaters

die een vervolopleiding in het MBO-BBL volgen worden hierbij ook tot de groep aanbieders geteld. Tevens toont de figuur het percentage van deze aanbieders dat ongeveer anderhalf jaar na het behalen van het diploma werkloos is.

Figuur 5.20

Percentage gediplomeerde schoolverlaters dat zich aanbiedt op de arbeidsmarkt en werkloosheidspercentage onder gediplomeerde schoolverlaters

Zie ook Tabel A9.1 in de statistische bijlage.

Iets meer dan de helft (56%) van de gediplomeerde schoolverlaters richt zich na het behalen van het diploma op de arbeidsmarkt. Uiteraard zijn de verschillen tussen de onderwijstypes groot: zo

biedt 93% van de afgestudeerde WO-ers zich aan terwijl dit 31% van de VMBO-ers doet. Overigens volgt een groot deel van deze groep VMBO-ers een opleiding in het kader van het MBO-BBL (zo'n 20%), terwijl slechts 10% zich op de arbeidsmarkt buiten het MBO-BBL aanbiedt. Gezien het feit dat een VMBO diploma feitelijk geen startkwalificatie is, is 10% toch nog redelijk hoog te noemen. Van de BBL uitstroom gaat vrijwel iedereen naar de arbeidsmarkt (of stroomt binnen het MBO-BBL door). Hoewel gemiddeld 67% van de gediplomeerde BOL respondenten zich aanbiedt zijn de verschillen tussen de niveaus en de onderwijssectoren redelijk groot binnen de BOL. Zo biedt bijna 90% van de BOL niveau 3 landbouw gediplomeerden zich aan terwijl van bijvoorbeeld, de gedrag en maatschappij niveau 4 uitstroom slechts 52% de arbeidsmarkt heeft betreden. In het HBO en het WO zijn de verschillen tussen de sectoren iets minder groot.

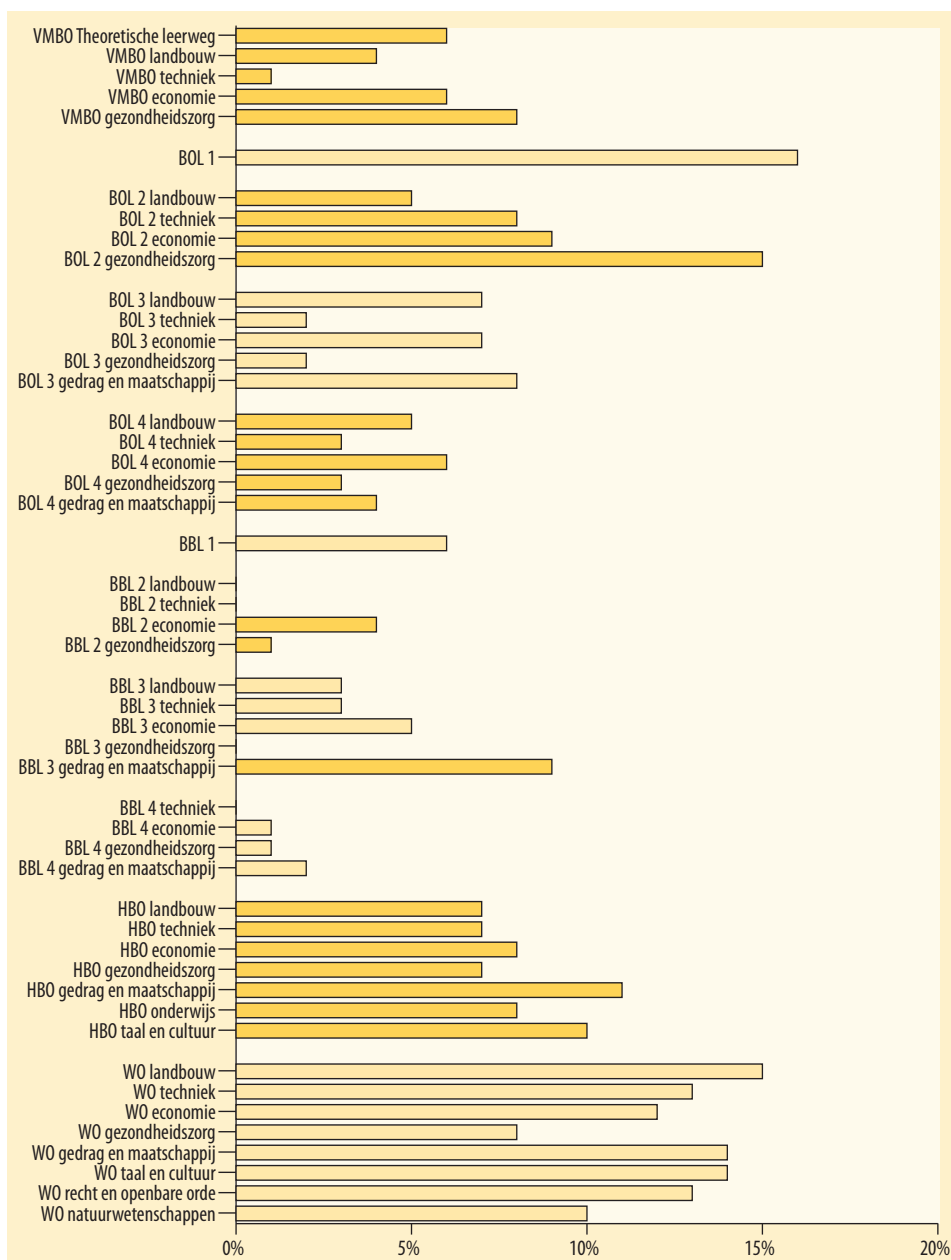
De goede economische situatie in Nederland spiegelt zich weer in de werkloosheidscijfers onder de gediplomeerde schoolverlaters. Ten opzichte van het vorig meetjaar is de gemiddelde werkloosheid onder alle zich aanbiedende schoolverlaters (met uitzondering van die van het VMBO) gedaald, en wel van 6% naar 4%. De werkloosheid is het hoogst onder de VMBO schoolverlaters (6%) en het laagst onder de BBL uitstroom (2%). Op VMBO niveau hebben de gediplomeerden van de sector gezondheidszorg moeite met het vinden van een baan, 10% van hen is werkloos. De VMBO technici vergaat het een stuk beter op de arbeidsmarkt, van hen is slechts 3% werkloos op enquête-moment. Binnen de BOL zijn er redelijk grote verschillen tussen de onderwijsniveaus. Van de BOL niveau 1 opleidingen is gemiddeld één van de tien schoolverlaters nog werkzoekend. Onder de niveau 4 gediplomeerden is de werkloosheid slechts 3%. Wel valt op dat de goede conjunctuur op alle BOL niveaus positief heeft uitgewerkt op het werkloosheidspercentage. Ten opzichte van vorig meetjaar is de werkloosheid bij de schoolverlaters van BOL niveau 1 gedaald van 22% naar 10%, bij BOL niveau 2 van 11% naar 8%, bij BOL niveau 3 van 7% naar 4%, en bij BOL niveau 4 van 6% naar 3%. Binnen ieder afzonderlijk BOL niveau zijn het met name de technici die het minst moeite hebben met vinden van een baan. Binnen de andere onderwijssoorten is de werkloosheid laag en zijn de verschillen klein tussen de onderliggende sectoren. Zowel binnen het HBO als het WO lijken de afgestudeerden van de sector taal en cultuur het minst te profiteren van de krapte op de arbeidsmarkt.

Zoals uit figuur 5.20 blijkt heeft op het moment van enquêteren een groot deel van de schoolverlaters een betaalde baan. Waarschijnlijk hebben ze echter niet allemaal deze baan meteen na afstuderen gekregen of hebben ze meerdere banen gehad met tussenliggende perioden van werkloosheid. Figuur 5.21 geeft daarom een tweede indicatie van het rendement van een opleiding: de duur van de werkloosheid voordat men de eerste baan vond. Meer in detail laat figuur 5.21 het percentage van de schoolverlaters zien die minimaal vier maanden werkloos waren voordat zij de eerste baan vonden.

Gemiddeld is 7% (meting 2006: 10%) van de gediplomeerde schoolverlaters direct na het behalen van het diploma vier maanden of langer werkloos. Ook hiermee is de verbeterde conjunctuur zichtbaar. Deze intredewerkloosheid is het hoogst onder de opgeleiden van het HBO (8%) en het WO (13%). Deze hogere intredewerkloosheid ten opzichte van de andere onderwijsniveaus wordt deels verklaard door het vereiste functieniveau. Voor het aannemen van een HBO of WO functie zal gemiddeld genomen langer worden nagedacht dan over het aannemen van een functie op een lager niveau. Voor de afgestudeerde gaat het hierbij niet alleen om deze eerste baan maar moet er ook een initiële carriërestap gezet worden die gevolgen kan hebben voor latere banen en mogelijkheden.

Figuur 5.21

Percentage gediplomeerde schoolverlaters dat voorafgaand aan de eerste baan minimaal 4 maanden werkloos was

Zie ook Tabel A9.2 in de statistische bijlage.

Daarnaast kan het al dan niet aannemen van een functie betekenen dat men bijvoorbeeld moet verhuizen, iets wat op MBO en VMBO niveau minder vaak zal voorkomen (zie ook hoofdstuk

7). Van de gediplomeerde VMBO uitstroom moest 5% 4 maanden of langer wachten op een baan. Onder de werkzoekende gediplomeerden van het duale MBO traject was dit zelfs maar 2%.

Binnen het VMBO waren de gediplomeerden van de sector gezondheidszorg iets langer op zoek naar de eerste baan dan de overige VMBO-sectoren. De uitstroom van de korte BOL opleidingen is direct na het afstuderen duidelijk langer werkloos geweest dan hun studiegenoten van de langere BOL opleidingen. Met name werkzoekenden met een niveau 2 gezondheidszorgopleiding hebben vaak 4 maanden of langer moeten zoeken naar hun eerste baan. Wellicht ook door het duale karakter van de BBL is slechts een klein deel langer dan drie maanden werkloos geweest vlak na het behalen van het diploma. Behalve voor de gedrag en maatschappij opleidingen van niveau 3 zijn de percentages over het algemeen laag in deze onderwijssoort. In het HBO is de zoekduur voor de verschillende sectoren ongeveer gelijk. Onder de WO afgestudeerden zijn het de opleidingssectoren gezondheidszorg en natuurwetenschappen waar men het minst vaak langer dan drie maanden werkloos is geweest alvorens in de eerste baan werd begonnen.

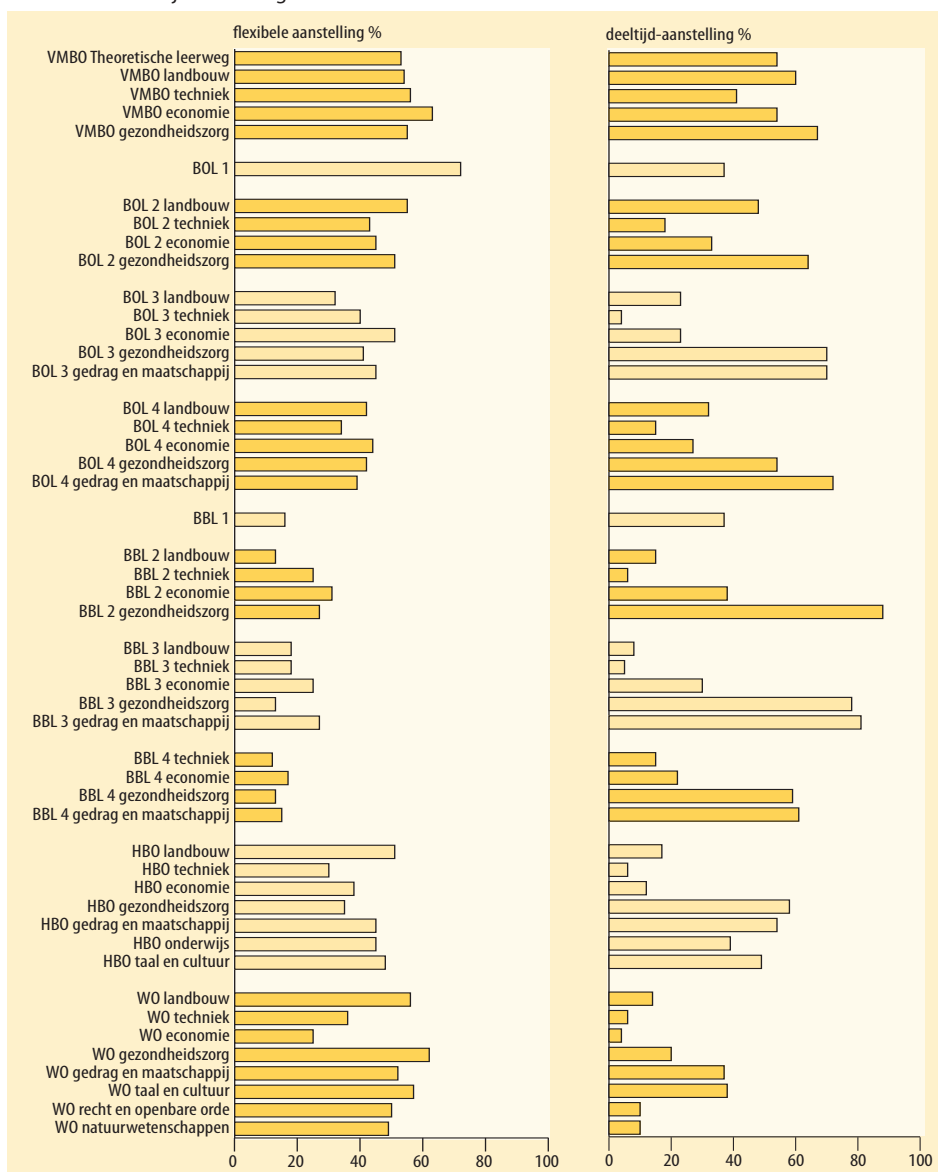
Het externe rendement van het onderwijs met betrekking tot de arbeidsmarkt wordt niet alleen bepaald door de vraag of men werk heeft maar ook door de vraag in hoeverre er sprake is van werkzekerheid. Om hier enig zicht op te krijgen staan in figuur 5.22 enkele cijfers over het hebben van een flexibele aanstelling en het hebben van een deeltijdaanstelling. Onder een flexibele aanstelling wordt verstaan een aanstelling als uitzendkracht, oproepkracht e.d. of een tijdelijke aanstelling. Van een deeltijdaanstelling is sprake wanneer iemand een aanstelling van 32 of minder uur per week heeft.

Van alle schoolverlaters heeft vier van de tien een flexibele aanstelling. De werkende VMBO-ers hebben met 56% de minste werkzekerheid, met name de schoolverlaters van de economische richting hebben vaak een flexibele aanstelling. In het MBO is er bij de BOL, behalve niveau 1, weinig verschil tussen de onderliggende niveaus. De technici van BOL niveau 4 en de landbouw schoolverlaters van niveau 3 hebben een hoge werkzekerheid. 'Slechts' respectievelijk 34% en 32% heeft een flexibele aanstelling.

In de BBL is de werkzekerheid het hoogst, slechts één op de vijf gediplomeerden heeft een flexibele aanstelling. De BBL-ers van niveau 2 hebben binnen de BBL het vaakst een flexibele aanstelling. Deze hoge werkzekerheid heeft waarschijnlijk te maken met het duale karakter van de opleidingen. Vaak vloeit vanuit de leerplek een baan voort of was men al aan het werk voordat er met de opleiding gestart werd. De technici van het HBO hebben ten opzichte van hun HBO studiegenoten de hoogste werkzekerheid, slechts 30% heeft geen vaste aanstelling. Ook de WO economen hebben veel werkzekerheid, een kwart van hen heeft een flexibele aanstelling. De in bijlage 3 gepresenteerde cijfers voor de jaren 1996-2007 laten overigens voor alle onderwijsniveaus over de jaren heen een duidelijke stijging van het aantal flexibele aanstellingen zien. Had bijvoorbeeld in de jaren 1996 tot 2002 ongeveer een op de tien afgestudeerden van het WO een flexibele aanstelling, nu is dit rond de een op de twee. Vergelijkbare ontwikkelingen zijn ook voor de afgestudeerden van het HBO en het MBO zichtbaar. Met het einde van de sterke economische groei in de eerste jaren van het nieuwe millennium lijkt ook hier een einde aan het tijdperk van 'vaste contract' voor net afgestudeerden gekomen te zijn.

Figuur 5.22

Percentage werkzame schoolverlaters met een flexibele aanstelling en percentage werkzame schoolverlaters met een deeltijdaanstelling

Zie ook Tabel A9.5 en Tabel A9.7 in de statistische bijlage.

In het tweede deel van figuur 5.22 staan de percentages werkenden met een deeltijdaanstelling. Bijna vier van de tien schoolverlaters hebben een deeltijdaanstelling. Onder de vrouwelijke schoolverlaters is dit overigens aanzienlijk hoger, namelijk 53%. Hoe hoger het genoten onderwijsniveau, hoe lager het percentage werkenden met een deeltijd baan. Onder de VMBO-ers is dit 53%¹⁵, onder de WO afgestudeerden slechts 20%. Tussen de onderliggende

15. Het relatief hoge percentage onder de schoolverlaters van het VMBO is deels te verklaren door instroom in het MBO-BBL.

VMBO sectoren zijn er grote verschillen. Zo werkt 67% van de schoolverlaters uit de sector gezondheidszorg niet full-time, onder de technische VMBO-ers is dit slechts 41%. Gemiddeld werken 40% van de BOL schoolverlaters in een deeltijd baan. Wat opvalt is dat op alle niveaus de technici relatief vaak een full-time baan hebben. De uitstroom van de sectoren gedrag en maatschappij en gezondheidszorg werkt daarentegen weer vaak in een deeltijd baan. Een vergelijkbaar beeld als bij de BOL doet zich voor onder de werkende schoolverlaters van de BBL. Ook voor het HBO geldt dat de afgestudeerde technici bijna altijd full-time werken (94%). HBO-ers met een gezondheidszorg opleiding werken daarentegen vaak in deeltijd functies (58%). In het WO springen met name de sectoren taal en cultuur en gedrag en maatschappij er uit als het gaat om het aandeel werkenden in deeltijd banen.

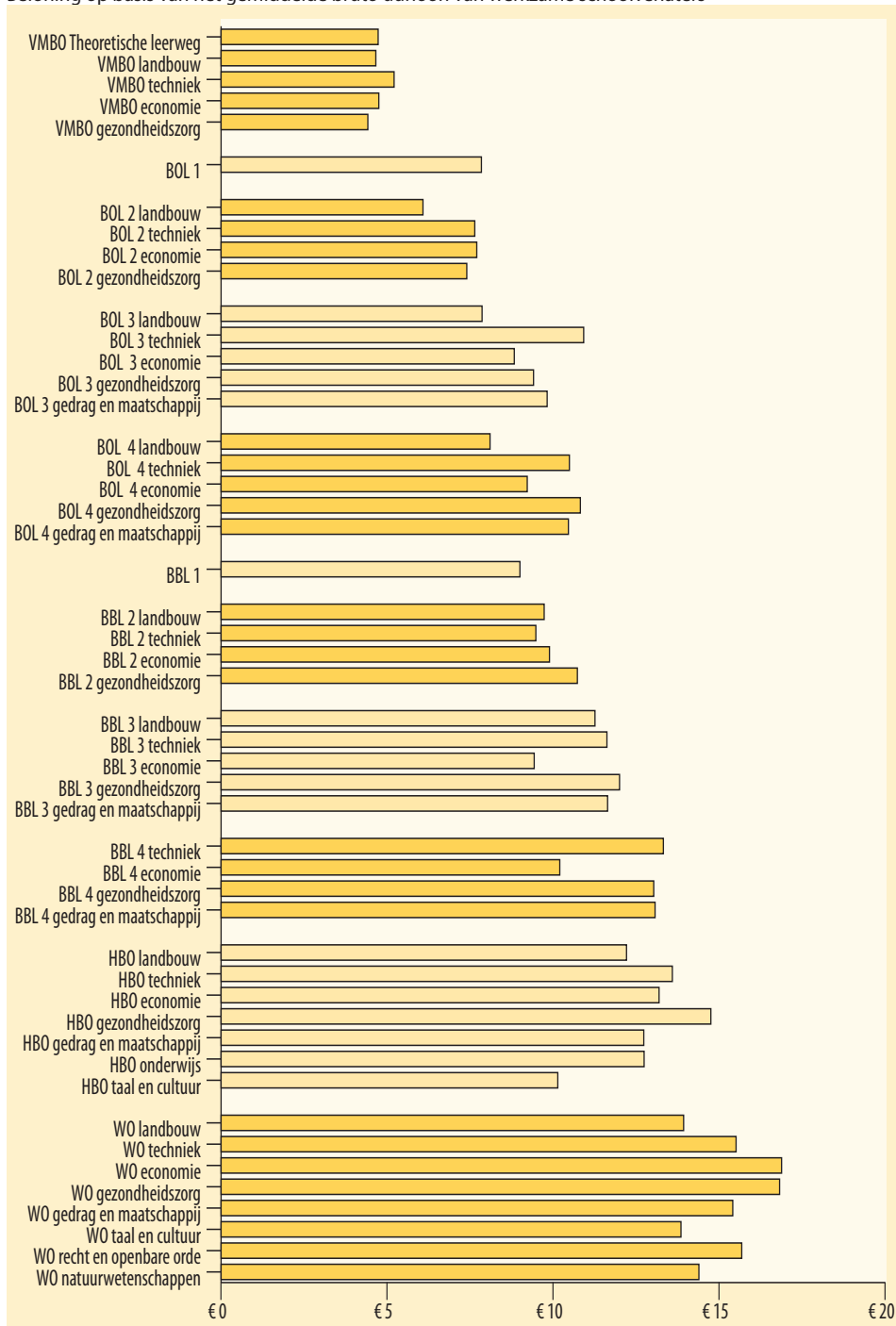
Een derde indicator voor de kwaliteit van het werk is de beloning. Overal zijn de nominale startsalarissen ten opzichte van het vorig meetjaar rond de 3% gestegen. Reëel heeft hiermee nauwelijks verandering ten opzichte van het vorig meetjaar plaatsgevonden. In figuur 5.23 staan per opleidingssector de gemiddelde bruto uurloren vermeld. Het gemiddelde uurloon stijgt naarmate het behaalde opleidingsniveau hoger is. De VMBO schoolverlaters verdienen gemiddeld € 4,83 per uur. Ondanks dat de BOL en BBL niveau 1 werkenden geen startkwalificatie hebben, verdienen ze toch nog € 7,85 respectievelijk € 9,00. Als kanttekening moet hier opgemerkt worden dat vooral in de groep werkende schoolverlaters van BBL niveau 1 een relatief grote groep 'oudere' werknemers zit die in de loop van hun carrière alsnog een MBO-niveau 1 diploma behalen.¹⁶ Dat is aanzienlijk meer dan de VMBO-ers met een baan. Binnen BOL niveau 2 zijn het de schoolverlaters met een landbouwachtergrond die ten opzichte van studiegenoten uit de andere sectoren relatief weinig verdienen namelijk € 6,10. Ook op BOL niveau 3 en 4 is het uurloon van de onderwijssector landbouw het laagst. Op niveau 3 verdienen de technici het meest, op niveau 4 de mensen met een gezondheidszorg opleiding.

Op BBL niveau verdient men meer dan de studiegenoten van de BOL. Dit wordt veroorzaakt door het duale karakter van het onderwijs en het feit dat de gemiddelde werkende BBL schoolverlater zo'n 7,5 jaar ouder is dan de (werkende) BOL schoolverlater. Op alle BBL niveaus geldt dat het hoogste uurloon verdiend wordt door mensen met een opleiding uit de sector gezondheidszorg. Ook in het WO heeft de sector gezondheidszorg (€ 16,8), samen met de sector economie (€ 16,9), het hoogste bruto uurloon. Evenals in het HBO zijn het de afgestudeerden met een gevolgde opleiding op taal en cultuur gebied (WO: € 13,85; HBO: € 10,15) degenen die aan het kortste eind trekken wat betreft beloning. Overigens laat nader onderzoek zien dat het uurloon sterk samenhangt met de vraag of men op eigen niveau werkzaam is en of men in het eigen beroependomein werkzaam is. Zo verdienen bijvoorbeeld HBO- en WO-afgestudeerden die werkzaam zijn op eigen niveau ongeveer 10% meer dan hun studiegenoten die een baan op een lager niveau hebben aangenomen. Onder schoolverlaters van het MBO-BOL loopt dit verschil zelfs op tot bijna 20% (MBO-BOL niveau 3). Ook schoolverlaters die binnen het eigen beroependomein werken verdienen duidelijk meer dan hun studiegenoten die buiten het eigen beroependomein werken.

16. Het gemiddelde bruto uursalaris van MBO-BBL niveau 1 schoolverlaters die op het moment van de enquête jonger dan 30 jaar zijn, ligt duidelijk lager, namelijk bij € 6,85.

Figuur 5.23

Beloning op basis van het gemiddelde bruto uurloon van werkzame schoolverlaters

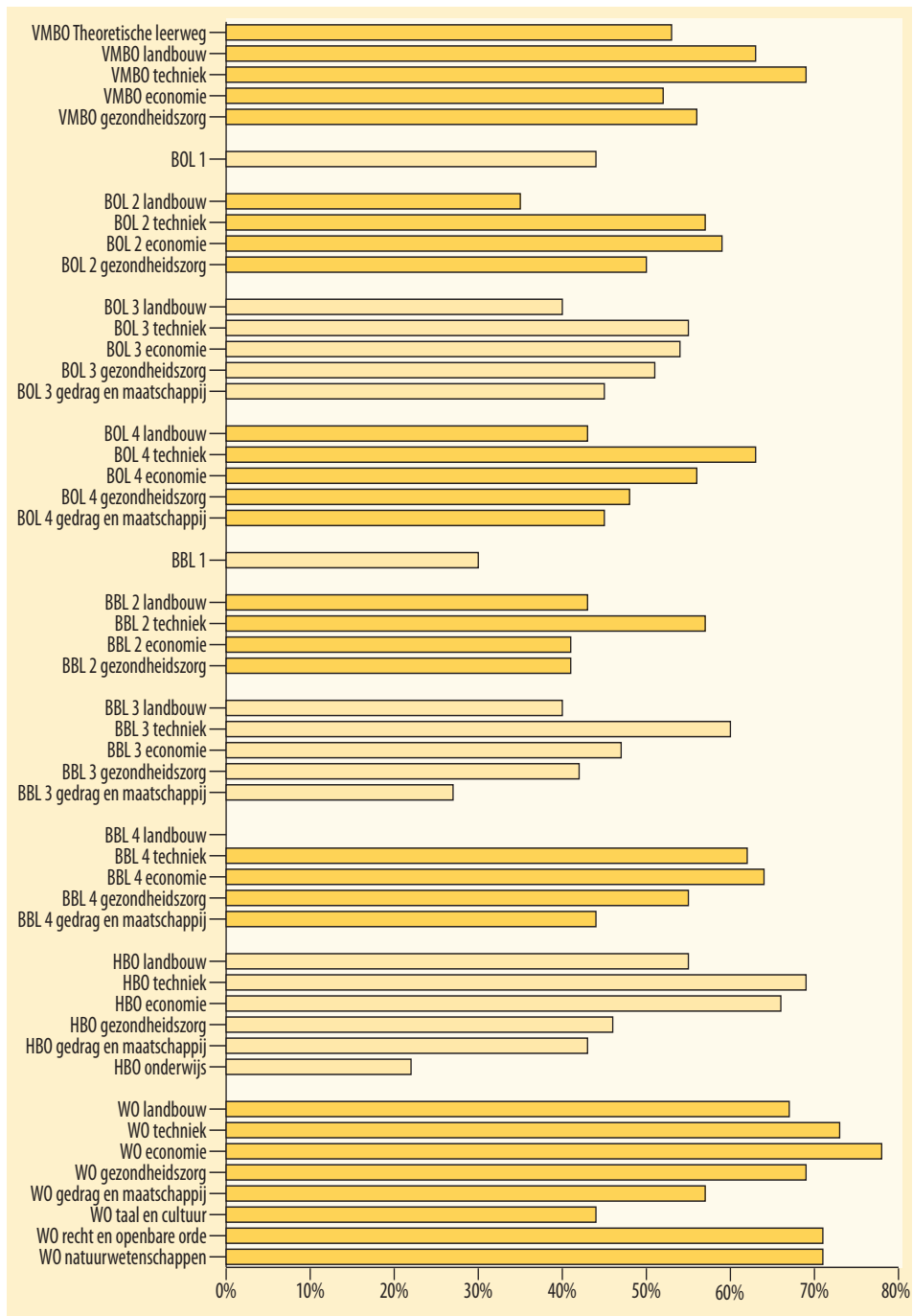

Zie ook Tabel A9.6 in de statistische bijlage.

Figuur 5.24

Carrièreperspectieven in huidige functie: Percentage gediplomeerde schoolverlaters dat vindt goede tot heel goede carrièreperspectieven te hebben

Zie ook Tabel A9.8 in de statistische bijlage.

Een meer subjectief, maar niet onbelangrijk onderdeel, van een functie zijn de geboden toekomstperspectieven. Wat zijn de doorgroeimogelijkheden met betrekking tot werkzaamheden, salaris, promotie en persoonlijke ontplooiing? Alhoewel deze aspecten (nog) niet altijd meetbaar zijn, zal de kwaliteit van een functie toenemen naarmate de respondenten hier meer mogelijkheden zien. Tot slot van de discussie met betrekking tot het externe rendement van een opleiding geeft figuur 5.24 daarom het percentage werkende schoolverlaters weer dat van mening is dat hun huidige functie goede tot heel goede carrièreperspectieven biedt.

Iets meer dan de helft van alle werkende schoolverlaters vindt dat zijn of haar functie veel tot zeer veel carrièremogelijkheden biedt. Met name de WO afgestudeerden (66%) zijn tevreden over dit aspect van hun werk. Ondanks dat ze geen startkwalificatie hebben zien de VMBO schoolverlaters relatief gezien ook nog veel mogelijkheden in hun werk (59%). Dit geldt met name voor de VMBO sectoren landbouw en techniek. Deze, volgens de schoolverlaters, goede carrièremogelijkheden gelden ook voor de diverse BOL niveaus voor zover het de techniek en economie opleidingen betreft. Juist in tegenstelling met het VMBO vinden de BOL respondenten met een landbouwopleiding juist niet zo vaak dat er goede kansen liggen in hun huidige werk.

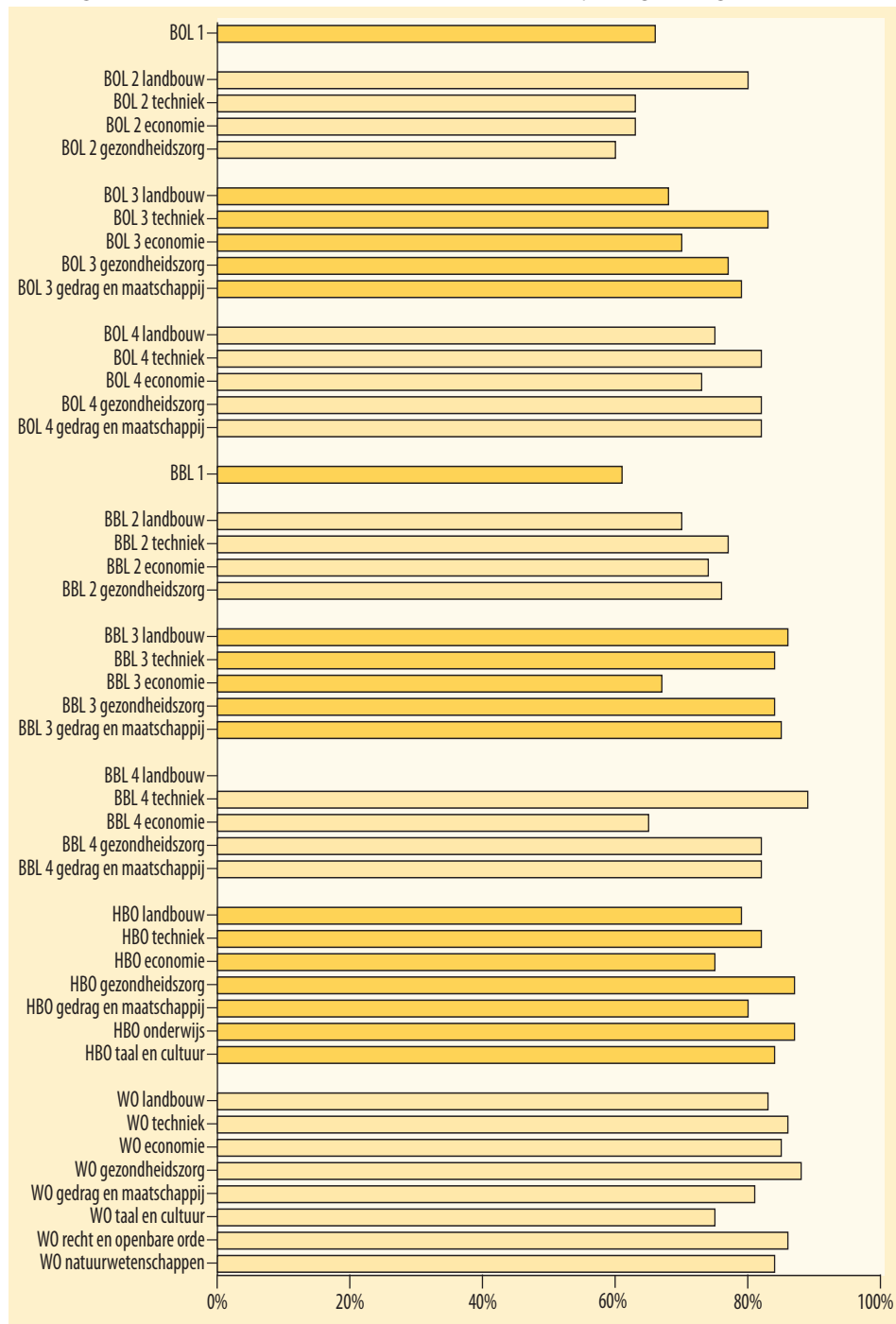
Ook in het duale onderwijs hebben de technici en de economie schoolverlaters volgens respondenten de meeste carrièremogelijkheden. In het algemeen zijn de BBL-ers echter iets minder tevreden over hun carrièrekansen dan de BOL uitstroom. De afgestudeerden van het HBO zijn met 54% minder vaak te spreken over hun carrièremogelijkheden dan hun WO collega's. De doorgroeimogelijkheden van de HBO leraren blijft een probleem. Ook in dit onderzoek ziet nog geen kwart van hen goede carrièremogelijkheden in de huidige functie. Deze huidige functie bestaat voor het overgrote deel uit (leraren-) functies in de onderwijssector. Van de werkende WO uitstroom zijn de economen het meest tevreden over hun mogelijkheden op het carrièrevlak, de taal en cultuurstudies doen het met 44% minder goed.

Tevredenheid achteraf

Tot slot is aan de schoolverlaters van het MBO en het hoger onderwijs die de arbeidsmarkt betreden de vraag voorgelegd of zij achteraf gezien opnieuw dezelfde opleiding zouden kiezen. Van alle respondenten zou 78% de opleiding opnieuw zijn gaan volgen. Dit betekent dat bijna één op de vier gediplomeerden achteraf liever een andere opleiding was gaan volgen. De minste spijt is er bij de WO afgestudeerden, 83% zou dezelfde studiekeuze maken. De HBO afgestudeerden zijn met 81% vrijwel dezelfde mening toegedaan. Zowel in het HBO als het WO zijn de gezondheidszorg gediplomeerden het meest tevreden met hun destijds gemaakte studiekeuze.

Binnen de BOL is de tevredenheid over de gevolgde opleiding op de niveau 3 en 4 opleidingen het grootst. 79% van de schoolverlaters met een niveau 4 opleiding zou de opleiding weer zijn gaan volgen, op niveau 3 is dit 76%. De korte BOL opleidingen scoren iets minder goed met 66% (niveau 1) en 63% (niveau 2). De respondenten met een economische opleidingsachtergrond zijn op beide niveaus het minst tevreden. In het BBL onderwijs zouden vier van de tien niveau 1 gediplomeerden liever een ander studie hebben gevolgd. Op de andere BBL niveaus is men meer tevreden, de BBL niveau 3 opleidingen zouden in 82% van de gevallen weer opnieuw worden gekozen. Op vrijwel alle niveaus hebben de schoolverlaters van de onderwijssector economie de meeste spijt over hun gemaakte studiekeuze.

Figuur 5.25
 Percentage werkzame schoolverlaters dat achteraf gezien dezelfde opleiding zou volgen

Zie ook Tabel A10.1 in de statistische bijlage.

6

Samenvattende totaalscores

Op basis van een selectie van eerder in dit rapport beschreven indicatoren is voor alle vier hoofdaspecten, *Kwalificatie, Selectie, Allocatie en Externe rendement*, een totaalscore berekend. In tabel 6.1 staan deze totaalscores¹⁷ voor de individuele onderwijssectoren weergegeven. Aan de hand van deze totaalscores wordt in dit hoofdstuk een samenvattend beeld van het gehele onderwijsveld gegeven.

De kwalificatiefunctie

De kwalificatiefunctie van het onderwijs draait om de vraag of het onderwijs de schoolverlaters afdoende heeft uitgerust met de competenties welke relevant zijn voor de doorstroming naar een vervolgopleiding of de arbeidsmarkt. De totaalscore voor dit onderdeel is gebaseerd op de vragen (1) of de opleiding een goede basis biedt om te starten op de arbeidsmarkt en (2) of de opleiding een goede basis biedt om kennis en vaardigheden verder te ontwikkelen. Voor elk van deze vragen is een score tussen de 1 en 10 vastgesteld. Het gemiddelde van deze twee scores wordt in tabel 6.1 vermeld als eindbeoordeling “kwalificatie”.

De scores van het onderdeel “kwalificatie” liggen over alle onderwijssoorten niet ver uit elkaar, ze variëren van een 6,5 voor het VMBO tot een 7,2 voor de BBL en het WO. De VMBO theoretische leerweg scoort met een 6,1 het laagste cijfer terwijl de technieksector van de BBL niveau 4 het uitzonderlijk goed doet met een 7,9. De andere leerwegen van het VMBO hebben ook geen bijzonder goede totaalscore voor dit onderdeel. Binnen de BOL heeft de niveau 3 sector landbouw de laagste score voor het kwalificatieaspect namelijk een 6,4. Dit is voor genoemde sector toch een verbetering ten opzichte van het vorig meetjaar. De beste score (7,3) van alle BOL sectoren is ook een niveau 3 sector en wel de gezondheidszorgopleidingen. De duale opleidingen in het MBO doen het in het algemeen beter dan de BOL varianten. Het gemiddelde cijfer in de BBL is zoals gezegd een 7,2 tegenover een 6,9 voor het BOL als geheel. Het overgrote deel van de BBL sectoren heeft zelfs als eindoordeel een 7 of meer.

Ook in het HBO zijn de resultaten met betrekking tot het kwalificatieaspect goed te noemen. Zo hebben maar twee van de zeven sectoren een score onder de 7, landbouw een 6,9 en taal en cultuur een 6,8. Daarnaast is dit voor alle HBO sectoren behalve de landbouwsector een score die beter is dan het afgelopen meetjaar. Het WO scoort met een gemiddelde van 7,2 het beste van alle onderwijssoorten op het kwalificatie onderdeel. Tussen de onderliggende WO sectoren zijn er wel nog behoorlijk wat verschillen. Zo scoort de sector taal en cultuur slechts

17. Bijlage 2 geeft uitleg over de precieze berekening van de individuele totaalscores.

een 6,2, terwijl de technici en de respondenten van gezondheidszorgopleidingen een goede beoordeling op dit onderdeel geven (7,7). Evenals voor het HBO geldt voor het WO dat de cijfers gemiddeld iets beter zijn dan die van het afgelopen meetjaar.

De selectiefunctie

Zoals al uit hoofdstuk 3 bleek betreft de selectiefunctie het beoordelen van studenten op de aanwezige competenties en het op grond hiervan certificeren naar eindniveau. De totaalscore voor de selectiefunctie is gebaseerd op de individuele indicatoren (1) Strenge beoordeling van studenten, (2) Opleiding heeft uitdagend niveau, (3) Examens/opdrachten in het algemeen pittig en (4) Voldoende toetsen op inzicht. Voor elk van deze indicatoren is een score tussen de 1 en 10 vastgesteld en het gemiddelde van deze scores wordt in tabel 6.1 vermeld als eindbeoordeling “selectie”.

Evenals verleden jaar zijn de scores met betrekking tot de selectiefunctie in het algemeen laag te noemen. De HBO afgestudeerden zijn het minst tevreden en scoren gemiddeld een 5,4. Het meest tevreden, maar slechts met een licht hogere score, zijn de gediplomeerden van het WO, zij waarderen hun opleiding gemiddeld met een 6,1.

Binnen het VMBO zijn ook bij de selectiefunctie de schoolverlaters van de theoretische leerweg met een cijfer van 5,6 het minst positief in hun beoordeling. De VMBO sector economie doet het met een 6 nog relatief goed ten opzichte van de andere VMBO sectoren. De BOL niveau 4 sector gedrag en maatschappij scoort het laagst (5,2) van alle BOL sectoren. De BOL niveau 1 opleidingen halen binnen hun onderwijssoort de hoogste score namelijk een 6,2. Zowel binnen de BOL als de BBL halen de niveau 1 en 2 opleidingen gemiddeld een iets beter resultaat dan de niveau 3 en 4 opleidingen. Daarnaast is de gemiddelde score (5,9) van de BBL op dit onderdeel iets beter dan het gemiddelde van 5,7 van de BOL. De verschillen tussen de onderliggende BBL sectoren zijn iets kleiner dan tussen de BOL sectoren onderling. Maar ook in de BOL zijn er geen echte uitschieters in positieve of negatieve zin.

Binnen het HBO is er geen enkele sector die een hogere score behaalt dan een 5,7 (gezondheidszorg). De HBO onderwijssector heeft zelfs het laagste cijfer (5,1) van het gehele onderwijsveld. De cijfers lijken te suggereren dat men in het HBO de meeste moeite heeft met het goed beoordelen en selecteren van studenten op basis van hun competenties. De beoordeling van de WO sectoren is nog relatief het beste. Met name de sector taal en cultuur en de sector natuurwetenschappen krijgen op dit onderdeel een hoge waardering (beide een 6,4).

De allocatiefunctie

De allocatiefunctie van het onderwijs betreft de vraag of het onderwijs de schoolverlaters op een adequate wijze naar een vervolgopleiding of de arbeidsmarkt leidt. De totaalscore (1 tot 10) voor de allocatiefunctie vervolgonderwijs is gebaseerd op (1) het percentage dat een vervolgopleiding in een verwante richting koos en (2) de tevredenheid met de aansluiting tussen gevolgde opleiding en vervolgopleiding. Het cijfer voor de allocatiefunctie arbeidsmarkt is gebaseerd op (1) de vraag of het functieniveau bij de opleiding past, (2) of de aansluiting tussen gevolgde opleiding en werk voldoende of goed is, (3) de benutting van de capaciteiten in de huidige functie en (4) de tevredenheid met de huidige functie. Tabel 6.1 toont

wat de resultaten zijn voor zowel de doorstroom naar de arbeidsmarkt als de doorstroom naar het vervolgonderwijs.

Wanneer naar de gemiddeldes per onderwijssoort gekeken worden blijkt dat het WO het laagste cijfer heeft wat betreft de 'allocatiefunctie arbeidsmarkt'. Binnen zowel de BOL als de BBL zijn het de sector gedrag en maatschappij (niveau 3 en 4) en de niveau 4 opleidingen van de sector gezondheidszorg die de beste waardering voor deze indicator krijgen. Met name in de BBL zijn de scores goed te noemen. Van het gehele MBO is de enige onvoldoende voor de BOL niveau 2 sector landbouw (score 5,5).

Binnen het HBO komen de gediplomeerde leraren uit op de hoogste waardering voor hun opleidingen namelijk een 7,9. De HBO landbouw sector en de sector gedrag en maatschappij doen het minder goed wat betreft de arbeidsmarktgerichte allocatiefunctie. Evenals in het MBO doet de sector gezondheidszorg het ook goed op WO niveau. Op dit niveau hebben deze opleidingen duidelijk de hoogste score namelijk een 7,8. Zeker in vergelijking met de taal en cultuur sector waar men niet verder komt dan een 5,5. Het lijkt er kortom op dat met name de meer beroepsgerichte opleidingen voor deze indicator de hoogste waarderingen krijgen.

Zoals uit tabel 6.1 blijkt zijn de scores voor de allocatiefunctie met betrekking tot de doorstroom naar het vervolgonderwijs slechts voor een aantal onderwijssoorten beschikbaar. Dit omdat de aantallen te laag zijn, oftewel de doorstroom naar het vervolgonderwijs te gering (BBL), of omdat deze indicator minder relevant is en de benodigde vragen niet aan de desbetreffende gediplomeerden gesteld zijn (HBO en WO). Van de wel beschikbare cijfers liggen de gemiddeldes van de drie onderwijssoorten, AVO, VMBO en BOL, niet ver uit elkaar. De VMBO heeft het hoogste cijfer, een 7,6, de andere twee onderwijssoorten een 7,2. Binnen de VMBO doen met name de sectoren techniek en gezondheidszorg het goed, beide hebben een totaalscore van 8,0. De theoretische leerweg blijft met een 7,1 een beetje achter bij de andere VMBO sectoren. Binnen de BOL krijgt de niveau 2 sector economie de hoogste totaalscore als het gaat om de allocatiefunctie met betrekking tot het vervolgonderwijs. Met een 8,4 doet de sector het beduidend beter dan de overige BOL sectoren. Het laagste cijfer, zowel binnen de BOL als voor alle onderwijssectoren, is voor de techniek opleidingen op niveau 4. De opleidingen uit deze sector komen gemiddeld niet verder dan een 6,4.

Tabel 6.1
Totaalscores

	Kwalificatie	Selectie	Allocatie: arbeidsmarkt	Allocatie: vervolgonderwijs	Externe rendement: arbeidsmarkt
	Totaalscore	Totaalscore	Totaalscore	Totaalscore	Totaalscore
HAVO		6,0		7,2	
VWO		6,1		7,2	
VMBO Theoretische leerweg	6,1	5,6	7,1	7,1	5,4
VMBO landbouw	6,4	5,9	7,5	7,6	5,7
VMBO techniek	6,6	5,9	7,7	8,0	7,2
VMBO economie	6,5	6,0	7,2	7,4	5,2
VMBO gezondheidszorg	6,5	5,8	7,4	8,0	4,5
BOL niveau 1	6,8	6,2	6,6		4,4
BOL niveau 2 landbouw	6,7	5,5	5,5		4,8
BOL niveau 2 techniek	6,7	6,0	7,0	7,4	5,8
BOL niveau 2 economie	6,7	5,8	6,5	8,4	4,8
BOL niveau 2 gezondheidszorg	7,0	6,0	6,7		4,7
BOL niveau 3 landbouw	6,4	5,7	6,8		5,9
BOL niveau 3 techniek	6,9	5,6	7,3		7,5
BOL niveau 3 economie	6,7	5,7	7,0	7,1	6,0
BOL niveau 3 gezondheidszorg	7,3	6,0	7,4	7,5	6,4
BOL niveau 3 gedrag en maatschappij	7,0	5,7	7,8	7,5	6,6
BOL niveau 4 landbouw	6,8	5,4	7,1		4,9
BOL niveau 4 techniek	7,0	5,5	7,3	6,4	6,6
BOL niveau 4 economie	6,8	5,5	7,1	6,6	6,1
BOL niveau 4 gezondheidszorg	7,1	5,7	8,2	7,3	7,7
BOL niveau 4 gedrag en maatschappij	6,9	5,2	7,8	6,8	6,6
BBL 1	6,7	6,3	6,1		4,8
BBL 2 landbouw	6,9	5,9	6,6		6,2
BBL 2 techniek	7,3	6,1	6,9		6,2
BBL 2 economie	7,1	6,0	6,2		5,7
BBL 2 gezondheidszorg	7,1	6,0	7,4		7,0
BBL 3 landbouw	6,9	5,8	6,7		6,3
BBL 3 techniek	7,3	5,9	6,4		7,7
BBL 3 economie	7,1	5,7	6,9		6,1
BBL 3 gezondheidszorg	7,9	6,2	7,9		7,7
BBL 3 gedrag en maatschappij	7,3	6,2	8,0		7,0

Tabel 6.1
Totaalscores

	Kwalificatie	Selectie	Allocatie: arbeidsmarkt	Allocatie: vervolgonderwijs	Externe rendement: arbeidsmarkt
	Totaalscore	Totaalscore	Totaalscore	Totaalscore	Totaalscore
BBL 4 techniek	7,5	6,2	7,4		7,9
BBL 4 economie	7,0	5,6	6,6		6,4
BBL 4 gezondheidszorg	7,6	5,7	8,2		8,1
BBL 4 gedrag en maatschappij	7,2	5,8	8,1		7,8
HBO landbouw	6,9	5,6	6,7		6,5
HBO onderwijs	7,1	5,1	7,9		6,2
HBO techniek	7,2	5,5	7,5		8,3
HBO economie	7,1	5,4	7,1		7,4
HBO gezondheidszorg	7,1	5,7	7,5		7,4
HBO gedrag en maatschappij	7,0	5,3	6,8		6,7
HBO taal en cultuur	6,8				4,1
WO landbouw	7,3	6,0	6,9		6,6
WO techniek	7,7	6,2	7,1		8,1
WO economie	7,5	6,1	6,6		8,3
WO gezondheidszorg	7,7	5,7	7,8		8,0
WO gedrag en maatschappij	6,5	6,0	6,0		6,9
WO taal en cultuur	6,2	6,4	5,5		5,2
WO recht en openbare orde	7,2	6,2	7,2		7,6
WO natuurwetenschappen	7,5	6,4	6,9		7,3

indien geen cijfer vermeld: te weinig waarnemingen of niet gevraagd

Externe rendement

Tot slot staan in tabel 6.1 de totaalscores van het externe rendement met betrekking tot de arbeidsmarkt vermeld. De totaalscore is gebaseerd op drie onderdelen te weten: (1) de werkloosheid, (2) het bruto uurloon en (3) de carrièreperspectieven in de huidige functie. Om de looncijfers onderling vergelijkbaar te houden is voor het brutoloon rekening gehouden met de leeftijd en het aantal jaren gevolgde scholing.

Wanneer gekeken wordt naar het gemiddelde per onderwijssoort is er een duidelijk onderscheid tussen enerzijds VMBO (5,6) en BOL (5,9) en de andere onderwijssoorten die een 6,7 of hoger scoren op dit onderdeel. In het VMBO worden er behalve in de sector techniek (7,2) alleen maar onvoldoendes gescoord op deze indicator. De sector gezondheidszorg heeft zelfs maar een 4,5. Ook bij de lage BOL niveaus (niveau 1 en 2) blijkt dat de studies eigenlijk niet geschikt zijn om een goede plek op de arbeidsmarkt te krijgen. Behalve op niveau 2 techniek

(5,8) scoren de BOL niveau 1 en 2 opleidingen allemaal een zware onvoldoende. De wat langere BOL opleidingen van niveau 3 en 4 hebben een aanzienlijk beter externe rendement op de arbeidsmarkt. De sector techniek niveau 3 heeft zelfs een totaalscore van 7,5 en de sector gezondheidszorg niveau 4 een 7,7.

De BBL sectoren doen het in het algemeen iets beter dan de BOL varianten. Toch hebben ook hier de BBL niveau 1 opleidingen een bijzonder lage gemiddelde totaalscore voor dit onderdeel (4,8). Alle BBL niveau 3 en 4 sectoren scoren een voldoende. De gemiddelde externe rendementscore van het HBO (6,7) ligt iets onder die van het WO (7,2). Tussen de onderliggende HBO sectoren zijn er grote verschillen. Zo heeft de sector techniek een hele hoge totaalscore van 8,3 en de taal en cultuur sector nog niet de helft hiervan namelijk een 4,1. In het WO is het eveneens de taal en cultuur sector die een lage totaalscore krijgt (5,2). Er zijn drie WO sectoren, techniek, economie en gezondheidszorg die een 8 of hoger scoren op dit onderdeel.

7

Regionale mobiliteit

Ter afsluiting van dit rapport staan we stil bij de regionale mobiliteit van de scholieren en gediplomeerde schoolverlaters van het MBO en de studenten en afgestudeerden van het HBO.¹⁸ We doen dit aan de hand van de provincie waar de scholier/schoolverlater woonde en waar de schoolverlater werkt. Meer in detail, kijken we naar:

- Provincie waar men woonde toen men 15 jaar (MBO) of 16 jaar (HBO) oud was ('thuis-provincie');
- Provincie waar men woonde tijdens het laatste schooljaar (MBO) of studiejaar (HBO) ('studie-provincie');
- Provincie waar men woont op moment van enquête ('woon-provincie');
- Provincie waar men werkt op moment van enquête ('werk-provincie').

We beginnen bij de vraag of de 'studie-provincie' gelijk is aan de 'thuis-provincie' (initiële regionale mobiliteit). Tabel 7.2 laat zien dat slechts een klein percentage van de scholieren die een opleiding in het MBO kiezen, gedwongen of vrijwillig, van provincie verhuizen. Tussen de 6% (MBO-BOL niveau 1/2) en 11% (MBO-BBL niveau 3/4) van de respondenten woonde tijdens de MBO-opleiding in een andere provincie dan voordat ze met de MBO-opleiding zijn begonnen. Onder de studenten van het HBO is dit duidelijk hoger. In bijna een op de vier gevallen is de 'studie-provincie' anders dan de 'thuis-provincie'. Nader onderzoek laat zien dat de 'honkvastheid' onder de scholieren die voor een HBO-opleiding kiezen, ook verschilt tussen de regio's in Nederland. Van de 16 jarigen in de regio noord¹⁹ en oost volgde 67%, respectievelijk 69% de HBO-opleiding in de 'thuis-provincie'. In het zuiden en het westen van het land volgen scholieren iets vaker een HBO-opleiding in de 'thuis-provincie'. In het westen is het 82% en in het zuiden 81%. Een vergelijkbaar beeld zien we bij de scholieren die voor het MBO kiezen. Ook hier kiezen scholieren in de regio zuid iets vaker dan gemiddeld voor een opleiding in de 'thuis-provincie'. De verschillen tussen de regio's zijn wel aanzienlijk kleiner onder de respondenten die voor een MBO-opleiding hebben gekozen. Zijn er dan nog verschillen tussen scholieren die voor een bepaalde opleidingsrichting in

18. Voor de afgestudeerden van het WO zijn deze gegevens slechts gedeeltelijk beschikbaar. Zij worden daarom niet getoond. Verder worden buitenlandse studenten buiten de beschouwing gelaten. Hetzelfde geldt voor het klein percentage Nederlandse studenten die na het voltooien van de opleiding naar het buitenland verhuizen.

19. De regio noord omvat de provincies Groningen, Friesland en Drenthe. De regio oost omvat de provincies Overijssel en Gelderland, de regio west omvat de provincies Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland, en de regio zuid omvat de provincies Noord-Brabant en Limburg.

het MBO of het HBO hebben gekozen? Nader onderzoek laat zien dat er geen verschillen tussen de initiële regionale mobiliteit zijn als we de gekozen opleidingsrichting in het MBO (landbouw, techniek, economie, gezondheidszorg of gedrag en maatschappij) analyseren. In het HBO springt één sector eruit. 40% van de scholieren die voor een opleiding in de sector HBO landbouw kiest, verhuist ook daadwerkelijk naar de provincie waar deze opleiding aangeboden wordt. Deze regionale mobiliteit is daarbij niet echt verrassend. Immers, opleidingen in de sector landbouw worden slechts op een select aantal hogescholen aangeboden. Eenzelfde situatie zal zich waarschijnlijk voordoen bij scholieren die voor een opleiding in de kunstensector van het HBO kiezen. Door de afwijkende vragenlijst voor deze sector zijn hier echter geen gegevens beschikbaar.

Tabel 7.2

Woonplaats tijdens opleiding versus woonplaats toen men 15/16 jaar oud was

	Zelfde provincie	Andere provincie
	%	%
BOL 1/2	94	6
BOL 3/4	93	7
BBL 1/2	91	9
BBL 3/4	89	11
HBO	77	23

Bron: SIS 2007

Nadat we vastgesteld hebben dat de ‘initiële’ regionale mobiliteit, de mobiliteit tussen de ‘thuis-provincie’ en de ‘studie-provincie’, relatief laag is, stelt zich de vraag of de regionale mobiliteit toeneemt na het behalen van het MBO- of het HBO-diploma. We concentreren ons daarbij op de respondenten die zich na het behalen van het diploma op de arbeidsmarkt aanbieden, en laten de gediplomeerde schoolverlaters die doorstromen naar een vervolgopleiding achterwege. Tabel 7.3 laat per opleidingsniveau het percentage zien dat:

- De opleiding in dezelfde provincie volgde als waar men woonde toen men 15/16 jaar oud was en na het behalen van het diploma in dezelfde provincie blijft wonen: A -> A -> A.
- De opleiding in dezelfde provincie volgde als waar men woonde toen men 15/16 jaar oud was en na het behalen van het diploma van provincie verhuisde: A -> A -> B.
- De opleiding in een andere provincie volgde als waar men woonde toen men 15/16 jaar oud was maar na het behalen van het diploma terugkeerde naar de oude provincie: A -> B -> A.
- De opleiding in een andere provincie volgde als waar men woonde toen men 15/16 jaar oud was en na het behalen van het diploma in de provincie van de studie bleef wonen: A -> B -> B.
- De opleiding in een andere provincie volgde als waar men woonde toen men 15/16 jaar oud was en na het behalen van het diploma wederom van provincie wisselde: A -> B -> C.

Tabel 7.3

	A -> A -> A	A -> A -> B	A -> B -> A	A -> B -> B	A -> B -> C
BOL 1/2	92	2	2	3	1
BOL 3/4	87	6	2	4	1
BBL 1/2	89	2	1	8	0
BBL 3/4	85	4	1	9	1
HBO	71	6	7	11	5

Bron: SIS 2007

92% van de gediplomeerde MBO-BOL niveau 1/2 schoolverlaters is nooit van provincie veranderd. Zij volgden de MBO-opleiding in de 'thuis-provincie' en wonen op het moment van de enquête nog steeds in de 'thuis-provincie'. Onder de gediplomeerden van het MBO-BOL niveau 3/4 is men iets minder (87%) loyaal aan de 'thuis-provincie'. Vergelijkbare cijfers vinden we voor de gediplomeerde schoolverlaters van het MBO-BBL. Voor de gediplomeerde schoolverlaters van de korte MBO-BBL opleidingen geldt dat voor 89% de 'woon-provincie' gelijk is aan de 'studie-provincie' en gelijk is aan de 'thuis-provincie'. Onder de gediplomeerde schoolverlaters van het MBO-BBL niveau 3/4 geldt dit voor 85%. De consequentie van deze 'honkvastheid' onder de MBO schoolverlaters is dat slechts een klein percentage na het afronden van de opleiding de 'thuis-provincie' verlaat. 2% van de MBO-BOL en de MBO-BBL schoolverlaters van niveau 1/2 die de opleiding in de 'thuis-provincie' volgde, verhuist daarna. Onder de schoolverlaters van het MBO-BBL niveau 3/4 is het 4% en onder de schoolverlaters van het MBO-BOL niveau 3/4 toch nog 6%. Schoolverlaters van de langere MBO-opleidingen kennen hiermee een aanzienlijke –maar nog steeds op een laag niveau– regionale mobiliteit na het behalen van het diploma. Gedeeltelijk wordt deze 'braindrain' opgevangen door schoolverlaters die na het behalen van het diploma terugkeren naar de 'thuis-provincie' (A -> B -> A). Zo keert 33% van de jongeren die een MBO-BOL niveau 1/2 opleiding in een andere provincie gevolgd heeft terug naar de 'thuis-provincie'. Onder de jongeren van het MBO-BOL niveau 3/4 is dit net iets minder dan 30%. Onder de MBO-BBL schoolverlaters komt terugkeren naar de 'thuis-provincie' duidelijk minder voor. Zo blijft van alle MBO-BBL niveau 1/2 schoolverlaters 8% in de 'studie-provincie' wonen. Onder de schoolverlaters van het MBO-BBL niveau 3/4 is dit 9%. Met andere woorden, zo'n 90% van de MBO-BBL schoolverlaters die de opleiding niet in de 'thuis-provincie' volgen, keren niet terug naar de 'thuis-provincie'. Tot slot laat tabel 7.3 zien dat slechts een minimaal deel van de MBO-schoolverlaters 'echte globetrotters' zijn. Voor 1% van de MBO-BOL en de MBO-BBL niveau 3/4 schoolverlaters geldt dat ze ondertussen in een derde provincie wonen (A -> B -> C). Zijn er wat deze regionale mobiliteit betreft dan nog verschillen tussen de gekozen opleidingsrichting in het MBO of tussen de regio waarin de 'thuis-provincie' ligt. Nader onderzoek laat zien dat dit niet het geval is.

Hoewel we in tabel 7.2 hebben gezien dat de 'initiële' regionale mobiliteit onder de scholieren die voor een HBO-opleiding kiezen duidelijk hoger is dan onder de scholieren die voor een MBO-opleiding kiezen, vinden we voor de HBO-afgestudeerden in tabel 7.3 een vergelijkbaar patroon als voor de MBO-schoolverlaters. Zo blijft een duidelijke meerderheid (71%)

van de studenten/afgestudeerden zowel tijdens als na de studie in de ‘thuis-provincie’ wonen. 6% volgt de studie wel in de ‘thuis-provincie’ maar verhuist daarna. In tabel 7.2 hebben we al gezien dat zo’n 23% van de scholieren voor een HBO-studie in een andere dan de ‘thuis-provincie’ kiest. Tabel 7.3 laat nu zien hoe het met hun regionale mobiliteit na het behalen van het diploma staat. De 23% splitst zich op in 7% die na het behalen van het diploma terugkeren in de ‘thuis-provincie’, 11% die in de ‘studie-provincie’ blijven wonen en 5% die naar een ‘derde’ provincie verhuizen. Met andere woorden, zoals onder de schoolverlaters van het MBO zien we dat een groot deel van deze groep afgestudeerden in de ‘studie-provincie’ blijft wonen. Eerder hebben we aangegeven dat de “honkvastheid” van de jongeren die voor een HBO-opleiding kiezen in het zuiden en het westen van het land hoger is. Nader onderzoek van de gegevens uit tabel 7.3 bevestigt dit resultaat nog een keer. Blijft in de regio’s noord en oost ‘slechts’ 57%, respectievelijk 61% tijdens en na de HBO-studie in de ‘thuis-provincie’ wonen, is dit in het zuiden 75% en in het westen zelfs 77%. Inclusief de jongeren die na het behalen van het HBO diploma weer terugkeren naar de ‘thuis-provincie’ woont daarmee 64% van de jongeren uit de regio noord en 69% van de jongeren uit de regio oost op moment van enquête in dezelfde provincie als met 16 jaar. In de regio zuid is het 81% en in de regio west zelfs 83%.

Ten slotte kijken we nog naar eventuele (dagelijkse) mobiliteit tussen de ‘woon-provincie’ en de ‘werk-provincie’. We doen dit apart voor drie groepen schoolverlaters: (1) de schoolverlaters die (weer) in de ‘thuis-provincie’ wonen, (2) de schoolverlaters die in de ‘studie-provincie’ bleven wonen en (3) de schoolverlaters die in een derde provincie gingen wonen (zie Tabel 7.4).

Tabel 7.4

% dat in dezelfde provincie werkt als ze wonen

	‘thuis-provincie’	‘studie-provincie’	‘derde provincie’
BOL 1/2	49	71	64
BOL 3/4	68	83	58
BBL 1/2	54	82	63
BBL 3/4	72	87	56
HBO	68	77	57

Bron: SIS 2007

Zowel MBO schoolverlaters als HBO afgestudeerden die in de ‘studie-provincie’ blijven wonen, werken gemiddeld het vaakst ook in deze provincie. Tussen de 71% (MBO-BOL niveau 1/2) en 87% (MBO-BBL niveau 3/4) werkt en woont in de ‘studie-provincie’. Deels is dit zeker te verklaren doordat deze groep schoolverlaters wellicht door het snel vinden van werk in de ‘studie-provincie’ geen reden had om verder te verhuizen waardoor er sprake kan zijn van een relatief hoge selectiviteit. Interessant is dat dit ogenschijnlijk niet in geldt voor de schoolverlaters die na het behalen van het diploma in een ‘derde’ provincie gaan wonen. Van hen werkt tussen de 57% (HBO) en 64% (MBO-BOL niveau 1/2) ook daadwerkelijk in deze provincie. Ten slotte zien we dat van de schoolverlaters die (weer) in de ‘thuis-provincie’ wonen tussen de 49% (MBO-BOL niveau 1/2) en 72% (MBO-BBL niveau 3/4) ook in de ‘thuis-provincie’ werkt. Overigens zijn er uiteraard ook veel schoolverlaters die vlakbij de

provinciegrenzen wonen, waardoor het buiten de 'thuis-provincie' werken veel waarschijnlijker wordt.

Samenvattend kan vastgesteld worden dat zowel het MBO als ook het HBO een belangrijke leverancier van nieuwe arbeidskrachten voor met name de regionale arbeidsmarkt is. De grote meerderheid van de jongeren die een MBO of een HBO opleiding gaan volgen doen dit in de eigen provincie en blijven daarna ook in deze provincie wonen en werken. Slechts een klein percentage verhuist voor de opleiding. Wel blijft van hen een meerderheid daarna ook in de 'studie-provincie' wonen en werken.

Bijlage 1: Enkele centrale begrippen

Aansluitende functie naar niveau

Een functie wordt als aansluitend naar niveau getypeerd indien het vereiste functieniveau ten minste gelijk is aan het genoten opleidingsniveau. Het functieniveau wordt bepaald aan de hand van de door de schoolverlaters beantwoorde vraag welk opleidingsniveau volgens de werkgever minimaal werd vereist.

Aansluitende functie naar richting

Een functie wordt als aansluitend naar richting getypeerd als de vereiste opleidingsrichting gelijk of verwant is aan de genoten opleidingsrichting. De vereiste opleidingsrichting wordt bepaald aan de hand van de door de schoolverlaters beantwoorde vraag welke opleidingsrichting volgens de werkgever werd vereist.

Allocatiefunctie: Totaalscore arbeidsmarkt

De totaalscore voor de allocatiefunctie arbeidsmarkt is gebaseerd op (1) de vraag of het functieniveau bij de opleiding past, (2) of de aansluiting tussen gevolgde opleiding en werk voldoende of goed is, (3) de benutting van de capaciteiten in de huidige functie en (4) de tevredenheid met de huidige functie.

Allocatiefunctie: Totaalscore vervolgopleiding

De totaalscore voor de allocatiefunctie vervolgonderwijs is gebaseerd op (1) het percentage dat een vervolgopleiding in een verwante richting koos en (2) de tevredenheid met de aansluiting tussen gevolgde opleiding en vervolgopleiding.

Beroepsbevolking

Tot de beroepsbevolking behoren:

- degenen die ten minste 12 uur per week werken of werk hebben aanvaard waardoor zij ten minste 12 uur per week gaan werken;
- degenen zonder werk (of met werk van minder dan 12 uur per week) die op zoek zijn naar werk.

In deze rapportage is tevens als voorwaarde gesteld dat de maatschappelijke positie niet schoolier of student is.

Bruto uurloon

Het bruto uurloon heeft betrekking op de hoofdfunctie, en is inclusief toeslagen maar exclusief inkomen uit overwerk. Het bruto uurloon is gelijk aan het bruto maandloon, gedeeld door het aantal arbeidsuren per week in de hoofdfunctie, vermenigvuldigd met de factor 12/52.

Externe rendement: Totaalscore arbeidsmarkt

De totaalscore voor het externe rendement arbeidsmarkt is gebaseerd op de individuele indicatoren (1) werkloosheid, (2) bruto uurloon en (3) carrièreperspectieven in de huidige functie.

Flexibele arbeidsrelatie

Een flexibele arbeidsrelatie betreft een aanstelling als uitzendkracht, oproepkracht e.d. of een aanstelling in tijdelijke dienst.

Kwalificatiefunctie: Totaalscore

Het rapportcijfer voor de kwalificatiefunctie is gebaseerd op de individuele indicatoren (1) biedt de opleiding een goede basis om te starten op de arbeidsmarkt en (2) biedt de opleiding een goede basis om kennis en vaardigheden verder te ontwikkelen.

Opleidingssector

Binnen de onderwijssoorten is een onderverdeling gemaakt naar verschillende sectoren, bijvoorbeeld techniek, economie e.d.

Onderwijssoort

In het rapport worden de gediplomeerde schoolverlaters van de volgende onderwijssoorten onderscheiden:

- AVO : algemeen voortgezet onderwijs, HAVO en VWO.
- VMBO : voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs.
- BOL : beroepsopleidende leerweg van het secundair beroepsonderwijs.
Daarbinnen wordt een onderscheid gemaakt tussen niveau 1 (assistent beroepsbeoefenaar (AB)) niveau 2 (beginnend beroepsbeoefenaar (BB)) niveau 3 (zelfstandig beroepsbeoefenaar (ZB)) en niveau 4 ((midden-)kaderfunctionaris (M)KF) of specialist).
- HBO : hoger beroepsonderwijs.
- WO : wetenschappelijk onderwijs.

Selectiefunctie: Totaalscore

De totaalscore voor de selectiefunctie is gebaseerd op de individuele indicatoren (1) Strenge beoordeling van studenten, (2) Opleiding heeft uitdagend niveau, (3) Examens/opdrachten in het algemeen pittig en (4) Voldoende toetsen op inzicht.

Werkloosheid

In deze rapportage wordt uitgegaan van de definitie van werkloze beroepsbevolking: schoolverlaters zonder werk (of met werk van minder dan 12 uur per week) die op zoek zijn naar betaald werk. Daarbij is tevens als voorwaarde gesteld dat de maatschappelijke positie *niet* scholier of student is.

Bijlage 2: Kwaliteitsaspecten

A) Berekening scores en totaalscores

Bij de berekening van de totaalscores hebben we de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Voor elk aspect – kwalificatie, selectie, allocatie en externe rendement – zijn meerdere indicatoren bepaald die gezamenlijk het begrip zo goed mogelijk afdekken.
- Voor indicatoren, gemeten op een 5-puntschaal, is de gemiddelde score met 2 vermenigvuldigd. Voor indicatoren, gemeten op een 4-puntschaal, is de gemiddelde score met 2,5 vermenigvuldigd.
- Voor de aansluiting opleiding-werk naar niveau, de aansluiting opleiding-vervolgopleiding naar richting en het bruto uurloon is een minimumwaarde bepaald. Waarden lager dan dit minimum geven aan dat de opleiding op dit aspect duidelijk onvoldoende scoort. Vervolgens is het percentage gediplomeerde schoolverlaters berekend dat op of boven het minimum zit. Dit percentage is vervolgens omgezet in een score. Hierbij hebben we als norm gehanteerd dat minimaal 75% op of boven het minimum moet zitten om een 6 te kunnen krijgen. De formule om het percentage om te zetten in een score is: $Score = 10 - ((100 - Percentage) * 4/25)$.
- De omzetting van het werkloosheidspercentage in een score is als volgt gebeurd: $Score \text{ voor werkloosheid} = 10 - Percentage * 4/7,5$. Hierdoor scoort bijvoorbeeld 2% werkloosheid een 8,9; 5% werkloosheid een 7,3 en 10% werkloosheid een 4,7.
- Om te voorkomen dat cijfers beneden de 6 zwaarder kunnen meewegen dan cijfers boven de 6, zijn alle cijfers lager dan 2 afgerond op 2,0.
- De uiteindelijke Totaalscore bedraagt het gemiddelde van de scores op de onderliggende indicatoren.

B) Onderliggende Indicatoren

Kwalificatie:

1) Starten op arbeidsmarkt:

In welke mate biedt uw opleiding een goede basis om te starten op de arbeidsmarkt?
(1 'helemaal niet' t/m 5 'in sterke mate').

2) Verder ontwikkelen van kennis en vaardigheden:

In welke mate biedt uw opleiding een goede basis voor het verder ontwikkelen van kennis en vaardigheden?
(1 'helemaal niet' t/m 5 'in sterke mate').

Selectie:

- 1) Beoordeling leerlingen voldoende: streng:

Stelling: De docenten waren streng in de beoordeling van leerlingen
(1 'helemaal mee oneens' t/m 5 'helemaal mee eens').

- 2) Opleiding heeft uitdagend niveau:

Stelling: De opleiding was uitdagend qua niveau
(1 'helemaal mee oneens' t/m 5 'helemaal mee eens').

- 3) Examens/opdrachten voldoende pittig:

Stelling: De examens/opdrachten waren over het algemeen zeer pittig
(1 'helemaal mee oneens' t/m 5 'helemaal mee eens').

- 4) Voldoende toetsen op inzicht:

Stelling: In de opleiding werd voldoende getoetst op inzicht
(1 'helemaal mee oneens' t/m 5 'helemaal mee eens').

Allocatie arbeidsmarkt:

- 1) Functieniveau past bij opleiding:

Wat is het opleidingsniveau dat vereist is door de werkgever?

- 2) Voldoende aansluiting opleiding-werk:

Hoe is de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en de huidige functie?
(1 'slecht' t/m 4 'goed').

- 3) Voldoende benutting van kennis en vaardigheden:

In welke mate worden in uw huidige functie uw kennis en vaardigheden benut?
(1 'helemaal niet' t/m 5 'in sterke mate').

- 4) Tevreden met huidige functie:

Hoe tevreden bent u met uw huidige functie?
(1 'zeer ontevreden' t/m 5 'zeer tevreden').

Allocatie vervolgonderwijs:

- 1) Sector vervolgonpleiding past bij opleidingssector:

Wat is de naam van deze (vervolg) opleiding?

- 2) Voldoende aansluiting met vervolgonderwijs:

Hoe is de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en deze vervolgonpleiding (1 'slecht' t/m 4 'goed').

Externe rendement arbeidsmarkt:

- 1) Werkloosheid;

De werkloosheid is gemeten als het percentage oud-cursisten (behorend tot de beroepsbevolking) dat zoekt naar betaald werk en op dit moment minder dan 12 uur per week werkzaam is.

- 2) Bruto uurloon;

Het bruto uurloon is gelijk aan het bruto maandloon gedeeld door het aantal arbeidsuren per week, vermenigvuldigd met de factor 12/52.

- 3) Voldoende carrièreperspectieven in huidige functie;

Biedt uw functie goede carrièremogelijkheden? (1 'nauwelijks' t/m 5 'heel veel').

Bijlage 3: Kernindicatoren 1996-2007

Kernindicatoren 1996-2007

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Verder leren													
AVO	%	94	97	96	95	96	95	86	90	91	87	88	88
VMBO	%	89	92	94	92	94	91	86	87	88	85	87	89
BOL 1	%	48	*	*	44	51	51	36	53	38	34	45	23
BOL 2	%	48	42	50	51	46	52	45	52	49	36	63	32
BOL 3	%	33	33	24	39	42	32	30	33	33	26	40	27
BOL 4	%	43	45	46	49	50	49	51	52	56	55	56	55
BBL 1	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
BBL 2	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19
BBL 3	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13
BBL 4	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15
HBO	%	24	20	21	23	27	26	27	33	32	32	32	35
WO	%	19	22	25	29	26	27	27	29	31	30	30	32
Werkloosheid													
AVO	%	17	6	4	1	*	0	7	16	17	19	10	19
VMBO	%	19	7	6	5	4	8	4	9	6	12	6	6
BOL 1	%	12	*	*	4	8	11	23	20	31	30	22	10
BOL 2	%	12	7	5	2	5	7	5	15	23	17	11	8
BOL 3	%	6	3	2	2	3	1	4	5	13	9	7	4
BOL 4	%	7	4	3	2	3	2	4	4	10	7	6	3
BBL 1	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
BBL 2	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
BBL 3	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
BBL 4	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
HBO	%	7	5	4	3	4	3	4	6	6	5	5	3
WO	%	5	3	3	3	3	3	3	5	5	4	4	3
Flexibele aanstelling													
AVO	%	37	33	32	28	*	25	47	40	37	53	63	65
VMBO	%	24	26	22	18	11	19	27	32	44	54	48	56
BOL 1	%	41	*	*	21	17	23	46	25	48	47	74	72
BOL 2	%	34	32	26	22	22	21	26	35	47	46	51	46
BOL 3	%	28	24	20	20	16	12	20	28	38	43	49	44
BOL 4	%	26	24	19	18	16	14	22	31	40	43	42	40

Bijlage 3: Kernindicatoren 1996-2006

Kernindicatoren 1996-2007

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Flexibele aanstelling (vervolg)													
BBL 1	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16
BBL 2	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27
BBL 3	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18
BBL 4	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
HBO	%	23	21	16	13	12	12	13	37	41	44	44	39
WO	%	12	9	14	10	9	9	11	50	52	52	51	46
Bruto uurloon													
AVO	€	4.51	4.84	5.81	6.07	*	6.86	6.48	6.15	6.33	6.02	6.09	6.40
VMBO	€	3.71	3.98	3.91	4.37	4.20	4.44	4.66	4.68	4.54	4.76	4.91	4.85
BOL 1	€	4.69	*	*	5.54	5.86	6.51	7.06	5.64	6.41	6.69	5.55	7.85
BOL 2	€	5.19	5.11	5.87	6.10	6.15	7.20	6.74	6.54	6.88	6.94	6.86	7.60
BOL 3	€	5.74	5.88	6.59	6.87	7.39	7.81	7.87	8.24	7.97	7.99	8.64	9.45
BOL 4	€	6.37	6.60	7.42	7.90	8.15	8.91	8.44	8.52	8.68	8.75	9.45	10.10
BBL 1	€	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9.00
BBL 2	€	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9.80
BBL 3	€	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11.40
BBL 4	€	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12.65
HBO	€	8.78	9.30	10.19	10.89	11.37	11.59	11.90	12.05	11.70	11.74	12.68	13.10
WO	€	10.39	10.99	11.88	12.00	13.24	13.29	13.83	14.06	14.14	14.39	14.76	15.60
Minimaal eigen													
AVO	%	52	54	64	60	*	94	57	54	58	49	66	-
VMBO	%	77	79	79	74	71	79	84	87	87	87	87	60
BOL 1	%	32	*	*	23	25	30	32	52	44	29	68	60
BOL 2	%	55	51	53	61	56	49	64	68	63	61	63	64
BOL 3	%	64	59	69	62	73	64	65	75	65	64	77	79
BOL 4	%	70	73	75	76	80	73	71	70	76	79	83	84
BBL 1	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	46
BBL 2	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	64
BBL 3	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	68
BBL 4	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	87
HBO	%	77	80	80	81	80	79	77	76	75	77	82	85
WO	%	56	58	62	63	66	66	66	64	63	61	65	64
Eigen/verwante richting													
AVO	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VMBO	%	-	-	-	-	-	53	62	62	64	58	62	48
BOL 1	%	-	-	-	-	-	37	46	38	56	49	51	37
BOL 2	%	-	-	-	-	-	57	62	58	64	53	57	50
BOL 3	%	-	-	-	-	-	76	71	78	70	67	74	73

Kernindicatoren 1996-2007

		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Eigen/verwante richting (vervolg)													
BOL 4	%	-	-	-	-	-	70	73	70	69	72	77	76
BBL 1	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	52
BBL 2	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	65
BBL 3	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	79
BBL 4	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	84
HBO	%	-	-	-	-	-	76	78	79	78	76	80	82
WO	%	-	-	72	71	71	71	73	71	72	70	74	74
Zelfde opleiding opnieuw kiezen													
AVO	%	75	80	79	82	83	81	-	-	-	-	-	96
VMBO	%	-	-	-	79	79	80	76	86	84	85	88	84
BOL 1	%	52	*	*	65	55	69	68	55	60	63	66	61
BOL 2	%	59	59	62	66	72	63	64	73	62	60	67	64
BOL 3	%	69	60	66	72	74	77	72	79	76	71	74	75
BOL 4	%	75	74	75	80	81	79	78	82	77	78	77	80
BBL 1	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	61
BBL 2	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	74
BBL 3	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	81
BBL 4	%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	80
HBO	%	79	79	79	78	77	77	76	81	78	78	78	80
WO	%	84	86	81	81	82	80	80	83	81	81	82	83

- niet gevraagd

* te weinig waarnemingen

Statistische Bijlage Tabellen naar opleidingssector

Inhoud

	Bladzijde
Voorwoord	81
Tabellen per opleidingssector	
1 Kernindicatoren	
A1.1 Enkele kernindicatoren	83
2 Kenmerken van schoolverlaters	
A2.1 De uitstroom van schoolverlaters verbijzonderd naar geslacht, etniciteit en gemiddelde leeftijd op moment van enquête	85
A2.2 Vooropleiding van schoolverlaters	87
A2.3 Situatie op moment van enquête	88
3 Kwalificatie (hoe goed is men voorbereid op vervolgonderwijs of arbeidsmarkt?)	
A3.1 Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: breedte van gevolgde opleiding	90
A3.2 Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: diepgang van gevolgde opleiding	92
A3.3 Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: basis om kennis en vaardigheden verder te ontwikkelen	94
A3.4 Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: basis om te starten op arbeidsmarkt	96
4 Selectie (hoe streng is beoordeeld?)	
A4.1 Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: moeilijkheidsgraad van gevolgde opleiding	98
A4.2 Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: strenge beoordeling van studenten	100
A4.3 Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: uitdagend niveau	102
A4.4 Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: pittige tentamens/opdrachten	104
A4.5 Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: toetsen op inzicht	106
5 Doorstroom naar vervolgonderwijs: Allocatie (waar komt men terecht?)	
A5.1 Doorstroom van schoolverlaters naar vervolgonderwijs	108

A5.2	Type vervolgonderwijs	110
A5.3	Belangrijkste opleidingen van schoolverlaters die een vervolgopleiding zijn gaan volgen	112
A5.4	Doorstroom van schoolverlaters naar kenniscentrum beroepsonderwijs bedrijfsleven	115
A5.5	Oordeel van schoolverlaters over de aansluiting van de afgesloten opleiding met de vervolgopleiding	118
6 Doorstroom naar vervolgonderwijs: Rendement (wat levert het op?)		
A6.1	Uitvallers en studiewisselaars	119
7 Doorstroom naar vervolgonderwijs: Tevredenheid achteraf		
A7.1	Opleiding achteraf opnieuw kiezen: doorstroom naar vervolgonderwijs	121
8 Intrede op de arbeidsmarkt: Allocatie (waar komt men terecht?)		
A8.1	Belangrijkste bedrijfspgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn	123
A8.2	Belangrijkste beroepsgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn	129
A8.3	Grootte van de organisatie waarin schoolverlaters werkzaam zijn	135
A8.4	Vereist opleidingsniveau voor de huidige functie volgens de werkgever	137
A8.5	Vereiste opleidingsrichting voor de huidige functie volgens de werkgever	139
A8.6	Benutting van kennis en vaardigheden	141
A8.7	Kennis en vaardigheden schieten tekort	143
A8.8	Oordeel van de werkende schoolverlaters over de aansluiting tussen de afgesloten opleiding en de huidige functie	145
A8.9	Tevredenheid met huidige functie	147
9 Intrede op de arbeidsmarkt: Rendement (wat levert het op?)		
A9.1	Werkloosheid	149
A9.2	Werkloosheid tot eerste baan	151
A9.3	Percentage werkende schoolverlaters dat op zoek is naar een andere baan	153
A9.4	Aard van het dienstverband van werkende schoolverlaters	155
A9.5	Percentage werkende schoolverlaters met een flexibele aanstelling	157
A9.6	Beloning van werkende schoolverlaters	159
A9.7	Percentage werkende schoolverlaters met een deeltijdaanstelling en wekelijkse arbeidsduur	161
A9.8	Percentage werkende schoolverlaters waarvan huidige functie goede carrièremogelijkheden biedt	163
10 Intrede op de arbeidsmarkt: Tevredenheid achteraf		
A10.1	Opleiding achteraf opnieuw kiezen: intrede op de arbeidsmarkt	165
11 Aantallen en respons		
A11.1	Aantallen en respons	167

Voorwoord

In deze *Statistische Bijlage* bij het rapport *Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2007* wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste resultaten van de schoolverlatersonderzoeken die door het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) in het najaar van 2007 zijn gehouden onder schoolverlaters en afgestudeerden van het school- of studiejaar 2005/2006. De gegevens bestrijken de volle breedte van het Nederlandse onderwijssysteem en hebben betrekking op de situatie van schoolverlaters en afgestudeerden ongeveer anderhalf jaar na het voltooien van de opleiding. Allereerst betreft het de VO-Monitor. Deze enquête is gericht op schoolverlaters van het algemeen voortgezet onderwijs (HAVO, VWO) en het voorbereidend beroepsonderwijs (VMBO). Vervolgens de BVE-Monitor, een enquête onder schoolverlaters van de beroepsopleidende (BOL) en beroepsbegeleidende leerweg (BBL) van het secundair beroepsonderwijs. Tot slot zijn gegevens opgenomen afkomstig uit de HBO-Monitor en WO-Monitor. Dit zijn volledig vergelijkbare enquêtes gericht op afgestudeerden van het hoger onderwijs, die worden uitgevoerd onder toezicht van respectievelijk de HBO-raad en de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (VSNU).

Voor alle getoonde gegevens geldt dat het gaat om gediplomeerde schoolverlaters en afgestudeerden. Bovendien betreft het alleen de uitstroom van voltijdopleidingen. In de statistische bijlage worden de belangrijkste gegevens per onderwijssoort en opleidingssector (bijvoorbeeld BOL niveau 2 techniek, HBO economie, WO gezondheidszorg) gepresenteerd. De tabellen uit deze statistische bijlage zijn voor de VO-Monitor en de BVE-Monitor ook op opleidingsniveau beschikbaar. Deze zijn te vinden op www.bvemonitor.nl en www.vomonitor.nl. Voor een gedetailleerd beeld van de resultaten voor het HBO wordt verwezen naar het *Statistisch supplement* van de HBO-Monitor 2007 (www.kengetallen.hbo.nl)

Er worden alleen voor die opleidingsrichtingen cijfers gepresenteerd waarvoor de resultaten voldoende betrouwbaar worden geacht. Daartoe is een ondergrens van 20 respondenten gehanteerd. Bij tabellen die betrekking hebben op de beroepsbevolking of op werkenden is de ondergrens gesteld op 20 respondenten die tot de beroepsbevolking behoren. Bij tabellen die betrekking hebben op vervolgopleidingen of cursussen is de ondergrens gelegd bij minimaal 20 respondenten die een vervolgopleiding respectievelijk cursus hebben gevolgd. Overigens kunnen de gepresenteerde percentages bij sommige tabellen – vanwege ontbrekende waarnemingen – op een geringer aantal respondenten zijn gebaseerd. Hiermee dient bij de interpretatie van de gegevens rekening te worden gehouden.

De opzet is als volgt: eerst worden enkele kernindicatoren gepresenteerd. Het tweede onderdeel biedt enkele achtergrondkenmerken van de schoolverlaters en geeft een beschrijving van de huidige situatie. De daaropvolgende twee onderdelen (*Kwalificatie en Selectie*) hebben betrekking op de gevolgde opleiding. Kwalificatie draait om de vraag of het onderwijs de schoolverlaters afdoende heeft toegerust met die competenties welke relevant zijn voor de doorstroming naar een vervolgopleiding of de arbeidsmarkt. Selectie betreft het beoordelen

van studenten op de aanwezige competenties en het op grond hiervan certificeren naar eindniveau. Het vijfde tot zevende onderdeel gaat dieper in op de schoolverlaters die verder gaan leren. Eerst wordt gekeken waar men terecht is gekomen (*Allocatie*), daarna wordt dieper ingegaan op de vraag wat het opbrengt (*Rendement*) en tot slot wordt de *Tevredenheid* van deze groep schoolverlaters in kaart gebracht. De onderdelen acht tot en met tien gaan dieper in op de schoolverlaters die zich op de arbeidsmarkt aanbieden. Ook hier wordt eerst gekeken waar men terecht is gekomen (*Allocatie*), daarna wordt dieper ingegaan op de vraag wat het opbrengt (*Rendement*) en tot slot wordt de *Tevredenheid* van deze groep schoolverlaters in kaart gebracht.

Tabel A1.1
 Enkele kernindicatoren

Opleidingssector	benaderde aantallen	verder leren %	zelfde opleiding opnieuw kiezen ¹⁾ %	werk-loosheid %	intrede werk-loosheid maanden	flexibele aanstelling %	bruto uurloon €	minimaal eigen niveau %	eigen/verwante richting %
HAVO/VWO	5.156	88	96	19	x	65	6,42	60	x
HAVO	2.909	88	95	17	x	64	6,30	62	x
VWO	2.247	88	98	23	x	70	6,78	57	x
VMBO	10.604	89	84	6	0,5	56	4,83	85	48
<i>Naar leerweg</i>									
Theoretisch	3.421	89	86	7	0,5	53	4,73	85	39
Gemengd	793	94	86	2	0,6	61	4,90	83	39
Kaderberoepsgericht	2.795	90	84	5	0,6	60	4,90	86	49
Basisberoepsgericht	3.595	77	77	7	0,6	55	4,82	84	53
<i>Naar sector</i>									
Landbouw	2.047	89	81	5	0,3	54	4,66	84	60
Techniek	1.855	80	75	3	0,3	56	5,21	86	58
Economie	1.436	82	82	8	0,8	63	4,75	85	44
Gezondheidszorg	1.845	84	86	10	0,9	55	4,42	85	43
BOL	20.254	42	74	5	0,8	45	9,10	76	65
BOL niveau 1	1.283	23	61	10	1,9	72	7,84	60	37
BOL niveau 2	3.482	32	64	8	1,2	46	7,57	64	50
Landbouw	143	26	72	13	0,5	55	6,08	50	33
Techniek	885	31	64	4	1,3	43	7,64	72	59
Economie	1.610	27	62	10	0,9	45	7,70	58	45
Gezondheidszorg	841	41	65	10	1,9	51	7,40	65	52
BOL niveau 3	3.543	27	75	4	0,6	44	9,43	79	73
Landbouw	244	16	68	1	0,5	32	7,86	65	60
Techniek	321	20	75	0	0,2	40	10,92	75	83
Economie	1.292	44	73	4	0,8	51	8,83	78	62
Gezondheidszorg	723	16	76	4	0,2	41	9,41	78	76
Gedrag en maatschappij	963	23	78	6	0,9	45	9,82	84	78
BOL niveau 4	11.946	55	80	3	0,4	40	10,06	84	76
Landbouw	467	38	77	7	0,5	42	8,10	76	70
Techniek	2.926	56	81	2	0,4	34	10,49	82	80
Economie	4.505	59	75	3	0,6	44	9,22	79	62
Gezondheidszorg	1.412	40	84	2	0,3	42	10,82	93	84
Gedrag en maatschappij	2.636	61	84	4	0,4	39	10,46	91	84
BBL	7.644	15	77	2	0,3	21	10,81	68	72
BBL niveau 1	598	10	61	5	0,7	16	9,00	46	52
BBL niveau 2	2.930	19	74	3	0,3	27	9,82	64	65
Landbouw	248	18	69	0	0,1	13	9,73	67	59
Techniek	1.382	27	76	2	0,2	25	9,48	65	71
Economie	960	9	72	6	0,4	31	9,89	55	52
Gezondheidszorg	340	15	76	2	0,3	27	10,73	75	71

Tabel A1.1

Enkele kernindicatoren

Opleidingssector	benaderde aantallen	verder leren %	zelfde opleiding opnieuw kiezen ¹⁾ %	werkloosheid %	intrede werkloosheid maanden	flexibele aanstelling %	bruto uurloon €	minimaal eigen niveau %	eigen/verwante richting %
BBL niveau 3	2.671	13	81	0	0,3	18	11,40	68	79
Landbouw	164	5	83	0	0,2	18	11,26	59	69
Techniek	1.034	20	83	0	0,2	18	11,62	52	75
Economie	562	14	66	1	0,7	25	9,43	61	71
Gezondheidszorg	692	7	84	0	0,0	13	12,00	83	87
Gedrag en maatschappij	219	8	84	3	0,8	27	11,64	88	86
BBL niveau 4	1.445	15	80	2	0,1	14	12,63	87	84
Techniek	332	19	86	6	0,0	12	13,32	82	90
Economie	334	18	68	0	0,1	17	10,20	68	51
Gezondheidszorg	398	16	82	0	0,1	13	13,03	93	94
Gedrag en maatschappij	344	10	79	2	0,1	15	13,07	94	89
HBO	37.085	35	80	3	0,9	39	13,06	85	82
Landbouw	1.285	27	78	3	0,9	51	12,21	76	73
Onderwijs	5.730	38	86	4	1,0	45	12,74	93	94
Techniek	6.472	33	81	2	0,8	30	13,59	91	87
Economie	13.777	42	74	4	0,9	38	13,19	84	69
Gezondheidszorg	2.959	27	84	2	0,8	35	14,75	86	93
Gedrag en maatschappij	4.143	29	79	4	1,1	45	12,73	73	85
Taal en cultuur	2.719	24	84	7	1,1	48	10,14	81	100
WO	22.930	32	83	3	1,3	46	15,58	64	74
Landbouw	961	30	82	6	1,6	56	13,93	70	83
Techniek	2.572	19	85	2	1,3	36	15,51	72	80
Economie	4.387	27	85	2	1,0	25	16,88	60	72
Gezondheidszorg	2.774	49	87	3	1,0	62	16,82	85	87
Gedrag en maatschappij	5.386	27	79	4	1,4	52	15,41	55	70
Taal en cultuur	2.811	35	74	6	1,4	57	13,85	40	51
Recht en openbare orde	2.438	40	85	3	1,2	50	15,68	79	78
Natuurwetenschappen	1.601	40	83	4	1,1	49	14,39	67	81
Totaal	103.673	58	83	4	0,7	40	10,69	75	69

- = te weinig waarnemingen ; x = vraag niet opgenomen

1) voor het percentage voor verder lerenden zie tabel A7.1 en voor de werkenden zie tabel A10.1

Toelichting

Deze tabel geeft een samenvattend beeld. Zie ook de tabellen A11.1, A5.1, A9.1, A9.2, A9.5, A9.6, A8.4 en A8.5.

Tabel A2.1

De uitstroom van schoolverlaters verbijzonderd naar geslacht, etniciteit en gemiddelde leeftijd op moment van enquête

Opleidingssector	vrouw %	westerse allochtoon %	niet-westerse allochtoon %	autochtoon %	leeftijd gem.
HAVO/VWO	63	6	6	89	19,0
HAVO	62	6	7	87	18,7
VWO	65	6	4	90	19,3
VMBO	58	5	12	83	17,6
<i>Naar leerweg</i>					
Theoretisch	62	4	10	87	17,6
Gemengd	61	6	5	89	17,5
Kaderberoepsgericht	58	6	13	81	17,6
Basisberoepsgericht	51	7	17	76	17,8
<i>Naar sector</i>					
Landbouw	60	4	2	94	17,7
Techniek	6	6	8	85	17,7
Economie	57	7	27	66	17,8
Gezondheidszorg	92	5	9	86	17,6
BOL	60	6	16	79	22,7
BOL niveau 1	50	3	46	51	24,3
BOL niveau 2	54	8	19	73	22,0
Landbouw	69	0	5	95	22,0
Techniek	10	7	19	74	23,0
Economie	52	10	18	72	21,3
Gezondheidszorg	89	7	22	71	22,4
BOL niveau 3	72	5	13	82	23,0
Landbouw	53	7	1	93	21,7
Techniek	13	1	9	90	23,1
Economie	52	6	19	75	22,0
Gezondheidszorg	93	4	4	92	22,9
Gedrag en maatschappij	95	6	17	77	24,1
BOL niveau 4	60	5	10	85	22,6
Landbouw	55	6	1	93	21,9
Techniek	24	4	6	90	22,5
Economie	51	5	17	78	21,9
Gezondheidszorg	88	3	6	91	23,0
Gedrag en maatschappij	90	5	10	85	23,5
BBL	47	5	9	86	30,6
BBL niveau 1	44	9	12	79	35,4
BBL niveau 2	37	5	11	84	29,4
Landbouw	21	3	6	92	29,4
Techniek	7	1	11	88	24,5
Economie	52	11	11	78	31,1
Gezondheidszorg	95	4	14	82	40,0
BBL niveau 3	52	5	7	88	30,0
Landbouw	27	0	0	100	28,1
Techniek	5	5	5	90	26,2
Economie	47	4	4	91	26,2
Gezondheidszorg	95	7	6	88	34,1
Gedrag en maatschappij	94	7	24	69	37,0

Tabel A2.1

De uitstroom van schoolverlaters verbijzonderd naar geslacht, etniciteit en gemiddelde leeftijd op moment van enquête

Opleidingssector	vrouw %	westerse allochtoon %	niet-westerse allochtoon %	autochtoon %	leeftijd gem.
BBL niveau 4	64	4	5	91	31,9
Techniek	26	3	2	95	30,2
Economie	59	5	4	91	26,2
Gezondheidszorg	89	3	3	94	32,9
Gedrag en maatschappij	72	5	12	83	37,2
HBO	54	8	7	85	25,1
Landbouw	45	3	3	95	24,6
Onderwijs	81	3	4	93	25,2
Techniek	12	6	7	87	25,0
Economie	49	8	9	83	24,7
Gezondheidszorg	81	7	3	90	25,9
Gedrag en maatschappij	85	6	10	85	24,8
Taal en cultuur	58	24	6	70	27,1
WO	54	9	5	86	27,3
Landbouw	53	14	10	76	27,1
Techniek	21	6	5	89	27,4
Economie	28	11	7	82	26,8
Gezondheidszorg	73	7	4	88	27,1
Gedrag en maatschappij	73	9	4	88	27,4
Taal en cultuur	72	11	2	87	28,3
Recht en openbare orde	59	8	7	85	27,6
Natuurwetenschappen	40	8	9	84	26,8
Totaal	57	6	10	84	22,2

Toelichting

Het betreft de leeftijd per onderzoeksdatum ongeveer anderhalf jaar na schoolverlaten.

Voor het WO zijn de resultaten met betrekking tot allochtonen gebaseerd op 12 universiteiten.

Tabel A2.2

Vooropleiding van schoolverlaters

Opleidingssector	MAVO %	HAVO %	VWO %	VMBO %	BOL %	BBL %	HBO %	overig %
HBO	1	46	19	0	28	0	5	2
Landbouw	0	45	13	0	40	0	3	1
Onderwijs	1	52	14	0	23	0	9	1
Techniek	0	40	17	0	39	0	3	1
Economie	0	50	21	0	24	0	4	2
Gezondheidszorg	0	45	25	0	19	0	9	2
Gedrag en maatschappij	1	49	13	0	33	0	4	1
Taal en cultuur	3	26	33	0	16	0	14	8
WO	0	1	67	0	0	0	22	10
Landbouw	0	1	52	0	0	0	30	18
Techniek	0	1	77	0	0	0	18	4
Economie	0	1	61	0	0	0	28	11
Gezondheidszorg	0	0	74	0	0	0	13	13
Gedrag en maatschappij	0	2	59	0	0	0	29	10
Taal en cultuur	0	2	62	0	0	0	21	15
Recht en openbare orde	0	1	75	0	0	0	14	9
Natuurwetenschappen	0	1	76	0	0	0	17	7
Totaal	5	25	33	2	15	1	11	7

Toelichting

Cijfers alleen beschikbaar voor HBO en WO.

Tabel A2.3

Situatie op moment van enquête

Opleidingssector	studie %	combinatie werk-leren %	betaald werk %	anders %
HAVO/VWO	81	12	3	3
HAVO	78	14	4	3
VWO	85	9	2	4
VMBO	61	23	11	4
<i>Naar leerweg</i>				
Theoretisch	73	17	6	3
Gemengd	70	21	6	3
Kaderberoepsgericht	59	25	11	5
Basisberoepsgericht	40	34	22	5
<i>Naar sector</i>				
Landbouw	58	28	11	3
Techniek	39	38	20	4
Economie	58	23	14	6
Gezondheidszorg	57	24	13	5
BOL	31	14	48	7
BOL niveau 1	9	25	55	11
BOL niveau 2	23	20	48	10
Landbouw	26	20	48	6
Techniek	18	27	49	6
Economie	20	19	51	10
Gezondheidszorg	30	16	42	12
BOL niveau 3	17	12	66	6
Landbouw	9	11	73	6
Techniek	17	11	72	0
Economie	31	14	51	5
Gezondheidszorg	10	13	70	7
Gedrag en maatschappij	9	9	74	7
BOL niveau 4	43	11	41	5
Landbouw	31	11	53	6
Techniek	48	9	38	4
Economie	46	12	37	5
Gezondheidszorg	29	11	55	4
Gedrag en maatschappij	47	10	36	7
BBL	2	16	76	6
BBL niveau 1	1	12	74	13
BBL niveau 2	1	19	74	6
Landbouw	3	10	81	6
Techniek	1	24	70	4
Economie	2	11	78	9
Gezondheidszorg	0	23	73	4
BBL niveau 3	2	13	81	4
Landbouw	2	5	93	0
Techniek	2	18	79	2
Economie	4	15	77	3
Gezondheidszorg	1	10	84	5
Gedrag en maatschappij	0	8	77	15

Tabel A2.3

Situatie op moment van enquête

Opleidingssector	studie	combinatie	betaald werk	anders
	%	werk-leren %	%	%
BBL niveau 4	3	17	74	5
Techniek	0	16	79	5
Economie	10	11	79	1
Gezondheidszorg	2	24	68	6
Gedrag en maatschappij	2	15	77	6
HBO	17	x	74	9
Landbouw	17	x	76	7
Onderwijs	8	x	77	15
Techniek	19	x	76	5
Economie	23	x	68	8
Gezondheidszorg	7	x	82	11
Gedrag en maatschappij	14	x	77	9
Taal en cultuur	10	11	70	9
WO	6	x	85	10
Landbouw	6	x	83	11
Techniek	3	x	91	6
Economie	3	x	92	5
Gezondheidszorg	10	x	75	16
Gedrag en maatschappij	6	x	84	10
Taal en cultuur	8	x	77	14
Recht en openbare orde	4	x	90	6
Natuurwetenschappen	6	14	82	12
Totaal	41	14	39	6

x = vraag niet opgenomen

Tabel A3.1
Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: breedte van gevolgde opleiding

Opleidingssector	te smal %	te breed %
HAVO/VWO	3	9
HAVO	3	7
VWO	2	12
VMBO	8	6
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	9	5
Gemengd	7	8
Kaderberoepsgericht	6	6
Basisberoepsgericht	9	8
<i>Naar sector</i>		
Landbouw	4	12
Techniek	8	7
Economie	8	7
Gezondheidszorg	7	6
BOL	9	8
BOL niveau 1	8	8
BOL niveau 2	12	7
Landbouw	16	6
Techniek	11	8
Economie	13	5
Gezondheidszorg	10	10
BOL niveau 3	9	7
Landbouw	15	4
Techniek	6	4
Economie	10	7
Gezondheidszorg	7	9
Gedrag en maatschappij	9	7
BOL niveau 4	8	9
Landbouw	8	6
Techniek	8	9
Economie	7	9
Gezondheidszorg	7	11
Gedrag en maatschappij	9	10
BBL	6	8
BBL niveau 1	9	8
BBL niveau 2	6	7
Landbouw	3	6
Techniek	5	8
Economie	6	6
Gezondheidszorg	7	10
BBL niveau 3	4	8
Landbouw	8	3
Techniek	4	6
Economie	6	10
Gezondheidszorg	3	10
Gedrag en maatschappij	5	7

Tabel A3.1

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: breedte van gevolgde opleiding

Opleidingssector	te smal %	te breed %
BBL niveau 4	7	12
Techniek	4	1
Economie	6	4
Gezondheidszorg	8	24
Gedrag en maatschappij	9	11
HBO	5	19
Landbouw	3	22
Onderwijs	14	8
Techniek	4	16
Economie	2	26
Gezondheidszorg	6	13
Gedrag en maatschappij	4	23
WO	3	13
Landbouw	2	10
Techniek	2	10
Economie	1	15
Gezondheidszorg	3	11
Gedrag en maatschappij	3	16
Taal en cultuur	6	16
Recht en openbare orde	2	8
Natuurwetenschappen	4	9
Totaal	6	10

Toelichting

Wat is uw oordeel over uw gevolgde opleiding met betrekking tot de breedte van de opleiding (1 'veel te smal' tot 7 'veel te breed'). Vermeld is percentage van antwoordcategorie 1 en 2 (te smal) en antwoordcategorie 6 en 7 (te breed).

Tabel A3.2

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: diepgang van gevolgde opleiding

Opleidingssector	te weinig diepgang %
HAVO/VWO	14
HAVO	12
VWO	17
VMBO	11
<i>Naar leerweg</i>	
Theoretisch	13
Gemengd	13
Kaderberoepsgericht	9
Basisberoepsgericht	10
<i>Naar sector</i>	
Landbouw	5
Techniek	11
Economie	10
Gezondheidszorg	10
BOL	17
BOL niveau 1	13
BOL niveau 2	13
Landbouw	22
Techniek	21
Economie	13
Gezondheidszorg	7
BOL niveau 3	15
Landbouw	22
Techniek	16
Economie	16
Gezondheidszorg	11
Gedrag en maatschappij	17
BOL niveau 4	20
Landbouw	16
Techniek	18
Economie	19
Gezondheidszorg	17
Gedrag en maatschappij	26
BBL	12
BBL niveau 1	9
BBL niveau 2	8
Landbouw	8
Techniek	7
Economie	7
Gezondheidszorg	13
BBL niveau 3	11
Landbouw	7
Techniek	5
Economie	11
Gezondheidszorg	16
Gedrag en maatschappij	15

Tabel A3.2

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: diepgang van gevolgde opleiding

Opleidingssector	te weinig diepgang %
BBL niveau 4	22
Techniek	11
Economie	21
Gezondheidszorg	34
Gedrag en maatschappij	18
HBO	23
Landbouw	20
Onderwijs	31
Techniek	21
Economie	23
Gezondheidszorg	23
Gedrag en maatschappij	22
WO	10
Landbouw	10
Techniek	8
Economie	9
Gezondheidszorg	8
Gedrag en maatschappij	13
Taal en cultuur	9
Recht en openbare orde	9
Natuurwetenschappen	5
Totaal	14

Toelichting

Wat is uw oordeel over uw gevolgde opleiding met betrekking tot de diepgang van de opleiding (1 'te weinig' tot 7 'te veel'). Vermeld is percentage van antwoordcategorie 1 en 2 (te weinig).

Tabel A3.3

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: basis om kennis en vaardigheden verder te ontwikkelen

Opleidingssector	%
VMBO	54
<i>Naar leerweg</i>	
Theoretisch	54
Gemengd	48
Kaderberoepsgericht	56
Basisberoepsgericht	53
<i>Naar sector</i>	
Landbouw	47
Techniek	54
Economie	53
Gezondheidszorg	57
BOL	55
BOL niveau 1	51
BOL niveau 2	51
Landbouw	47
Techniek	52
Economie	45
Gezondheidszorg	59
BOL niveau 3	57
Landbouw	48
Techniek	52
Economie	54
Gezondheidszorg	64
Gedrag en maatschappij	57
BOL niveau 4	56
Landbouw	57
Techniek	58
Economie	54
Gezondheidszorg	59
Gedrag en maatschappij	57
BBL	61
BBL niveau 1	49
BBL niveau 2	59
Landbouw	53
Techniek	60
Economie	58
Gezondheidszorg	59
BBL niveau 3	66
Landbouw	51
Techniek	63
Economie	54
Gezondheidszorg	76
Gedrag en maatschappij	63

Tabel A3.3

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: basis om kennis en vaardigheden verder te ontwikkelen

Opleidingssector	%
BBL niveau 4	
Techniek	69
Economie	50
Gezondheidszorg	72
Gedrag en maatschappij	62
HBO	68
Landbouw	67
Onderwijs	59
Techniek	73
Economie	68
Gezondheidszorg	73
Gedrag en maatschappij	71
Taal en cultuur	66
WO	83
Landbouw	84
Techniek	89
Economie	89
Gezondheidszorg	88
Gedrag en maatschappij	77
Taal en cultuur	73
Recht en openbare orde	83
Natuurwetenschappen	87
Totaal	61

Toelichting

In welke mate biedt uw gevolgde opleiding een goede basis om kennis en vaardigheden verder te ontwikkelen (1 'helemaal niet' tot 5 'in sterkte mate'). Vermeld is het percentage van antwoordcategorie 4 en 5.

Tabel A3.4

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: basis om te starten op arbeidsmarkt

Opleidingssector	%
VMBO	24
<i>Naar leerweg</i>	
Theoretisch	20
Gemengd	22
Kaderberoepsgericht	27
Basisberoepsgericht	30
<i>Naar sector</i>	
Landbouw	19
Techniek	29
Economie	30
Gezondheidszorg	26
BOL	46
BOL niveau 1	41
BOL niveau 2	40
Landbouw	32
Techniek	41
Economie	37
Gezondheidszorg	46
BOL niveau 3	50
Landbouw	32
Techniek	58
Economie	47
Gezondheidszorg	59
Gedrag en maatschappij	48
BOL niveau 4	48
Landbouw	49
Techniek	56
Economie	44
Gezondheidszorg	51
Gedrag en maatschappij	43
BBL	56
BBL niveau 1	37
BBL niveau 2	51
Landbouw	46
Techniek	51
Economie	53
Gezondheidszorg	49
BBL niveau 3	63
Landbouw	44
Techniek	58
Economie	49
Gezondheidszorg	75
Gedrag en maatschappij	64
BBL niveau 4	61
Techniek	64
Economie	47
Gezondheidszorg	67
Gedrag en maatschappij	63

Tabel A3.4

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: basis om te starten op arbeidsmarkt

Opleidingssector	%
HBO	59
Landbouw	58
Onderwijs	56
Techniek	70
Economie	60
Gezondheidszorg	59
Gedrag en maatschappij	56
Taal en cultuur	37
WO	60
Landbouw	63
Techniek	76
Economie	79
Gezondheidszorg	73
Gedrag en maatschappij	41
Taal en cultuur	28
Recht en openbare orde	71
Natuurwetenschappen	68
Totaal	44

Toelichting

Vraag in de enquête:

In welke mate biedt uw gevolgde opleiding een goede basis om te starten op de arbeidsmarkt (1 'helemaal niet' tot 5 'in sterke mate'). Vermeld is het percentage van antwoordcategorie 4 en 5.

Tabel A4.1

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: moeilijkheidsgraad van gevolgde opleiding

Opleidingssector	te makkelijk %	te moeilijk %
HAVO/VWO	11	5
HAVO	9	5
VWO	13	5
VMBO	18	4
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	22	2
Gemengd	14	3
Kaderberoepsgericht	16	3
Basisberoepsgericht	15	6
<i>Naar sector</i>		
Landbouw	11	2
Techniek	17	6
Economie	16	5
Gezondheidszorg	14	4
BOL	22	5
BOL niveau 1	14	9
BOL niveau 2	20	8
Landbouw	21	10
Techniek	16	10
Economie	24	5
Gezondheidszorg	16	12
BOL niveau 3	19	4
Landbouw	18	5
Techniek	23	1
Economie	19	5
Gezondheidszorg	14	2
Gedrag en maatschappij	21	3
BOL niveau 4	26	3
Landbouw	23	1
Techniek	24	4
Economie	26	3
Gezondheidszorg	19	3
Gedrag en maatschappij	34	1
BBL	15	5
BBL niveau 1	14	6
BBL niveau 2	14	7
Landbouw	16	10
Techniek	11	8
Economie	16	3
Gezondheidszorg	20	9
BBL niveau 3	12	4
Landbouw	17	0
Techniek	9	3
Economie	16	4
Gezondheidszorg	10	6
Gedrag en maatschappij	20	5

Tabel A4.1

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: moeilijkheidsgraad van gevolgde opleiding

Opleidingssector	te makkelijk	te moeilijk
	%	%
BBL niveau 4	21	1
Techniek	17	3
Economie	21	1
Gezondheidszorg	18	2
Gedrag en maatschappij	31	0
HBO	21	2
Landbouw	19	2
Onderwijs	28	1
Techniek	17	3
Economie	22	2
Gezondheidszorg	14	3
Gedrag en maatschappij	22	1
WO	11	3
Landbouw	11	2
Techniek	7	5
Economie	11	3
Gezondheidszorg	10	4
Gedrag en maatschappij	13	1
Taal en cultuur	12	3
Recht en openbare orde	9	3
Natuurwetenschappen	7	5
Totaal	17	4

Toelichting

Vraag in de enquête:

Wat is uw oordeel over uw gevolgde opleiding met betrekking tot de moeilijkheidsgraad van de opleiding (1 'veel te laag' tot 7 'veel te hoog'). Vermeld is het percentage van antwoordcategorie 1 en 2 (te makkelijk) en 6 en 7 (te moeilijk).

Tabel A4.2

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: strenge beoordeling van studenten

Opleidingssector	(helemaal) meeeens %	(helemaal) meeeens %
HAVO/VWO	21	35
HAVO	21	35
VWO	22	36
VMBO	19	37
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	19	39
Gemengd	22	31
Kaderberoepsgericht	19	35
Basisberoepsgericht	19	38
<i>Naar sector</i>		
Landbouw	17	37
Techniek	17	39
Economie	26	32
Gezondheidszorg	16	37
BOL	17	44
BOL niveau 1	27	45
BOL niveau 2	21	38
Landbouw	16	40
Techniek	21	46
Economie	22	35
Gezondheidszorg	19	37
BOL niveau 3	17	43
Landbouw	16	35
Techniek	13	63
Economie	20	42
Gezondheidszorg	17	36
Gedrag en maatschappij	14	44
BOL niveau 4	14	47
Landbouw	12	50
Techniek	15	45
Economie	15	44
Gezondheidszorg	15	45
Gedrag en maatschappij	12	51
BBL	16	44
BBL niveau 1	19	42
BBL niveau 2	18	42
Landbouw	14	39
Techniek	23	36
Economie	14	46
Gezondheidszorg	12	51
BBL niveau 3	15	44
Landbouw	17	44
Techniek	15	45
Economie	9	59
Gezondheidszorg	16	36
Gedrag en maatschappij	19	46

Tabel A4.2

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: strenge beoordeling van studenten

Opleidingssector	(helemaal) mee eens %	(helemaal) mee oneens %
BBL niveau 4	14	49
Techniek	14	57
Economie	11	52
Gezondheidszorg	16	45
Gedrag en maatschappij	16	44
HBO	15	46
Landbouw	20	45
Onderwijs	13	50
Techniek	17	44
Economie	15	46
Gezondheidszorg	20	40
Gedrag en maatschappij	11	50
WO	22	40
Landbouw	23	42
Techniek	26	38
Economie	26	36
Gezondheidszorg	17	48
Gedrag en maatschappij	19	44
Taal en cultuur	24	39
Recht en openbare orde	25	30
Natuurwetenschappen	22	40
Totaal	19	40

Toelichting

Vraag in de enquête:

De docenten waren streng in de beoordeling van cursisten (1 'helemaal mee oneens' tot 5 'helemaal mee eens'). Vermeld is het percentage van antwoordcategorie 4 en 5 (helemaal mee eens) en 1 en 2 (helemaal mee oneens).

Tabel A4.3
Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: uitdagend niveau

Opleidingssector	(helemaal) mee eens %	(helemaal) mee oneens %
HAVO/VWO	33	35
HAVO	31	36
VWO	35	34
VMBO	24	40
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	20	47
Gemengd	23	43
Kaderberoepsgericht	28	33
Basisberoepsgericht	27	32
<i>Naar sector</i>		
Landbouw	27	32
Techniek	27	33
Economie	30	33
Gezondheidszorg	25	36
BOL	30	38
BOL niveau 1	38	24
BOL niveau 2	31	34
Landbouw	19	43
Techniek	38	31
Economie	28	37
Gezondheidszorg	34	32
BOL niveau 3	31	36
Landbouw	32	41
Techniek	32	42
Economie	28	34
Gezondheidszorg	33	32
Gedrag en maatschappij	32	38
BOL niveau 4	27	42
Landbouw	29	42
Techniek	32	38
Economie	26	44
Gezondheidszorg	35	35
Gedrag en maatschappij	20	48
BBL	36	27
BBL niveau 1	46	21
BBL niveau 2	35	26
Landbouw	31	25
Techniek	33	22
Economie	38	32
Gezondheidszorg	38	25
BBL niveau 3	36	25
Landbouw	27	41
Techniek	33	23
Economie	28	39
Gezondheidszorg	40	24
Gedrag en maatschappij	51	14

Tabel A4.3

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: uitdagend niveau

Opleidingssector	(helemaal) mee eens	(helemaal) mee oneens
	%	%
BBL niveau 4	34	34
Techniek	46	24
Economie	27	45
Gezondheidszorg	34	36
Gedrag en maatschappij	30	33
HBO	32	37
Landbouw	31	34
Onderwijs	23	47
Techniek	37	32
Economie	31	37
Gezondheidszorg	46	28
Gedrag en maatschappij	30	38
WO	55	20
Landbouw	59	18
Techniek	66	14
Economie	57	18
Gezondheidszorg	51	23
Gedrag en maatschappij	49	23
Taal en cultuur	54	21
Recht en openbare orde	47	19
Natuurwetenschappen	66	13
Totaal	32	35

Toelichting

Vraag in de enquête:

De opleiding was uitdagend met betrekking tot niveau (1 'helemaal mee oneens' tot 5 'helemaal mee eens'). Vermeld is het percentage van antwoordcategorie 4 en 5 (helemaal mee eens) en 1 en 2 (helemaal mee oneens).

Tabel A4.4
Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: pittige tentamens/opdrachten

Opleidingssector	(helemaal) mee eens %	(helemaal) mee oneens %
HAVO/VWO	32	29
HAVO	30	30
VWO	36	29
VMBO	24	39
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	24	42
Gemengd	34	30
Kaderberoepsgericht	23	37
Basisberoepsgericht	23	41
<i>Naar sector</i>		
Landbouw	23	39
Techniek	22	40
Economie	25	37
Gezondheidszorg	26	36
BOL	23	40
BOL niveau 1	35	34
BOL niveau 2	28	36
Landbouw	9	34
Techniek	32	30
Economie	23	39
Gezondheidszorg	33	35
BOL niveau 3	27	35
Landbouw	25	29
Techniek	23	43
Economie	24	35
Gezondheidszorg	36	30
Gedrag en maatschappij	25	38
BOL niveau 4	18	46
Landbouw	19	47
Techniek	21	42
Economie	18	45
Gezondheidszorg	22	38
Gedrag en maatschappij	14	55
BBL	31	29
BBL niveau 1	24	30
BBL niveau 2	34	28
Landbouw	25	28
Techniek	37	23
Economie	37	28
Gezondheidszorg	27	39
BBL niveau 3	31	28
Landbouw	29	37
Techniek	30	28
Economie	36	31
Gezondheidszorg	33	26
Gedrag en maatschappij	26	25

Tabel A4.4

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: pittige tentamens/opdrachten

Opleidingssector	(helemaal) mee eens %	(helemaal) mee oneens %
BBL niveau 4	27	32
Techniek	32	21
Economie	28	31
Gezondheidszorg	28	39
Gedrag en maatschappij	18	33
HBO	20	41
Landbouw	20	37
Onderwijs	16	50
Techniek	24	36
Economie	20	41
Gezondheidszorg	30	35
Gedrag en maatschappij	15	47
WO	30	32
Landbouw	27	33
Techniek	36	27
Economie	37	26
Gezondheidszorg	26	38
Gedrag en maatschappij	23	37
Taal en cultuur	30	33
Recht en openbare orde	33	26
Natuurwetenschappen	36	25
Totaal	27	36

Toelichting

Vraag in de enquête:

De examens/opdrachten waren over het algemeen zeer pittig (1 'helemaal mee oneens' tot 5 'helemaal mee eens'). Vermeld is het percentage van antwoordcategorie 4 en 5 (helemaal mee eens) en 1 en 2 (helemaal mee oneens).

Tabel A4.5
Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: toetsen op inzicht

Opleidingssector	(helemaal) mee eens %	(helemaal) mee oneens %
HAVO/VWO	45	22
HAVO	40	24
VWO	51	19
VMBO	40	22
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	38	25
Gemengd	38	18
Kaderberoepsgericht	42	19
Basisberoepsgericht	43	19
<i>Naar sector</i>		
Landbouw	45	20
Techniek	43	17
Economie	43	18
Gezondheidszorg	40	21
BOL	35	29
BOL niveau 1	48	18
BOL niveau 2	36	27
Landbouw	25	28
Techniek	38	27
Economie	34	28
Gezondheidszorg	38	27
BOL niveau 3	36	29
Landbouw	30	30
Techniek	38	38
Economie	33	31
Gezondheidszorg	37	27
Gedrag en maatschappij	40	26
BOL niveau 4	31	32
Landbouw	22	35
Techniek	31	32
Economie	31	30
Gezondheidszorg	39	29
Gedrag en maatschappij	29	35
BBL	42	21
BBL niveau 1	50	11
BBL niveau 2	43	21
Landbouw	42	27
Techniek	40	23
Economie	46	21
Gezondheidszorg	45	14
BBL niveau 3	44	22
Landbouw	39	24
Techniek	43	21
Economie	35	27
Gezondheidszorg	49	19
Gedrag en maatschappij	52	27

Tabel A4.5

Oordeel van gediplomeerde schoolverlaters: toetsen op inzicht

Opleidingssector	(helemaal) mee eens %	(helemaal) mee oneens %
BBL niveau 4	35	25
Techniek	40	19
Economie	32	25
Gezondheidszorg	33	33
Gedrag en maatschappij	34	19
HBO	32	31
Landbouw	35	26
Onderwijs	27	36
Techniek	34	30
Economie	31	31
Gezondheidszorg	37	31
Gedrag en maatschappij	35	30
WO	48	24
Landbouw	50	19
Techniek	51	24
Economie	47	24
Gezondheidszorg	37	34
Gedrag en maatschappij	46	27
Taal en cultuur	54	18
Recht en openbare orde	44	22
Natuurwetenschappen	63	14
Totaal	40	25

Toelichting

Vraag in de enquête:

In de opleiding werd voldoende getoetst op inzicht (1 'helemaal mee oneens' tot 5 'helemaal mee eens').
Vermeld is het percentage van antwoordcategorie 4 en 5 (helemaal mee eens) en 1 en 2 (helemaal mee oneens).

Tabel A5.1

Doorstroom van schoolverlaters naar vervolgonderwijs

Opleidingssector	verder leren %
HAVO/VWO	88
HAVO	88
VWO	88
VMBO	89
<i>Naar leerweg</i>	
Theoretisch	93
Gemengd	94
Kaderberoepsgericht	90
Basisberoepsgericht	77
<i>Naar sector</i>	
Landbouw	93
Techniek	83
Economie	85
Gezondheidszorg	86
BOL	42
BOL niveau 1	23
BOL niveau 2	32
Landbouw	26
Techniek	31
Economie	27
Gezondheidszorg	41
BOL niveau 3	27
Landbouw	16
Techniek	20
Economie	44
Gezondheidszorg	16
Gedrag en maatschappij	23
BOL niveau 4	55
Landbouw	38
Techniek	56
Economie	59
Gezondheidszorg	40
Gedrag en maatschappij	61
BBL	15
BBL niveau 1	10
BBL niveau 2	19
Landbouw	18
Techniek	27
Economie	9
Gezondheidszorg	15
BBL niveau 3	13
Landbouw	5
Techniek	20
Economie	14
Gezondheidszorg	7
Gedrag en maatschappij	8

Tabel A5.1

Doorstroom van schoolverlaters naar vervolgonderwijs

Opleidingssector	verder leren %
BBL niveau 4	15
Techniek	19
Economie	18
Gezondheidszorg	16
Gedrag en maatschappij	10
HBO	35
Landbouw	27
Onderwijs	38
Techniek	33
Economie	42
Gezondheidszorg	27
Gedrag en maatschappij	29
Taal en cultuur	24
WO	32
Landbouw	30
Techniek	19
Economie	27
Gezondheidszorg	49
Gedrag en maatschappij	27
Taal en cultuur	35
Recht en openbare orde	40
Natuurwetenschappen	40
Totaal	58

De cijfers met betrekking tot 'verder leren' wijken vooral bij de schoolverlaters van de opleidingen op MBO niveau 1, 2 en 3 nogal af van de cijfers zoals gepresenteerd in de publicatie 'Kerncijfers 2003-2007' van het Ministerie van Onderwijs. De reden hiervoor is dat de respons onder de schoolverlaters die binnen het MBO doorstromen naar een hoger opleidingsniveau duidelijk lager ligt dan de respons onder de schoolverlaters die zich op de arbeidsmarkt aanbieden.

Tabel A5.2

Type vervolgonderwijs

Opleidingssector	HAVO %	VWO %	VMBO %	BOL niv. 1/2 %	BOL niv. 3/4 %	BBL niv. 1/2 %	BBL niv. 3/4 %	HBO %	post HBO %	WO %	post WO %
HAVO/VWO	0	1	0	0	2	0	0	53	0	30	0
HAVO	0	1	0	0	4	0	1	80	0	1	0
VWO	0	0	0	0	0	0	0	19	0	68	0
VMBO	4	0	0	14	56	8	5	0	0	0	0
<i>Naar leerweg</i>											
Theoretisch	10	0	0	4	71	2	5	0	0	0	0
Gemengd	0	0	0	3	83	2	5	0	0	0	0
Kaderberoepsgericht	0	0	0	10	65	8	6	0	0	0	0
Basisberoepsgericht	0	0	0	40	11	19	5	0	0	0	0
<i>Naar sector</i>											
Landbouw	0	0	0	26	45	11	11	0	0	0	0
Techniek	0	0	0	17	33	28	4	0	0	0	0
Economie	0	0	1	22	49	8	4	1	0	0	0
Gezondheidszorg	0	0	0	23	52	4	6	0	0	0	0
BOL	0	0	0	1	7	1	3	29	0	0	0
BOL niveau 1	0	0	0	11	3	4	3	1	0	0	0
BOL niveau 2	0	0	0	1	19	1	8	2	0	0	0
Techniek	0	0	0	0	14	3	12	2	0	0	0
Economie	0	0	0	0	16	1	4	3	0	0	0
Gezondheidszorg	0	0	0	2	27	1	9	1	0	0	0
BOL niveau 3	0	0	0	0	7	0	2	16	0	0	0
Economie	0	0	0	1	8	0	1	31	0	0	0
Gezondheidszorg	0	0	0	0	6	0	3	5	0	0	0
Gedrag en maatschappij	0	0	0	0	8	0	2	13	0	0	0
BOL niveau 4	0	0	0	0	2	0	1	52	0	0	0
Landbouw	0	0	0	0	1	1	1	34	0	0	0
Techniek	0	0	0	0	2	0	1	51	1	0	0
Economie	0	0	0	0	1	0	0	57	0	0	0
Gezondheidszorg	0	0	0	0	3	0	0	36	0	0	0
Gedrag en maatschappij	0	0	0	0	2	0	1	58	0	0	0
BBL	0	0	0	0	2	1	8	3	0	0	0
BBL niveau 2	0	0	0	1	2	2	13	1	0	0	0
BBL niveau 3	0	0	0	0	2	0	6	3	0	0	0
BBL niveau 4	0	0	0	0	1	0	3	11	0	0	0
HBO	0	0	0	0	0	0	0	8	0	21	0
Landbouw	0	0	0	0	0	0	0	6	0	18	0
Onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	18	0	11	0
Techniek	0	0	0	0	0	0	0	4	0	24	0
Economie	0	0	0	0	0	0	0	6	0	31	0
Gezondheidszorg	0	0	0	0	0	0	0	8	0	12	0
Gedrag en maatschappij	0	0	0	0	0	0	0	6	0	18	0
Taal en cultuur	0	0	0	0	0	0	0	12	3	5	0

Tabel A5.2

Type vervolgonderwijs

Opleidingssector	HAVO	VWO	VMBO	BOL niv. 1/2	BOL niv. 3/4	BBL niv. 1/2	BBL niv. 3/4	HBO	post HBO	WO	post WO
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
WO	0	0	0	0	0	0	0	2	0	9	14
Landbouw	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	21
Techniek	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2	10
Economie	0	0	0	0	0	0	0	1	0	7	11
Gezondheidszorg	0	0	0	0	0	0	0	2	0	8	33
Gedrag en maatschappij	0	0	0	0	0	0	0	3	0	11	6
Taal en cultuur	0	0	0	0	0	0	0	4	0	18	5
Recht en openbare orde	0	0	0	0	0	0	0	1	0	11	19
Natuurwetenschappen	0	0	0	0	0	0	0	1	0	9	24
Totaal	1	0	0	4	17	2	3	18	0	9	1

Tabel A5.3

Belangrijkste opleidingen van schoolverlaters die een vervolgopleiding zijn gaan volgen

	%
HAVO	
HBO B Opleiding leraar basisonderwijs	8
HBO B Opleiding tot Verpleegkundige	7
VWO	
WO B Geneeskunde	10
WO B Psychologie	7
VMBO theoretische leerweg	
HAVO	10
VMBO landbouw	
BOL BB Dierverzorging	6
VMBO gezondheidszorg	
BOL ZB Sociaal-pedagogisch werk	7
BOL BB Helpende (welzijn)	6
BOL ZB Verzorgende	6
BOL ZB All-round kapper	5
BOL MKF Sociaal-pedagogisch werk	5
BOL niveau 1 totaal	
BOL BB Autotechnicus	11
BOL BB Secretarieel	8
BBL ZB Verzorgende	7
BOL niveau 2 techniek	
BOL MKF ICT beheerder servicedesk	7
BBL ZB Voortgezette timmerkracht	7
BOL ZB Informatietechniek	5
BBL BB Chauffeur goederenvervoer	5
BOL niveau 2 economie	
BBL ZB Zelfstandig werkend kok	6
BOL niveau 2 gezondheidszorg	
BOL ZB Sociaal-pedagogisch werk	32
BOL ZB Verzorgende	12
BBL ZB Verzorgende	7
BOL niveau 3 economie	
HBO B Bedrijfseconomie	8
BOL niveau 3 gezondheidszorg	
BOL MKF Verpleegkundige	15
BBL MKF Verpleegkundige	10
BOL ZB Uiterlijke verzorging	7
BOL niveau 3 gedrag en maatschappij	
HBO B Maatschappelijk Werk en Dienstverlening	14
HBO B Opleiding leraar basisonderwijs	12
BOL MKF Sociaal-pedagogisch werk	10
BOL MKF Onderwijsassistent	9
HBO B Sociaal Pedagogische Hulpverlening	7
HBO Leraar basisonderwijs	6

Tabel A5.3

Belangrijkste opleidingen van schoolverlaters die een vervolgopleiding zijn gaan volgen

	%
BOL niveau 4 landbouw	
HBO B Dier- en veehouderij	11
HBO B Bedrijfskunde en Agribusiness	7
HBO B Tuin- en landschapsinrichting	5
BOL niveau 4 techniek	
HBO B Bouwkunde	9
HBO B Elektrotechniek	7
HBO B Werktuigbouwkunde	6
HBO B Technische Bedrijfskunde	5
BOL niveau 4 economie	
HBO B Commerciële Economie	8
HBO B Bedrijfseconomie	7
HBO B Management, Economie en Recht	6
BOL niveau 4 gezondheidszorg	
HBO B Opleiding tot Verpleegkundige	26
HBO B Opl. tot Fysiotherapeut	7
HBO B Sport en Bewegen	7
BOL niveau 4 gedrag en maatschappij	
HBO B Opleiding leraar basisonderwijs	27
HBO B Sociaal Pedagogische Hulpverlening	18
HBO B Maatschappelijk Werk en Dienstverlening	9
BBL niveau 2 totaal	
BBL ZB Voortgezette timmerkracht	6
BBL ZB Verzorgende	5
BBL niveau 3 totaal	
BBL ZB Verzorgende bij inst. voor gezinsverz.	6
BBL niveau 4 totaal	
HBO B Opleiding tot Verpleegkundige	11
BBL MKF Detailhandel/ambulante handel	8
HBO B Ruimtelijke Ordening en Planologie	8
HBO B Sociaal Pedagogische Hulpverlening	7
HBO landbouw	
WO M Animal Sciences and Aquaculture	8
WO Pre Master Opleiding	7
HBO onderwijs	
HBO Master Onderwijs	12
WO Pre Master Opleiding	9
HBO B Sport en Bewegingseducatie	8
WO B Pedagogische Wetenschappen	5
HBO techniek	
WO Pre Master Opleiding	15
HBO economie	
WO Pre Master Opleiding	23
HBO gezondheidszorg	
WO Pre Master Opleiding	16
WO B Psychologie	5

Tabel A5.3

Belangrijkste opleidingen van schoolverlaters die een vervolgopleiding zijn gaan volgen

	%
HBO gedrag en maatschappij	
WO Pre Master Opleiding	16
WO B Nederlands Recht	6
WO B Psychologie	5
HBO taal en cultuur	
HBO M Muziek	20
HBO 2e Fase Muziek	7
WO landbouw	
AIO/OIO	72
WO Kort Onderwijs	8
WO techniek	
AIO/OIO	66
WO economie	
Post-doct. beroepsopl. Registeraccountant	13
AIO/OIO	12
Post-doct. beroepsopl. Accountant	9
WO gezondheidszorg	
AIO/OIO	35
Post-doct. beroepsopl. Huisarts	12
WO M Geneeskunde	6
Post-doct. beroepsopl. Interne geneeskunde	5
WO gedrag en maatschappij	
AIO/OIO	19
WO Kort Onderwijs	6
WO taal en cultuur	
WO Kort Onderwijs	20
AIO/OIO	16
WO recht en openbare orde	
Post-doct. beroepsopl. Advocatuur	26
Post-doct. beroepsopl. Belastingadviseur	11
AIO/OIO	8
Post-doct. beroepsopl. Kandidaat notaris opleiding	6
WO natuurwetenschappen	
AIO/OIO	62
WO Kort Onderwijs	6

Toelichting

In de tabel zijn alleen die opleidingen opgenomen die door ten minste 5% van de schoolverlaters worden gevolgd.

Tabel A5.4

Doorstroom van schoolverlaters naar kenniscentrum beroepsonderwijs bedrijfsleven

	%
HAVO	
Calibris	31
Stichting ECABO	16
Kenniscentrum GOC	14
KC Handel	7
Innovam Groep	6
VWO	
Stichting ECABO	50
VMBO theoretische leerweg	
Calibris	30
Stichting ECABO	17
Stichting Kenwerk	10
KOC Nederland	6
KC Handel	5
VMBO landbouw	
AEQUOR	33
Calibris	18
Stichting Kenwerk	8
Stichting ECABO	6
VMBO techniek	
Kenteq	21
Fundeon	14
Stichting ECABO	8
Innovam Groep	7
VMBO economie	
Stichting ECABO	29
Stichting Kenwerk	20
Calibris	16
KC Handel	11
KOC Nederland	5
VMBO gezondheidszorg	
Calibris	52
KOC Nederland	22
Stichting Kenwerk	5
BOL niveau 1 totaal	
Stichting ECABO	28
Calibris	15
Innovam Groep	12
Stichting Kenwerk	9
Savantis	7
Kenteq	6
KC Handel	5
BOL niveau 2 techniek	
Kenteq	24
Fundeon	13
Stichting ECABO	13
Kenniscentrum GOC	11
Innovam Groep	6
VTL	5

Tabel A5.4

Doorstroom van schoolverlaters naar kenniscentrum beroepsonderwijs bedrijfsleven

	%
BOL niveau 2 economie	
Stichting ECABO	23
Stichting Kenwerk	22
KC Handel	16
Calibris	16
BOL niveau 2 gezondheidszorg	
Calibris	71
KOC Nederland	8
BOL niveau 3 economie	
Stichting ECABO	54
Kenniscentrum GOC	10
KC Handel	10
Calibris	7
BOL niveau 3 gezondheidszorg	
Calibris	54
KOC Nederland	21
BOL niveau 3 gedrag en maatschappij	
Calibris	73
Stichting ECABO	8
BOL niveau 4 landbouw	
AEQUOR	60
BOL niveau 4 techniek	
Kenteq	15
SH&M	9
Innovam Groep	8
Kenniscentrum PMLF	8
BOL niveau 4 economie	
Stichting ECABO	25
KC Handel	15
Calibris	10
Stichting Kenwerk	7
BOL niveau 4 gezondheidszorg	
Calibris	34
Fundeon	5
SVGB	5
BOL niveau 4 gedrag en maatschappij	
Calibris	54
Stichting ECABO	8
KC Handel	7
BBL niveau 2 totaal	
Kenteq	20
Fundeon	14
Calibris	10
Innovam Groep	7
Kenniscentrum VOC	6
SH&M	6

Tabel A5.4

Doorstroom van schoolverlaters naar kenniscentrum beroepsonderwijs bedrijfsleven

	%
BBL niveau 3 totaal	
Kenteq	23
Calibris	16
Fundeon	8
Stichting ECABO	2
BBL niveau 4 totaal	
KC Handel	39
Calibris	8
Innovam Groep	7

Toelichting

In de tabel zijn alleen die kenniscentra opgenomen die door ten minste 5% van de schoolverlaters worden gevolgd.

Tabel A5.5

Oordeel van schoolverlaters over de aansluiting van de afgesloten opleiding met de vervolgopleiding

Opleidingssector	goed %	voldoende %	matig %	slecht %
HAVO/VWO	30	41	24	6
HAVO	26	42	25	7
VWO	35	39	22	4
VMBO	39	38	16	6
<i>Naar leerweg</i>				
Theoretisch	38	38	18	6
Gemengd	37	36	21	6
Kaderberoepsgericht	37	42	14	7
Basisberoepsgericht	45	35	14	7
<i>Naar sector</i>				
Landbouw	32	44	16	8
Techniek	41	37	15	7
Economie	37	40	15	8
Gezondheidszorg	44	37	14	6
BOL	30	39	20	11
BOL niveau 1	56	22	9	13
BOL niveau 2	42	37	14	7
Techniek	33	46	13	7
Economie	46	34	15	6
Gezondheidszorg	43	35	14	8
BOL niveau 3	30	39	20	11
Economie	27	39	24	9
Gezondheidszorg	30	40	12	18
Gedrag en maatschappij	32	41	20	7
BOL niveau 4	25	40	23	12
Landbouw	23	44	21	12
Techniek	22	43	23	12
Economie	27	37	23	12
Gezondheidszorg	24	41	27	9
Gedrag en maatschappij	25	40	22	12
BBL	51	30	14	5
BBL niveau 2	58	30	10	2
BBL niveau 3	45	32	14	9
BBL niveau 4	38	26	28	8
Totaal	35	39	19	7

Toelichting

Vraag in de enquête:

Hoe is de aansluiting tussen de gevolgde [...] opleiding en deze vervolgopleiding?

Tabel A6.1
 Uitvallers en studiewisselaars

Opleidingssector	vervolgopleiding voortijdig verlaten %	studiewisselaar %
HAVO/VWO	14	11
HAVO	15	12
VWO	13	11
VMBO	11	7
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	10	8
Gemengd	6	5
Kaderberoepsgericht	13	8
Basisberoepsgericht	10	6
<i>Naar sector</i>		
Landbouw	10	6
Techniek	11	6
Economie	14	9
Gezondheidszorg	10	6
BOL	11	3
BOL niveau 1	14	3
BOL niveau 2	7	2
Techniek	5	0
Economie	7	2
Gezondheidszorg	9	3
BOL niveau 3	13	4
Economie	12	5
Gezondheidszorg	9	0
Gedrag en maatschappij	15	5
BOL niveau 4	12	4
Landbouw	14	5
Techniek	11	4
Economie	13	5
Gezondheidszorg	9	2
Gedrag en maatschappij	12	3
BBL	8	2
BBL niveau 2	7	2
BBL niveau 3	7	1
BBL niveau 4	8	2
HBO	8	1
Landbouw	7	0
Onderwijs	6	1
Techniek	10	1
Economie	7	1
Gezondheidszorg	7	0
Gedrag en maatschappij	8	0
Taal en cultuur	5	1

Tabel A6.1

Uitvallers en studiewisselaars

Opleidingssector	vervolgopleiding voortijdig verlaten %	studiewisselaar %
WO	5	0
Landbouw	1	0
Techniek	4	0
Economie	5	0
Gezondheidszorg	2	0
Gedrag en maatschappij	6	0
Taal en cultuur	8	1
Recht en openbare orde	5	0
Natuurwetenschappen	5	0
Totaal	11	7

Tabel A7.1
 Opleiding achteraf opnieuw kiezen: doorstroom naar vervolgonderwijs

Opleidingssector	zelfde opleiding %	andere opleiding %	geen opleiding %
VMBO	85	15	0
<i>Naar leerweg</i>			
Theoretisch	88	12	0
Gemengd	87	13	0
Kaderberoepsgericht	84	16	0
Basisberoepsgericht	81	19	0
<i>Naar sector</i>			
Landbouw	82	18	0
Techniek	78	22	0
Economie	84	16	0
Gezondheidszorg	87	13	0
BOL	80	18	2
BOL niveau 1	80	12	8
BOL niveau 2	71	22	8
Techniek	62	23	14
Economie	76	22	2
Gezondheidszorg	72	20	8
BOL niveau 3	78	20	2
Economie	78	20	2
Gezondheidszorg	76	24	0
Gedrag en maatschappij	84	14	2
BOL niveau 4	82	17	1
Landbouw	85	15	0
Techniek	81	18	1
Economie	78	20	2
Gezondheidszorg	86	13	1
Gedrag en maatschappij	86	14	0
BBL	80	16	4
BBL niveau 2	85	9	7
BBL niveau 3	80	19	1
BBL niveau 4	67	31	2
HBO	78	21	0
Landbouw	77	22	2
Onderwijs	85	15	0
Techniek	79	20	1
Economie	75	25	0
Gezondheidszorg	80	20	0
Gedrag en maatschappij	76	23	0
Taal en cultuur	81	17	2
WO	83	17	0
Landbouw	80	20	0
Techniek	82	18	0
Economie	86	14	1
Gezondheidszorg	90	10	0
Gedrag en maatschappij	77	23	0

Tabel A7.1

Opleiding achteraf opnieuw kiezen: doorstroom naar vervolgonderwijs

Opleidingssector	zelfde opleiding %	andere opleiding %	geen opleiding %
WO (vervolg)			
Taal en cultuur	76	23	1
Recht en openbare orde	88	11	1
Natuurwetenschappen	82	17	0
Totaal	83	16	1

Tabel A8.1
Belangrijkste bedrijfspgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn

	%
HAVO	
Gezondheidszorg	17
Supermarkten, warenhuizen	8
Overheidsdiensten	8
Restaurants/cafeteria's/snackbars ed	6
Welzijnszorg	6
Winkels gespecialiseerd in overige artikelen	5
Ov. zakelijke dienstverlening n.e.g.	5
VWO	
Rechtsk. dienstverl./account./belastingconsul./holdings ed	12
Winkels farmac./med. art./parfum/cosmetica	10
Winkels gespecialiseerd in overige artikelen	10
Overheidsdiensten	10
Supermarkten, warenhuizen	7
Grooth. ov. Consumentenartikelen	5
Ov. zakelijke dienstverlening n.e.g.	5
VMBO theoretische leerweg	
Winkels gespecialiseerd in overige artikelen	11
Supermarkten, warenhuizen	10
Restaurants/cafeteria's/snackbars ed	10
Overheidsdiensten	10
Gezondheidszorg	8
Ov. dienstverlening	6
VMBO landbouw	
Winkels gespecialiseerd in overige artikelen	12
Dienstverlening tbv landbouw	11
Bouwrijp maken terreinen	9
Welzijnszorg	8
Supermarkten, warenhuizen	5
VMBO techniek	
Burgerlijke en utiliteitsbouw grond-/water-/wegenbouw	13
Afwerken gebouwen	10
Bouwinstallatie	8
Vervaardiging metalen constructiew./ramen/deuren/kozijnen	6
Overheidsdiensten	6
VMBO economie	
Supermarkten, warenhuizen	16
Restaurants/cafeteria's/snackbars ed	16
Winkels gespecialiseerd in overige artikelen	8
VMBO gezondheidszorg	
Ov. dienstverlening	18
Supermarkten, warenhuizen	15
Welzijnszorg	13
Winkels gespecialiseerd in overige artikelen	12
Restaurants/cafeteria's/snackbars ed	6
BOL niveau 1 totaal	
Overheidsdiensten	11
Gezondheidszorg	10
Welzijnszorg	9

Tabel A8.1

Belangrijkste bedrijfspgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn

	%
BOL niveau 2 landbouw	
Winkels gespecialiseerd in overige artikelen	29
Fokken/houden dieren	10
BOL niveau 2 techniek	
Bouwinstallatie	12
Burgerlijke en utiliteitsbouw grond-/water-/wegenbouw	10
Handel in, reparatie van auto's (1)	6
BOL niveau 2 economie	
Overheidsdiensten	27
Restaurants/cafetaria's/snackbars ed	10
Beveiliging/opsparing	8
BOL niveau 2 gezondheidszorg	
Welzijnszorg	39
Ov. dienstverlening	11
Supermarkten, warenhuizen	7
Overheidsdiensten	7
Hotels/pensions/conferentie-oorden	6
Gezondheidszorg	6
BOL niveau 3 landbouw	
Dienstverlening tbv landbouw	21
Winkels gespecialiseerd in overige artikelen	15
Fokken/houden dieren	12
Akker-/tuinbouw	6
Sport	6
Welzijnszorg	5
BOL niveau 3 techniek	
Vervoer over water	13
Overig amusement/kunst	8
Visserij/kweken vis/schaaldieren	6
Vervaardiging meubels	6
Binnenvaart	6
BOL niveau 3 economie	
Reisorganisatie/-bemiddeling, informatieverstrekking toerisme	9
Rechtsk. dienstverl./account./belastingconsul./holdings ed	7
BOL niveau 3 gezondheidszorg	
Welzijnszorg	53
Ov. dienstverlening	15
Gezondheidszorg	9
BOL niveau 3 gedrag en maatschappij	
Welzijnszorg	78
BOL niveau 4 landbouw	
Winkels gespecialiseerd in overige artikelen	17
Veterinaire diensten	15
Dienstverlening tbv landbouw	14
Fokken/houden dieren	6
Cult. uitl.centra/openb. arch./musea/dieren-/plantentuin ed	6
BOL niveau 4 techniek	
Bouwinstallatie	7

Tabel A8.1

Belangrijkste bedrijfspgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn

	%
BOL niveau 4 techniek (vervolg)	
Winkels gespecialiseerd in overige artikelen	7
Burgerlijke en utiliteitsbouw grond-/water-/wegenbouw	6
Vervoer over weg	6
Architecten-/ingenieurs-/ov. techn.ontw.-/teken-/adviesbureau	6
BOL niveau 4 economie	
Rechtsk. dienstverl./account./belastingconsul./holdings ed	10
Winkels gespecialiseerd in overige artikelen	9
BOL niveau 4 gezondheidszorg	
Gezondheidszorg	45
Welzijnszorg	23
Winkels farmac./med. art./parfum/cosmetica	15
BOL niveau 4 gedrag en maatschappij	
Welzijnszorg	63
Gezondheidszorg	10
Primair onderwijs voor leerplichtigen en speciaal onderwijs	6
BBL niveau 1 totaal	
Vervaardiging ov. goederen n.e.g.	19
Welzijnszorg	14
Handel in, reparatie van auto's (1)	8
BBL niveau 2 landbouw	
Dienstverlening tbv landbouw	26
Vervaardiging ov. goederen n.e.g.	12
Winkels gespecialiseerd in overige artikelen	11
Fokken/houden dieren	5
Slachterijen/vleesverwerking	5
BBL niveau 2 techniek	
Burgerlijke en utiliteitsbouw grond-/water-/wegenbouw	17
Bouwinstallatie	12
Afwerken gebouwen	5
Handel in, reparatie van auto's (1)	5
Vervoer over weg	5
BBL niveau 2 economie	
Supermarkten, warenhuizen	13
Beveiliging/opsporing	13
Overheidsdiensten	13
Winkels farmac./med. art./parfum/cosmetica	9
Winkels gespecialiseerd in overige artikelen	9
Restaurants/cafetaria's/snackbars ed	7
BBL niveau 2 gezondheidszorg	
Welzijnszorg	75
Ov. dienstverlening	9
Gezondheidszorg	6
BBL niveau 3 landbouw	
Dienstverlening tbv landbouw	34
Winkels gespecialiseerd in overige artikelen	17
Vervaardiging zuivelproducten	9
Vervaardiging voedingsmiddelen (overig)	9
Grooth. voedings-/genotmiddelen	6
Openbaar bestuur	6

Tabel A8.1

Belangrijkste bedrijfspgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn

	%
BBL niveau 3 techniek	
Burgerlijke en utiliteitsbouw grond-/water-/wegenbouw	21
Bouwinstallatie	19
Handel in, reparatie van auto's (1)	7
Afwerken gebouwen	5
BBL niveau 3 economie	
Restaurants/cafetaria's/snackbars ed	20
Supermarkten, warenhuizen	14
Winkels gespecialiseerd in overige artikelen	11
Hotels/pensions/conferentie-oorden	10
Kampeertreinen/ov. voorzien. recreat. verblijf n.e.g.	7
BBL niveau 3 gezondheidszorg	
Welzijnszorg	87
Ov. dienstverlening	7
BBL niveau 3 gedrag en maatschappij	
Welzijnszorg	88
Primair onderwijs voor leerplichtigen en speciaal onderwijs	7
BBL niveau 4 techniek	
Burgerlijke en utiliteitsbouw grond-/water-/wegenbouw	16
Bouwinstallatie	15
Handel in, reparatie van auto's (1)	15
Welzijnszorg	9
Architecten-/ingenieurs-/ov. techn.ontw.-/teken-/adviesbureau	5
BBL niveau 4 economie	
Winkels gespecialiseerd in overige artikelen	28
Supermarkten, warenhuizen	12
Architecten-/ingenieurs-/ov. techn.ontw.-/teken-/adviesbureau	9
BBL niveau 4 gezondheidszorg	
Gezondheidszorg	65
Welzijnszorg	30
BBL niveau 4 gedrag en maatschappij	
Welzijnszorg	55
Gezondheidszorg	20
Primair onderwijs voor leerplichtigen en speciaal onderwijs	8
Overheidsdiensten	7
HBO landbouw	
Architecten-/ingenieurs-/ov. techn.ontw.-/teken-/adviesbureau	10
Rechtsk. dienstverl./account./belastingconsul./holdings ed	7
Openbaar bestuur	7
Secundair onderwijs en educatie	5
HBO onderwijs	
Primair onderwijs voor leerplichtigen en speciaal onderwijs	66
Secundair onderwijs en educatie	20
HBO techniek	
Architecten-/ingenieurs-/ov. techn.ontw.-/teken-/adviesbureau	16
Ontwikkelen/producen/uitgeven software, softwareconsultancy	11
Burgerlijke en utiliteitsbouw grond-/water-/wegenbouw	8
Netwerkbeheer, computerbeveiliging, automatiseringdiensten n.e.g.	5

Tabel A8.1

Belangrijkste bedrijfspgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn

	%
HBO economie	
Rechtsk. dienstverl./account./belastingconsul./holdings ed	15
Uitzendbur./uitleenbedr./arbeidsbemid./testen/werven/selectie	8
Geldscheppende financiële instellingen	7
HBO gezondheidszorg	
Gezondheidszorg	69
Welzijnszorg	19
HBO gedrag en maatschappij	
Welzijnszorg	44
Gezondheidszorg	15
Uitzendbur./uitleenbedr./arbeidsbemid./testen/werven/selectie	6
HBO taal en cultuur	
Overig amusement/kunst	41
Reclamebureaus ed	12
Ov. zakelijke dienstverlening n.e.g.	8
Secundair onderwijs en educatie	8
WO landbouw	
Tertiair onderwijs	20
Architecten-/ingenieurs-/ov. techn.ontw.-/teken-/adviesbureau	14
Natuurwetenschappelijk speur-/ontwikkelingswerk	11
Openbaar bestuur	7
Gezondheidszorg	7
Rechtsk. dienstverl./account./belastingconsul./holdings ed	6
WO techniek	
Architecten-/ingenieurs-/ov. techn.ontw.-/teken-/adviesbureau	27
Tertiair onderwijs	11
Ontwikkelen/producen/uitgeven software, softwareconsultancy	8
Rechtsk. dienstverl./account./belastingconsul./holdings ed	8
WO economie	
Rechtsk. dienstverl./account./belastingconsul./holdings ed	28
Geldscheppende financiële instellingen	11
WO gezondheidszorg	
Gezondheidszorg	70
Tertiair onderwijs	9
WO gedrag en maatschappij	
Gezondheidszorg	15
Welzijnszorg	14
Rechtsk. dienstverl./account./belastingconsul./holdings ed	12
Openbaar bestuur	9
Tertiair onderwijs	9
Overheidsdiensten	5
WO taal en cultuur	
Tertiair onderwijs	14
Rechtsk. dienstverl./account./belastingconsul./holdings ed	7
Uitgeverijen	6
Openbaar bestuur	6
Secundair onderwijs en educatie	6
Levensbesch-, politieke -, ideale organisaties	5

Tabel A8.1

Belangrijkste bedrijfspgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn

	%
WO recht en openbare orde	
Rechtsk. dienstverl./account./belastingconsul./holdings ed	49
Overheidsdiensten	16
Openbaar bestuur	9
WO natuurwetenschappen	
Winkels farmac./med. art./parfum/cosmetica	7
Tertiair onderwijs	21
Rechtsk. dienstverl./account./belastingconsul./holdings ed	9
Ontwikkelen/producereen/uitgeven software, softwareconsultancy	10
Natuurwetenschappelijk speur-/ontwikkeliingswerk	5
Gezondheidszorg	9

Toelichting

De bedrijven waarin de schoolverlaters werkzaam zijn, zijn geclassificeerd volgens de Standaard Bedrijfs Indeling van het CBS. Op het hier gepresenteerde niveau van bedrijfspgroepen worden in totaal 211 categorieën onderscheiden.

In de tabel zijn alleen die bedrijfspgroepen weergegeven waarin ten minste 5% van de schoolverlaters werkzaam is.

Tabel A8.2
Belangrijkste beroepsgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn

	%
HAVO	
Elementaire beroepen	15
Verkopers	10
Hulpkrachten horeca en verzorging	8
Productieplanners	6
Politieagenten, onderofficieren en beveiligingsemployés	6
Verpleeghulp en leerling-verpleegkundigen	5
Verplegenden en doktersassistenten	5
VWO	
Elementaire beroepen	26
Verkopers	20
Assistent accountants	11
Commercieel employés	10
Receptionisten en administratieve employés	6
VMBO theoretische leerweg	
Verkopers	17
Elementaire beroepen	13
Hulpkrachten horeca en verzorging	12
Aspirant politieagenten, soldaten en beveiligingshulpkrachten	8
Verzorgend personeel	7
VMBO landbouw	
Verkopers	13
Elementaire beroepen	12
Agrarische arbeider	11
Hulpkrachten horeca en verzorging	9
Weg- en waterbouwkundige vakkrachten	9
Verzorgend personeel	8
VMBO techniek	
Bouwwerkers	21
Aannemers en installateurs	14
Elementaire beroepen	10
Metaalarbeiders	9
Assembleurs	7
Monteurs	6
Aspirant politieagenten, soldaten en beveiligingshulpkrachten	5
VMBO economie	
Verkopers	25
Elementaire beroepen	19
Verzorgend personeel	12
Hulpkrachten horeca en verzorging	11
VMBO gezondheidszorg	
Verkopers	30
Hulpkrachten horeca en verzorging	20
Elementaire beroepen	12
Verzorgend personeel	12
BOL niveau 1 totaal	
Elementaire beroepen	24
Aspirant politieagenten, soldaten en beveiligingshulpkrachten	12
Bouwwerkers	7
Hulpkrachten horeca en verzorging	7
Verzorgend personeel	7
Verkopers	6

Tabel A8.2

Belangrijkste beroepsgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn

	%
BOL niveau 2 landbouw	
Agrarische arbeider	24
Elementaire beroepen	14
Verkopers	14
Agrarische vakkrachten	10
BOL niveau 2 techniek	
Elementaire beroepen	12
Aannemers en installateurs	12
Bouwwerkers	11
Monteurs	10
Chauffeurs	6
Bankwerkers en lassers	6
BOL niveau 2 economie	
Aspirant politieagenten, soldaten en beveiligingshulpkrachten	25
Boekhouders en secretaresses	12
Verkopers	10
Hulpkrachten horeca en verzorging	8
Elementaire beroepen	7
Receptionisten en administratieve employés	7
BOL niveau 2 gezondheidszorg	
Verzorgend personeel	33
Hulpkrachten horeca en verzorging	19
Elementaire beroepen	14
Verkopers	13
Aspirant politieagenten, soldaten en beveiligingshulpkrachten	7
BOL niveau 3 landbouw	
Agrarische arbeider	33
Agrarische bedrijfshoofden	15
Agrarische vakkrachten	11
Verkopers	9
Hulpkrachten horeca en verzorging	7
BOL niveau 3 techniek	
Schippers en conducteurs	15
Elektromonteurs	13
Weg- en waterbouwkundige vakkrachten	8
Landbouwmachinebestuurders en vissers	6
Laboranten	6
Aannemers en installateurs	6
Procestechnische beroepen (mid)	6
Chauffeurs	5
Grafische vakkrachten	5
BOL niveau 3 economie	
Boekhouders en secretaresses	29
Commercieel employés	19
Receptionisten en administratieve employés	6
Programmeurs	6
BOL niveau 3 gezondheidszorg	
Verzorgend personeel	64
Verplegenden en doktersassistenten	9
Verkopers	8

Tabel A8.2

Belangrijkste beroepsgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn

	%
BOL niveau 3 gedrag en maatschappij	
Verzorgend personeel	59
Activiteitenbegeleiders en medewerkers arbeidsbemiddeling	19
Hulpkrachten horeca en verzorging	7
BOL niveau 4 landbouw	
Agrarische arbeider	18
Verplegenden en doktersassistenten	16
Verkopers	13
Agrarische vakkrachten	11
Agrarische bedrijfshoofden	8
BOL niveau 4 techniek	
Monteurs	11
Productieplanners	9
Aannemers en installateurs	8
Elektromonteurs	6
Procestechnische beroepen (mid)	6
BOL niveau 4 economie	
Boekhouders en secretaresses	23
Commercieel employés	15
Verkopers	9
Receptionisten en administratieve employés	8
Programmeurs	8
Winkeliers	6
BOL niveau 4 gezondheidszorg	
Verplegenden en doktersassistenten	47
Apothekersassistenten en medisch laboranten	18
Verzorgend personeel	11
BOL niveau 4 gedrag en maatschappij	
Verzorgend personeel	34
Activiteitenbegeleiders en medewerkers arbeidsbemiddeling	29
Verplegenden en doktersassistenten	10
BBL niveau 1 totaal	
Elementaire beroepen	20
Chauffeurs	15
Hulpkrachten horeca en verzorging	15
Agrarische arbeider	8
Bouwwakkers	7
Verkopers	7
Procestechnische beroepen (mid)	5
BBL niveau 2 landbouw	
Agrarische arbeider	30
Agrarische vakkrachten	14
Bouwwakkers	9
Procestechnische beroepen (mid)	9
Elementaire beroepen	7
Mechanisch operators	5
Verkopers	5
Agrarische bedrijfshoofden	5
BBL niveau 2 techniek	
Aannemers en installateurs	15
Monteurs	14

Tabel A8.2

Belangrijkste beroepsgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn

	%
BBL niveau 2 techniek (vervolg)	
Bouwvakkers	12
Chauffeurs	8
Elementaire beroepen	6
Metaalarbeiders	5
Monteurs en controleurs elektrotechnische producten	5
BBL niveau 2 economie	
Aspirant politieagenten, soldaten en beveiligingshulpkrachten	22
Verkopers	21
Winkeliers	9
Elementaire beroepen	6
Hulpkrachten horeca en verzorging	6
BBL niveau 2 gezondheidszorg	
Verzorgend personeel	60
Hulpkrachten horeca en verzorging	19
Activiteitenbegeleiders en medewerkers arbeidsbemiddeling	5
BBL niveau 3 landbouw	
Agrarische arbeider	17
Agrarische vakkrachten	17
Procestechnische beroepen (mid)	17
Bouwvakkers	11
Agrarische bedrijfshoofden	11
Chauffeurs	8
Verkopers	6
BBL niveau 3 techniek	
Aannemers en installateurs	26
Monteurs	13
Bouwvakkers	11
Procestechnische beroepen (mid)	10
Elektromonteurs	8
Apothekersassistenten en medisch laboranten	6
BBL niveau 3 economie	
Verzorgend personeel	37
Verkopers	15
Winkeliers	13
Hulpkrachten horeca en verzorging	6
Boekhouders en secretaresses	6
BBL niveau 3 gezondheidszorg	
Verzorgend personeel	85
Ziekenverzorgenden	7
BBL niveau 3 gedrag en maatschappij	
Verzorgend personeel	59
Activiteitenbegeleiders en medewerkers arbeidsbemiddeling	27
Hulpkrachten horeca en verzorging	5
BBL niveau 4 techniek	
Monteurs	21
Aannemers en installateurs	17
Elektromonteurs	11
Bouwvakkers	6
Elektronicamonteurs	5
Productieplanners	5
Verzorgend personeel	5

Tabel A8.2

Belangrijkste beroepsgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn

	%
BBL niveau 4 economie	
Winkeliers	33
Boekhouders en secretaresses	21
Verkopers	12
Commercieel employés	8
Verzorgend personeel	6
BBL niveau 4 gezondheidszorg	
Verplegenden en doktersassistenten	64
Apothekersassistenten en medisch laboranten	12
Verzorgend personeel	12
BBL niveau 4 gedrag en maatschappij	
Activiteitenbegeleiders en medewerkers arbeidsbemiddeling	41
Verzorgend personeel	30
Verplegenden en doktersassistenten	13
HBO landbouw	
Milieuhygiënist en agrarisch vertegenwoordigers	11
Commercieel medewerkers	9
Organisatie-adviseurs	6
Assistent accountants	6
Agrarische bedrijfschefs	5
HBO onderwijs	
Leraar basisonderwijs	66
Docenten talen en expressie	6
Docenten sociale vakken (2e en 3e gr.)	6
HBO techniek	
Systeemanalisten	25
Architecten en bouwkundig projectleiders	15
Werktuigbouwkundig ontwerpers en hoofden technische dienst	8
Technisch systeemanalisten	6
Organisatie-adviseurs	5
HBO economie	
Commercieel medewerkers	26
Assistent accountants	15
Commercieel employés	9
Organisatie-adviseurs	7
Systeemanalisten	7
Sociaal-cultureel werkers	6
HBO gezondheidszorg	
Therapeuten en verpleegkundigen	71
Verplegenden en doktersassistenten	6
HBO gedrag en maatschappij	
Sociaal-cultureel werkers	49
Activiteitenbegeleiders en medewerkers arbeidsbemiddeling	9
Verzorgend personeel	6
Organisatie-adviseurs	6
HBO taal en cultuur	
Kunstenaars	49
Docenten talen en expressie	13

Tabel A8.2

Belangrijkste beroepsgroepen waarin schoolverlaters werkzaam zijn

	%
WO landbouw	
Natuurwetenschappers	17
Landbouwkundigen	11
Milieuhygienisten en agrarisch vertegenwoordigers	7
Artsen	7
WO techniek	
Weg- en waterbouwkundigen	17
Materiaalkundigen	9
Informatici	8
Systeemanalisten	7
Organisatieskundigen	7
Architecten en bouwkundig projectleiders	6
WO economie	
Commercieel medewerkers	18
Economen	13
Organisatieskundigen	13
Accountants	10
Assistent accountants	8
Organisatie-adviseurs	6
Managers	5
WO gezondheidszorg	
Artsen	69
WO gedrag en maatschappij	
Sociaal-wetenschappelijk onderzoekers	17
Sociaal-cultureel werkers	13
Onderwijskundigen en pedagogen	8
Commercieel medewerkers	6
Organisatieskundigen	6
WO taal en cultuur	
Commercieel medewerkers	11
Journalisten	7
Docenten letteren (1e gr. en WO)	7
Taalkundigen	7
WO recht en openbare orde	
Juristen	62
Managers	11
Juridisch, bestuurlijk medewerkers	5
WO natuurwetenschappen	
Systeemanalisten	16
Natuurwetenschappers	16
Apothekers	12
Informatici	8
Organisatieskundigen	5

Toelichting

De beroepen waarin de schoolverlaters werkzaam zijn, zijn geïnclassificeerd volgens de Standaard Beroepenclassificatie 1992 van het CBS. Binnen de elementaire beroepen is hierbij door het ROA een nader onderscheid gemaakt. Bovendien zijn de namen van de beroepen verduidelijkt. Op het hier gepresenteerde niveau van beroepsgroepen worden in totaal 127 categorieën onderscheiden.

In de tabel zijn alleen die beroepsgroepen weergegeven waarin ten minste 5% van de schoolverlaters werkzaam is.

Tabel A8.3

Grootte van de organisatie waarin schoolverlaters werkzaam zijn

Opleidingssector	1 t/m 9 pers. %	10 t/m 24 pers. %	25 t/m 49 pers. %	50 t/m 99 pers. %	100 t/m 249 pers. %	250 t/m 999 pers. %	≥ 1000 pers. %
HAVO/VWO	13	12	12	13	11	16	24
HAVO	14	12	10	13	8	17	25
VWO	10	10	15	11	20	12	22
VMBO	21	20	13	9	8	9	19
<i>Naar leerweg</i>							
Theoretisch	16	22	12	8	4	8	30
Gemengd	19	15	5	9	13	17	22
Kaderberoepsgericht	20	21	11	11	10	9	18
Basisberoepsgericht	26	18	16	9	9	9	12
<i>Naar sector</i>							
Landbouw	23	20	7	15	10	8	17
Techniek	25	23	13	7	9	9	15
Economie	19	15	17	13	11	12	14
Gezondheidszorg	24	18	13	9	9	10	16
BOL	16	14	10	8	11	16	25
BOL niveau 1	21	11	12	3	16	17	21
BOL niveau 2	16	15	11	7	10	14	27
Landbouw	24	33	14	5	5	5	14
Techniek	25	11	16	10	9	12	17
Economie	13	15	8	6	10	12	37
Gezondheidszorg	11	18	11	6	11	22	21
BOL niveau 3	16	14	12	10	12	16	21
Landbouw	57	7	9	8	5	4	10
Techniek	35	16	11	8	14	10	5
Economie	13	14	12	8	12	14	27
Gezondheidszorg	11	11	9	10	9	22	28
Gedrag en maatschappij	9	17	13	12	14	18	17
BOL niveau 4	15	13	9	8	10	17	27
Landbouw	50	16	5	3	8	7	12
Techniek	14	13	11	11	14	14	22
Economie	19	12	8	10	10	14	27
Gezondheidszorg	13	17	9	3	4	17	37
Gedrag en maatschappij	6	11	10	8	10	26	29
BBL	13	11	9	8	11	20	28
BBL niveau 1	11	7	6	8	15	26	28
BBL niveau 2	15	12	10	8	11	18	25
Landbouw	20	17	10	3	12	12	25
Techniek	20	17	13	10	10	14	15
Economie	10	6	9	7	14	20	35
Gezondheidszorg	7	10	3	5	8	31	36
BBL niveau 3	14	10	10	11	13	19	23
Landbouw	28	11	17	6	22	11	6
Techniek	20	17	14	12	12	11	13
Economie	20	14	11	17	7	9	22
Gezondheidszorg	6	1	5	8	13	29	38
Gedrag en maatschappij	7	12	11	10	19	31	10

Tabel A8.3

Grootte van de organisatie waarin schoolverlaters werkzaam zijn

Opleidingssector	1 t/m 9 pers. %	10 t/m 24 pers. %	25 t/m 49 pers. %	50 t/m 99 pers. %	100 t/m 249 pers. %	250 t/m 999 pers. %	≥ 1000 pers. %
BBL niveau 4	8	9	6	4	6	24	44
Techniek	17	16	7	9	9	14	27
Economie	16	16	11	2	8	16	29
Gezondheidszorg	1	5	3	1	2	25	64
Gedrag en maatschappij	2	3	5	6	6	36	42
HBO	10	11	11	9	13	18	28
Landbouw	17	14	9	8	15	14	22
Onderwijs	6	23	26	10	15	15	5
Techniek	9	10	11	11	13	15	31
Economie	10	9	9	9	13	17	35
Gezondheidszorg	22	11	4	4	6	18	35
Gedrag en maatschappij	3	5	6	10	14	32	30
Taal en cultuur					60		40
WO	8	8	7	7	11	17	43
Landbouw	6	7	9	6	10	15	48
Techniek	11	9	7	8	8	11	46
Economie	4	4	5	7	10	14	56
Gezondheidszorg	11	6	3	3	6	18	53
Gedrag en maatschappij	8	8	8	8	13	22	34
Taal en cultuur	11	10	10	10	13	18	28
Recht en openbare orde	7	10	8	7	14	22	32
Natuurwetenschappen	4	10	7	6	11	13	50
Totaal	14	12	10	8	11	17	28

Toelichting

Het betreft hier de grootte van de totale organisatie (inclusief eventuele andere vestigingen).

Tabel A8.4
Vereist opleidingsniveau voor de huidige functie volgens de werkgever

Opleidingssector	lager %	zelfde %	hoger %
VMBO	15	48	37
<i>Naar leerweg</i>			
Theoretisch	15	50	35
Gemengd	17	45	38
Kaderberoepsgericht	14	47	39
Basisberoepsgericht	16	47	37
<i>Naar sector</i>			
Landbouw	16	36	48
Techniek	15	44	42
Economie	15	52	33
Gezondheidszorg	16	53	32
BOL	24	66	10
BOL niveau 1	40	47	13
BOL niveau 2	37	42	22
Landbouw	50	50	
Techniek	28	48	24
Economie	43	35	23
Gezondheidszorg	34	47	18
BOL niveau 3	21	77	2
Landbouw	35	65	
Techniek	25	75	
Economie	22	73	5
Gezondheidszorg	22	78	0
Gedrag en maatschappij	16	83	1
BOL niveau 4	15	78	6
Landbouw	24	71	5
Techniek	18	76	6
Economie	21	71	8
Gezondheidszorg	7	88	5
Gedrag en maatschappij	9	84	7
BBL	32	59	9
BBL niveau 1	54	44	2
BBL niveau 2	36	44	20
Landbouw	34	53	14
Techniek	35	44	21
Economie	45	36	19
Gezondheidszorg	25	54	21
BBL niveau 3	32	67	1
Landbouw	42	56	3
Techniek	47	52	0
Economie	39	58	3
Gezondheidszorg	17	83	0
Gedrag en maatschappij	12	88	
BBL niveau 4	14	81	6
Techniek	18	76	6
Economie	33	64	4

Tabel A8.4

Vereist opleidingsniveau voor de huidige functie volgens de werkgever

Opleidingssector	lager %	zelfde %	hoger %
BBL niveau 4 (vervolg)			
Gezondheidszorg	7	86	7
Gedrag en maatschappij	6	88	6
HBO			
Landbouw	24	75	1
Onderwijs	7	92	1
Techniek	9	89	2
Economie	15	81	3
Gezondheidszorg	14	85	1
Gedrag en maatschappij	28	72	1
Taal en cultuur	19	76	5
WO			
Landbouw	36	60	4
Landbouw	30	63	7
Techniek	28	70	2
Economie	40	57	3
Gezondheidszorg	15	77	8
Gedrag en maatschappij	45	53	2
Taal en cultuur	61	35	5
Recht en openbare orde	21	76	3
Natuurwetenschappen	33	60	7
Totaal	25	63	12

Toelichting

Vraag in de enquête:

Welk opleidingsniveau werd door uw werkgever voor deze functie minimaal vereist?

Tabel A8.5
Vereiste opleidingsrichting voor de huidige functie volgens de werkgever

Opleidingssector	eigen/verwante richting %	andere richting %	geen richting %
VMBO	48	3	49
<i>Naar leerweg</i>			
Theoretisch	39	3	59
Gemengd	39	13	48
Kaderberoepsgericht	49	1	49
Basisberoepsgericht	53	3	44
<i>Naar sector</i>			
Landbouw	60	4	36
Techniek	58	1	41
Economie	44	5	51
Gezondheidszorg	43	2	55
BOL	65	4	30
BOL niveau 1	37	12	51
BOL niveau 2	50	4	46
Landbouw	33	5	62
Techniek	59	7	34
Economie	45	3	52
Gezondheidszorg	52	3	45
BOL niveau 3	73	3	24
Landbouw	60	8	32
Techniek	83	2	15
Economie	62	4	33
Gezondheidszorg	76	2	22
Gedrag en maatschappij	78	3	19
BOL niveau 4	76	3	21
Landbouw	70	5	25
Techniek	80	2	18
Economie	62	6	32
Gezondheidszorg	84	2	14
Gedrag en maatschappij	84	3	13
BBL	72	4	24
BBL niveau 1	52	4	44
BBL niveau 2	65	5	30
Landbouw	59	12	29
Techniek	71	3	26
Economie	52	8	41
Gezondheidszorg	71	5	24
BBL niveau 3	79	2	18
Landbouw	69	11	20
Techniek	75	3	22
Economie	71	1	28
Gezondheidszorg	87	2	11
Gedrag en maatschappij	86	2	12
BBL niveau 4	84	3	13
Techniek	90	1	9
Economie	51	10	39

Tabel A8.5

Vereiste opleidingsrichting voor de huidige functie volgens de werkgever

Opleidingssector	eigen/verwante richting %	andere richting %	geen richting %
BBL niveau 4 (vervolg)			
Gezondheidszorg	94	1	5
Gedrag en maatschappij	89	2	8
HBO	82	4	15
Landbouw	73	6	20
Onderwijs	94	2	5
Techniek	87	2	11
Economie	69	5	26
Gezondheidszorg	93	2	5
Gedrag en maatschappij	85	5	11
Taal en cultuur	100		
WO	74	4	22
Landbouw	83	4	12
Techniek	80	2	18
Economie	72	1	27
Gezondheidszorg	87	2	11
Gedrag en maatschappij	70	5	25
Taal en cultuur	51	10	39
Recht en openbare orde	78	4	19
Natuurwetenschappen	81	3	16
Totaal	69	4	27

Toelichting

Vraag in de enquête:

Welke opleidingsrichting werd door uw werkgever voor deze functie vereist?

Tabel A8.6
 Benutting van kennis en vaardigheden

Opleidingssector	%
VMBO	54
<i>Naar leerweg</i>	
Theoretisch	50
Gemengd	41
Kaderberoepsgericht	59
Basisberoepsgericht	52
<i>Naar sector</i>	
Landbouw	54
Techniek	62
Economie	47
Gezondheidszorg	50
BOL	61
BOL niveau 1	51
BOL niveau 2	55
Landbouw	35
Techniek	56
Economie	54
Gezondheidszorg	59
BOL niveau 3	68
Landbouw	59
Techniek	83
Economie	48
Gezondheidszorg	76
Gedrag en maatschappij	73
BOL niveau 4	62
Landbouw	60
Techniek	62
Economie	52
Gezondheidszorg	76
Gedrag en maatschappij	66
BBL	68
BBL niveau 1	56
BBL niveau 2	63
Landbouw	59
Techniek	67
Economie	55
Gezondheidszorg	69
BBL niveau 3	73
Landbouw	80
Techniek	69
Economie	66
Gezondheidszorg	79
Gedrag en maatschappij	77
BBL niveau 4	71
Techniek	59
Economie	50
Gezondheidszorg	84
Gedrag en maatschappij	77

Tabel A8.6

Benutting van kennis en vaardigheden

Opleidingssector	%
HBO	66
Landbouw	58
Onderwijs	82
Techniek	66
Economie	57
Gezondheidszorg	76
Gedrag en maatschappij	63
Taal en cultuur	40
WO	67
Landbouw	69
Techniek	71
Economie	67
Gezondheidszorg	81
Gedrag en maatschappij	63
Taal en cultuur	48
Recht en openbare orde	70
Natuurwetenschappen	70
Totaal	63

Toelichting

Vraag in de enquête:

In welke mate worden in uw huidige functie uw kennis en vaardigheden benut (1 'helemaal niet' tot en met 5 'in sterke mate'). Vermeld is het percentage van antwoordcategorie 4 en 5.

Tabel A8.7

Kennis en vaardigheden schieten tekort

Opleidingssector	%
VMBO	11
<i>Naar leerweg</i>	
Theoretisch	9
Gemengd	16
Kaderberoepsgericht	8
Basisberoepsgericht	15
<i>Naar sector</i>	
Landbouw	7
Techniek	11
Economie	15
Gezondheidszorg	12
BOL	12
BOL niveau 1	16
BOL niveau 2	12
Landbouw	5
Techniek	15
Economie	10
Gezondheidszorg	11
BOL niveau 3	11
Landbouw	8
Techniek	4
Economie	13
Gezondheidszorg	9
Gedrag en maatschappij	14
BOL niveau 4	12
Landbouw	16
Techniek	11
Economie	11
Gezondheidszorg	13
Gedrag en maatschappij	12
BBL	10
BBL niveau 1	13
BBL niveau 2	9
Landbouw	7
Techniek	10
Economie	8
Gezondheidszorg	11
BBL niveau 3	10
Landbouw	11
Techniek	11
Economie	8
Gezondheidszorg	11
Gedrag en maatschappij	3
BBL niveau 4	9
Techniek	9
Economie	7
Gezondheidszorg	11
Gedrag en maatschappij	8

Tabel A8.7

Kennis en vaardigheden schieten tekort

Opleidingssector	%
HBO	5
Landbouw	6
Onderwijs	5
Techniek	4
Economie	5
Gezondheidszorg	5
Gedrag en maatschappij	5
Taal en cultuur	20
WO	5
Landbouw	6
Techniek	4
Economie	3
Gezondheidszorg	6
Gedrag en maatschappij	5
Taal en cultuur	5
Recht en openbare orde	4
Natuurwetenschappen	5
Totaal	9

Toelichting

Vraag in de enquête:

In welke mate schieten uw kennis en vaardigheden tekort voor uw huidige functie (1 'helemaal niet' tot en met 5 'in sterke mate')? Vermeld is het percentage van antwoordcategorie 4 en 5.

Tabel A8.8

Oordeel van de werkende schoolverlaters over de aansluiting tussen de afgesloten opleiding en de huidige functie

Opleidingssector	goed %	voldoende %	matig %	slecht %
VMBO	28	42	19	11
<i>Naar leerweg</i>				
Theoretisch	24	40	22	14
Gemengd	21	38	37	4
Kaderberoepsgericht	26	44	17	13
Basisberoepsgericht	33	42	17	9
<i>Naar sector</i>				
Landbouw	27	42	21	10
Techniek	33	45	16	7
Economie	28	33	20	19
Gezondheidszorg	26	48	18	8
BOL	28	47	16	9
BOL niveau 1	28	51	11	10
BOL niveau 2	28	44	15	13
Landbouw	20	40	25	15
Techniek	24	44	18	14
Economie	30	49	11	10
Gezondheidszorg	33	34	16	17
BOL niveau 3	31	47	15	8
Landbouw	25	53	12	10
Techniek	25	53	18	4
Economie	25	46	20	9
Gezondheidszorg	31	50	12	6
Gedrag en maatschappij	37	42	13	8
BOL niveau 4	26	48	18	8
Landbouw	28	44	17	11
Techniek	25	50	18	8
Economie	24	46	20	9
Gezondheidszorg	29	46	18	7
Gedrag en maatschappij	27	50	17	7
BBL	37	46	12	5
BBL niveau 1	37	45	9	9
BBL niveau 2	35	46	13	6
Landbouw	29	48	14	9
Techniek	33	49	12	6
Economie	31	44	18	7
Gezondheidszorg	49	40	6	5
BBL niveau 3	43	44	10	3
Landbouw	53	24	12	12
Techniek	34	48	13	6
Economie	43	41	14	2
Gezondheidszorg	49	44	7	
Gedrag en maatschappij	53	38	7	2

Tabel A8.8

Oordeel van de werkende schoolverlaters over de aansluiting tussen de afgesloten opleiding en de huidige functie

Opleidingssector	goed %	voldoende %	matig %	slecht %
BBL niveau 4	29	49	17	5
Techniek	28	59	9	5
Economie	29	38	21	12
Gezondheidszorg	31	48	18	3
Gedrag en maatschappij	28	50	18	4
HBO	31	47	17	5
Landbouw	31	44	16	9
Onderwijs	39	46	11	4
Techniek	28	49	20	4
Economie	26	48	20	5
Gezondheidszorg	36	46	14	4
Gedrag en maatschappij	31	45	18	6
Taal en cultuur	43	34	13	10
WO	37	41	16	6
Landbouw	42	40	13	5
Techniek	43	42	12	2
Economie	37	46	14	3
Gezondheidszorg	54	35	8	3
Gedrag en maatschappij	28	42	22	9
Taal en cultuur	23	35	24	18
Recht en openbare orde	36	45	15	5
Natuurwetenschappen	45	37	12	5
Totaal	32	45	16	7

Toelichting

Vraag in de enquête:

Hoe vindt u de aansluiting tussen uw [...] opleiding en uw huidige functie?

Tabel A8.9
Tevredenheid met huidige functie

Opleidingssector	%
VMBO	68
<i>Naar leerweg</i>	
Theoretisch	62
Gemengd	56
Kaderberoepsgericht	68
Basisberoepsgericht	72
<i>Naar sector</i>	
Landbouw	64
Techniek	76
Economie	63
Gezondheidszorg	68
BOL	68
BOL niveau 1	64
BOL niveau 2	65
Landbouw	55
Techniek	65
Economie	67
Gezondheidszorg	61
BOL niveau 3	71
Landbouw	75
Techniek	69
Economie	69
Gezondheidszorg	64
Gedrag en maatschappij	77
BOL niveau 4	69
Landbouw	69
Techniek	73
Economie	67
Gezondheidszorg	75
Gedrag en maatschappij	62
BBL	66
BBL niveau 1	64
BBL niveau 2	63
Landbouw	55
Techniek	68
Economie	57
Gezondheidszorg	62
BBL niveau 3	67
Landbouw	71
Techniek	67
Economie	62
Gezondheidszorg	72
Gedrag en maatschappij	58
BBL niveau 4	71
Techniek	64
Economie	63
Gezondheidszorg	81
Gedrag en maatschappij	69

Tabel A8.9

Tevredenheid met huidige functie

Opleidingssector	%
HBO	69
Landbouw	65
Onderwijs	75
Techniek	73
Economie	65
Gezondheidszorg	74
Gedrag en maatschappij	65
Taal en cultuur	60
WO	70
Landbouw	71
Techniek	76
Economie	72
Gezondheidszorg	80
Gedrag en maatschappij	65
Taal en cultuur	57
Recht en openbare orde	69
Natuurwetenschappen	75
Totaal	68

Toelichting

Vraag in de enquête:

Hoe tevreden bent u met uw huidige functie (1 'zeer ontevreden' tot en met 5 'zeer tevreden'. Vermeld is het percentage van antwoordcategorie 4 en 5.

Tabel A9.1
 Werkloosheid

	aanbieden op arbeidsmarkt %	werkloosheid %
HAVO/VWO	11	19
HAVO	13	17
VWO	7	23
VMBO	31	6
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	18	7
Gemengd	17	2
Kaderberoepsgericht	34	5
Basisberoepsgericht	56	7
<i>Naar sector</i>		
Landbouw	38	5
Techniek	62	3
Economie	34	8
Gezondheidszorg	32	10
BOL	67	5
BOL niveau 1	85	10
BOL niveau 2	74	8
Landbouw	77	13
Techniek	83	4
Economie	79	10
Gezondheidszorg	59	10
BOL niveau 3	80	4
Landbouw	89	1
Techniek	86	0
Economie	66	4
Gezondheidszorg	88	4
Gedrag en maatschappij	84	6
BOL niveau 4	57	3
Landbouw	69	7
Techniek	55	2
Economie	53	3
Gezondheidszorg	73	2
Gedrag en maatschappij	52	4
BBL	97	2
BBL niveau 1	93	5
BBL niveau 2	96	3
Landbouw	95	0
Techniek	96	2
Economie	95	6
Gezondheidszorg	99	2
BBL niveau 3	97	0
Landbouw	97	0
Techniek	99	0
Economie	95	1
Gezondheidszorg	97	0
Gedrag en maatschappij	98	3

Tabel A9.1

Werkloosheid

	aanbieden op arbeidsmarkt %	werkloosheid %
BBL niveau 4	97	2
Techniek	100	6
Economie	93	0
Gezondheidszorg	98	0
Gedrag en maatschappij	98	2
HBO	82	3
Landbouw	82	3
Onderwijs	89	4
Techniek	80	2
Economie	76	4
Gezondheidszorg	91	2
Gedrag en maatschappij	85	4
Taal en cultuur	87	7
WO	93	3
Landbouw	92	6
Techniek	97	2
Economie	96	2
Gezondheidszorg	88	3
Gedrag en maatschappij	93	4
Taal en cultuur	89	6
Recht en openbare orde	95	3
Natuurwetenschappen	92	4
Totaal	56	4

Toelichting

Het werkloosheidspercentage heeft betrekking op de werkloze beroepsbevolking: schoolverlaters zonder werk (of met werk van minder dan 12 uur per week) die op zoek zijn naar betaald werk. Daarbij is tevens als voorwaarde gesteld dat de maatschappelijke positie niet scholier of student is.

Tabel A9.2
Werkloosheid tot eerste baan

Opleidingssector	0 mnd. %	1-3 mnd. %	4-6 mnd. %	7-12 mnd. %	≥ 13 mnd. %	maanden
VMBO	88	7	2	2	0	0,5
<i>Naar leerweg</i>						
Theoretisch	90	5	3	3	0	0,5
Gemengd	90	2	3	5	0	0,6
Kaderberoepsgericht	88	8	2	1	1	0,6
Basisberoepsgericht	88	7	2	3	0	0,6
<i>Naar sector</i>						
Landbouw	90	7	3	1	0	0,3
Techniek	94	3	1	0	1	0,3
Economie	80	15	3	3	0	0,8
Gezondheidszorg	84	7	3	5	0	0,9
BOL	87	6	4	2	1	0,8
BOL niveau 1	76	7	10	4	2	1,9
BOL niveau 2	82	8	5	3	2	1,2
Landbouw	81	14	5	0	0	0,5
Techniek	81	10	3	2	3	1,3
Economie	84	7	6	2	1	0,9
Gezondheidszorg	79	6	7	7	1	1,9
BOL niveau 3	88	6	3	2	1	0,6
Landbouw	91	2	5	2	0	0,5
Techniek	96	3	2	0	0	0,2
Economie	85	8	3	3	1	0,8
Gezondheidszorg	93	6	1	1	0	0,2
Gedrag en maatschappij	85	7	4	2	2	0,9
BOL niveau 4	90	5	2	1	0	0,4
Landbouw	88	8	4	1	0	0,5
Techniek	90	7	2	1	0	0,4
Economie	88	6	4	2	0	0,6
Gezondheidszorg	94	3	2	1	0	0,3
Gedrag en maatschappij	92	5	1	2	1	0,4
BBL	95	2	1	1	0	0,3
BBL niveau 1	92	2	2	2	2	0,7
BBL niveau 2	95	3	1	1	1	0,3
Landbouw	97	3	0	0	0	0,1
Techniek	95	3	0	0	0	0,2
Economie	93	3	2	1	1	0,4
Gezondheidszorg	96	3	0	0	1	0,3
BBL niveau 3	96	2	0	2	0	0,3
Landbouw	97	0	0	3	0	0,2
Techniek	95	2	1	2	0	0,2
Economie	93	2	0	4	1	0,7
Gezondheidszorg	100	0	0	0	0	0,0
Gedrag en maatschappij	88	3	2	5	2	0,8

Tabel A9.2

Werkloosheid tot eerste baan

Opleidingssector	0 mnd. %	1-3 mnd. %	4-6 mnd. %	7-12 mnd. %	≥ 13 mnd. %	maanden
BBL niveau 4	97	2	1	0	0	0,1
Techniek	99	1	0	0	0	0,0
Economie	98	1	0	1	0	0,1
Gezondheidszorg	96	2	1	0	0	0,1
Gedrag en maatschappij	97	2	2	0	0	0,1
HBO	75	17	5	2	1	0,9
Landbouw	70	23	5	2	0	0,9
Onderwijs	77	15	4	2	2	1,0
Techniek	76	16	5	2	0	0,8
Economie	74	18	6	2	0	0,9
Gezondheidszorg	79	14	5	1	1	0,8
Gedrag en maatschappij	72	18	6	4	1	1,1
Taal en cultuur	77	13	7	3	0	1,1
WO	69	19	8	4	1	1,3
Landbouw	61	24	9	5	1	1,6
Techniek	64	23	9	4	0	1,3
Economie	71	17	10	2	0	1,0
Gezondheidszorg	71	22	5	2	1	1,0
Gedrag en maatschappij	69	17	8	5	1	1,4
Taal en cultuur	69	17	8	5	1	1,4
Recht en openbare orde	69	17	9	4	0	1,2
Natuurwetenschappen	74	16	6	3	1	1,1
Totaal	84	10	4	2	1	0,7

Tabel A9.3

Percentage werkende schoolverlaters dat op zoek is naar een andere baan

Opleidingssector	%
HAVO/VWO	12
HAVO	13
VWO	11
VMBO	15
<i>Naar leerweg</i>	
Theoretisch	13
Gemengd	24
Kaderberoepsgericht	17
Basisberoepsgericht	14
<i>Naar sector</i>	
Landbouw	22
Techniek	9
Economie	24
Gezondheidszorg	16
BOL	15
BOL niveau 1	22
BOL niveau 2	17
Landbouw	29
Techniek	12
Economie	19
Gezondheidszorg	17
BOL niveau 3	15
Landbouw	11
Techniek	8
Economie	18
Gezondheidszorg	16
Gedrag en maatschappij	14
BOL niveau 4	12
Landbouw	17
Techniek	8
Economie	13
Gezondheidszorg	11
Gedrag en maatschappij	15
BBL	11
BBL niveau 1	10
BBL niveau 2	12
Landbouw	10
Techniek	9
Economie	15
Gezondheidszorg	15
BBL niveau 3	11
Landbouw	6
Techniek	10
Economie	12
Gezondheidszorg	10
Gedrag en maatschappij	24

Tabel A9.3

Percentage werkende schoolverlaters dat op zoek is naar een andere baan

Opleidingssector	%
BBL niveau 4	11
Techniek	11
Economie	12
Gezondheidszorg	8
Gedrag en maatschappij	15
HBO	17
Landbouw	17
Onderwijs	15
Techniek	9
Economie	16
Gezondheidszorg	15
Gedrag en maatschappij	20
Taal en cultuur	43
WO	16
Landbouw	14
Techniek	8
Economie	12
Gezondheidszorg	13
Gedrag en maatschappij	21
Taal en cultuur	27
Recht en openbare orde	15
Natuurwetenschappen	12
Totaal	14

Tabel A9.4
 Aard van het dienstverband van werkende schoolverlaters

Opleidingssector	leer/werk- overeenkomst %	uitzend-, oproepkracht %	loondienst werkgever %	bedrijf ouders/ partner %	eigen bedrijf/free- lance %
HAVO/VWO	18	18	61	3	0
HAVO	23	21	54	2	0
VWO	6	11	78	5	0
VMBO	38	8	51	1	1
<i>Naar leerweg</i>					
Theoretisch	32	12	54	1	1
Gemengd	33	12	51	0	4
Kaderberoepsgericht	42	6	50	0	1
Basisberoepsgericht	39	8	50	1	1
<i>Naar sector</i>					
Landbouw	36	9	52	1	2
Techniek	50	4	43	1	1
Economie	30	13	56	0	1
Gezondheidszorg	35	6	57	1	1
BOL	7	9	81	1	2
BOL niveau 1	12	20	64	1	2
BOL niveau 2	12	11	73	2	2
Landbouw	20	5	65	10	0
Techniek	18	16	61	2	3
Economie	10	10	76	2	2
Gezondheidszorg	9	6	83	0	1
BOL niveau 3	4	7	86	0	2
Landbouw	4	6	80	1	9
Techniek	3	5	86	0	7
Economie	4	11	83	1	1
Gezondheidszorg	6	6	86	0	2
Gedrag en maatschappij	3	6	90	0	1
BOL niveau 4	4	6	88	1	1
Landbouw	4	8	79	6	3
Techniek	3	4	89	1	3
Economie	4	8	85	1	2
Gezondheidszorg	6	6	88	0	0
Gedrag en maatschappij	4	5	91	0	0
BBL	12	2	84	1	1
BBL niveau 1	6	2	92	0	0
BBL niveau 2	13	4	81	1	1
Landbouw	11	4	86	0	0
Techniek	15	4	77	3	1
Economie	7	3	91	0	0
Gezondheidszorg	19	3	76	0	1
BBL niveau 3	11	2	85	0	2
Landbouw	3	3	86	0	8
Techniek	6	2	88	1	3
Economie	9	0	90	0	1
Gezondheidszorg	18	1	80	0	2
Gedrag en maatschappij	7	5	87	0	2

Tabel A9.4

Aard van het dienstverband van werkende schoolverlaters

Opleidingssector	leer/werk- overeenkomst %	uitzend-, oproepkracht %	loondienst werkgever %	bedrijf ouders/ partner %	eigen bedrijf/free- lance %
BBL niveau 4	13	1	83	2	1
Techniek	3	0	88	7	2
Economie	11	4	82	4	0
Gezondheidszorg	22	2	76	0	0
Gedrag en maatschappij	10	0	88	0	2
HBO	0	5	89	1	6
Landbouw	0	10	82	3	6
Onderwijs	0	8	91	0	1
Techniek	0	3	94	1	3
Economie	0	4	92	1	3
Gezondheidszorg	0	3	93	0	4
Gedrag en maatschappij	0	5	93	0	1
Taal en cultuur	0	3	45	0	52
WO	0	3	93	0	3
Landbouw	0	5	93	1	2
Techniek	0	1	95	0	4
Economie	0	1	97	0	2
Gezondheidszorg	0	2	91	0	6
Gedrag en maatschappij	0	5	93	0	2
Taal en cultuur	0	8	86	0	6
Recht en openbare orde	0	2	96	0	2
Natuurwetenschappen	0	2	97	0	1
Totaal	10	6	81	1	3

Tabel A9.5
 Percentage werkende schoolverlaters met een flexibele aanstelling

Opleidingssector	%
HAVO/VWO	65
HAVO	64
VWO	70
VMBO	56
<i>Naar leerweg</i>	
Theoretisch	53
Gemengd	61
Kaderberoepsgericht	60
Basisberoepsgericht	55
<i>Naar sector</i>	
Landbouw	54
Techniek	56
Economie	63
Gezondheidszorg	55
BOL	45
BOL niveau 1	72
BOL niveau 2	46
Landbouw	55
Techniek	43
Economie	45
Gezondheidszorg	51
BOL niveau 3	44
Landbouw	32
Techniek	40
Economie	51
Gezondheidszorg	41
Gedrag en maatschappij	45
BOL niveau 4	40
Landbouw	42
Techniek	34
Economie	44
Gezondheidszorg	42
Gedrag en maatschappij	39
BBL	21
BBL niveau 1	16
BBL niveau 2	27
Landbouw	13
Techniek	25
Economie	31
Gezondheidszorg	27
BBL niveau 3	18
Landbouw	18
Techniek	18
Economie	25
Gezondheidszorg	13
Gedrag en maatschappij	27

Tabel A9.5

Percentage werkende schoolverlaters met een flexibele aanstelling

Opleidingssector	%
BBL niveau 4	14
Techniek	12
Economie	17
Gezondheidszorg	13
Gedrag en maatschappij	15
HBO	39
Landbouw	51
Onderwijs	45
Techniek	30
Economie	38
Gezondheidszorg	35
Gedrag en maatschappij	45
Taal en cultuur	48
WO	46
Landbouw	56
Techniek	36
Economie	25
Gezondheidszorg	62
Gedrag en maatschappij	52
Taal en cultuur	57
Recht en openbare orde	50
Natuurwetenschappen	49
Totaal	40

Toelichting

Een flexibele aanstelling betreft een aanstelling als uitzendkracht, oproepkracht e.d. of een aanstelling in tijdelijke dienst.

Tabel A9.6
Beloning van werkende schoolverlaters

Opleidingssector	gemiddeld bruto maandloon €	gemiddeld bruto uurloon €
HAVO/VWO	729	6,42
HAVO	724	6,30
VWO	743	6,78
VMBO	678	4,83
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	651	4,73
Gemengd	684	4,90
Kaderberoepsgericht	693	4,90
Basisberoepsgericht	682	4,82
<i>Naar sector</i>		
Landbouw	653	4,66
Techniek	797	5,21
Economie	633	4,75
Gezondheidszorg	561	4,42
BOL	1.305	9,10
BOL niveau 1	1.102	7,84
BOL niveau 2	1.110	7,57
Landbouw	901	6,08
Techniek	1.229	7,64
Economie	1.150	7,70
Gezondheidszorg	908	7,40
BOL niveau 3	1.299	9,43
Landbouw	1.230	7,86
Techniek	1.823	10,92
Economie	1.387	8,83
Gezondheidszorg	1.186	9,41
Gedrag en maatschappij	1.201	9,82
BOL niveau 4	1.462	10,06
Landbouw	1.223	8,10
Techniek	1.715	10,49
Economie	1.409	9,22
Gezondheidszorg	1.445	10,82
Gedrag en maatschappij	1.304	10,46
BBL	1.573	10,81
BBL niveau 1	1.284	9,00
BBL niveau 2	1.471	9,82
Landbouw	1.572	9,73
Techniek	1.574	9,48
Economie	1.437	9,89
Gezondheidszorg	1.197	10,73
BBL niveau 3	1.630	11,40
Landbouw	1.793	11,26
Techniek	1.922	11,62
Economie	1.423	9,43
Gezondheidszorg	1.444	12,00
Gedrag en maatschappij	1.401	11,64

Tabel A9.6

Beloning van werkende schoolverlaters

Opleidingssector	gemiddeld bruto maandloon €	gemiddeld bruto uurloon €
BBL niveau 4	1.814	12,63
Techniek	2.165	13,32
Economie	1.602	10,20
Gezondheidszorg	1.755	13,03
Gedrag en maatschappij	1.749	13,07
HBO	1.990	13,06
Landbouw	1.982	12,21
Onderwijs	1.827	12,74
Techniek	2.259	13,59
Economie	2.139	13,19
Gezondheidszorg	1.920	14,75
Gedrag en maatschappij	1.775	12,73
Taal en cultuur	1.363	10,14
WO	2.479	15,58
Landbouw	2.172	13,93
Techniek	2.612	15,51
Economie	2.845	16,88
Gezondheidszorg	2.722	16,82
Gedrag en maatschappij	2.283	15,41
Taal en cultuur	2.007	13,85
Recht en openbare orde	2.585	15,68
Natuurwetenschappen	2.389	14,39
Totaal	1.596	10,69

Toelichting

Dit betreft het bruto inkomen in de hoofdfunctie. Dit is inclusief toeslagen maar exclusief inkomen uit overwerk. Er is hier niet gecorrigeerd voor verschillen in leeftijd van de schoolverlaters.

Tabel A9.7
 Percentage werkende schoolverlaters met een deeltijdaanstelling en wekelijkse arbeidsduur

Opleidingssector	deeltijdaanstelling %	wekelijkse arbeidsduur uren
HAVO/VWO	60	27,1
HAVO	62	26,8
VWO	54	27,8
VMBO	53	31,9
<i>Naar leerweg</i>		
Theoretisch	54	30,2
Gemengd	61	31,1
Kaderberoepsgericht	52	32,6
Basisberoepsgericht	51	32,5
<i>Naar sector</i>		
Landbouw	60	31,4
Techniek	41	35,1
Economie	54	31,2
Gezondheidszorg	67	29,6
BOL	41	33,4
BOL niveau 1	37	33,2
BOL niveau 2	36	33,8
Landbouw	48	33,0
Techniek	18	37,2
Economie	33	34,3
Gezondheidszorg	64	28,9
BOL niveau 3	50	32,3
Landbouw	23	36,4
Techniek	4	40,4
Economie	23	36,2
Gezondheidszorg	70	29,9
Gedrag en maatschappij	70	28,6
BOL niveau 4	40	33,7
Landbouw	32	35,5
Techniek	15	37,9
Economie	27	35,2
Gezondheidszorg	54	31,2
Gedrag en maatschappij	72	29,1
BBL	37	33,8
BBL niveau 1	37	33,0
BBL niveau 2	31	34,7
Landbouw	15	37,1
Techniek	6	38,6
Economie	38	33,3
Gezondheidszorg	88	25,9
BBL niveau 3	41	33,3
Landbouw	8	36,8
Techniek	5	38,6
Economie	30	34,6
Gezondheidszorg	78	28,0
Gedrag en maatschappij	81	28,2

Tabel A9.7

Percentage werkende schoolverlaters met een deeltijdaanstelling en wekelijkse arbeidsduur

Opleidingssector	deeltijdaanstelling %	wekelijkse arbeidsduur uren
BBL niveau 4	44	33,3
Techniek	15	37,4
Economie	22	35,8
Gezondheidszorg	59	31,4
Gedrag en maatschappij	61	30,9
HBO	27	36,6
Landbouw	17	38,4
Onderwijs	39	34,7
Techniek	6	39,3
Economie	12	38,2
Gezondheidszorg	58	32,3
Gedrag en maatschappij	54	33,2
Taal en cultuur	49	37,4
WO	20	37,3
Landbouw	14	37,7
Techniek	6	39,4
Economie	4	39,0
Gezondheidszorg	20	37,6
Gedrag en maatschappij	37	35,3
Taal en cultuur	38	35,2
Recht en openbare orde	10	38,2
Natuurwetenschappen	10	38,3
Totaal	36	34,4

Toelichting

De arbeidsduur betreft zowel het aantal uren in de hoofdfunctie als het aantal uren in eventuele nevenfuncties (HBO en WO).

Een deeltijdaanstelling is een aanstelling met minder dan 33 arbeidsuren per week.

Tabel A9.8

Percentage werkende schoolverlaters waarvan huidige functie goede carrièremogelijkheden biedt

Opleidingssector	%
VMBO	59
<i>Naar leerweg</i>	
Theoretisch	53
Gemengd	59
Kaderberoepsgericht	60
Basisberoepsgericht	62
<i>Naar sector</i>	
Landbouw	63
Techniek	69
Economie	52
Gezondheidszorg	56
BOL	52
BOL niveau 1	44
BOL niveau 2	56
Landbouw	35
Techniek	57
Economie	59
Gezondheidszorg	50
BOL niveau 3	49
Landbouw	40
Techniek	55
Economie	54
Gezondheidszorg	51
Gedrag en maatschappij	45
BOL niveau 4	56
Landbouw	43
Techniek	63
Economie	56
Gezondheidszorg	48
Gedrag en maatschappij	45
BBL	48
BBL niveau 1	30
BBL niveau 2	49
Landbouw	43
Techniek	57
Economie	41
Gezondheidszorg	41
BBL niveau 3	48
Landbouw	40
Techniek	60
Economie	47
Gezondheidszorg	42
Gedrag en maatschappij	27
BBL niveau 4	54
Techniek	62
Economie	64
Gezondheidszorg	55
Gedrag en maatschappij	44

Tabel A9.8

Percentage werkende schoolverlaters waarvan huidige functie goede carrièremogelijkheden biedt

Opleidingssector	%
HBO	54
Landbouw	55
Onderwijs	22
Techniek	69
Economie	66
Gezondheidszorg	46
Gedrag en maatschappij	43
Taal en cultuur	40
WO	65
Landbouw	67
Techniek	73
Economie	78
Gezondheidszorg	69
Gedrag en maatschappij	57
Taal en cultuur	44
Recht en openbare orde	71
Natuurwetenschappen	71
Totaal	55

Toelichting

Vraag in de enquête:

Biedt uw functie goede carrièremogelijkheden? (1 'nauwelijks' tot en met 5 'heel veel'). Vermeld is het percentage van antwoordcategorie 4 en 5.

Tabel A10.1
 Opleiding achteraf opnieuw kiezen: intrede op de arbeidsmarkt

Opleidingssector	zelfde opleiding %	andere opleiding %	geen opleiding %
VMBO	80	20	0
<i>Naar leerweg</i>			
Theoretisch	83	17	0
Gemengd	89	11	0
Kaderberoepsgericht	78	22	0
Basisberoepsgericht	78	22	0
<i>Naar sector</i>			
Landbouw	72	28	0
Techniek	78	22	0
Economie	79	21	0
Gezondheidszorg	83	17	0
BOL	73	21	5
BOL niveau 1	66	25	8
BOL niveau 2	63	27	10
Landbouw	80	20	0
Techniek	63	26	11
Economie	60	29	11
Gezondheidszorg	68	25	7
BOL niveau 3	76	20	4
Landbouw	68	25	7
Techniek	83	17	0
Economie	70	23	7
Gezondheidszorg	77	20	3
Gedrag en maatschappij	79	17	4
BOL niveau 4	79	18	3
Landbouw	75	21	4
Techniek	82	16	2
Economie	73	23	4
Gezondheidszorg	82	18	1
Gedrag en maatschappij	82	15	3
BBL	77	15	8
BBL niveau 1	61	10	29
BBL niveau 2	76	15	9
Landbouw	70	19	11
Techniek	77	13	9
Economie	74	18	8
Gezondheidszorg	76	15	9
BBL niveau 3	82	13	5
Landbouw	86	9	6
Techniek	84	12	4
Economie	67	21	12
Gezondheidszorg	84	12	4
Gedrag en maatschappij	85	13	2

Tabel A10.1

Opleiding achteraf opnieuw kiezen: intrede op de arbeidsmarkt

Opleidingssector	zelfde opleiding %	andere opleiding %	geen opleiding %
BBL niveau 4	80	17	3
Techniek	89	8	4
Economie	65	29	6
Gezondheidszorg	82	16	2
Gedrag en maatschappij	82	17	1
HBO	81	19	1
Landbouw	79	21	1
Onderwijs	87	12	1
Techniek	82	17	1
Economie	75	24	0
Gezondheidszorg	87	13	0
Gedrag en maatschappij	80	19	0
Taal en cultuur	84	14	2
WO	83	16	1
Landbouw	83	16	1
Techniek	86	13	1
Economie	85	14	1
Gezondheidszorg	88	11	1
Gedrag en maatschappij	81	18	1
Taal en cultuur	75	25	1
Recht en openbare orde	86	13	1
Natuurwetenschappen	84	15	1
Totaal	79	18	3

Tabel A11.1
Aantallen en respons

Opleidingssector	benaderde aantallen	responspercentage	ongewogen aantallen ¹⁾	gewogen aantallen
HAVO/VWO	5.156	38	1.806	67.479
HAVO	2.909	37	966	38.152
VWO	2.247	40	840	29.327
VMBO	10.604	35	3.789	98.246
<i>Naar leerweg</i>				
Theoretisch	3.421	42	1.347	41.274
Gemengd	793	43	351	6.059
Kaderberoepsgericht	2.795	35	1.021	27.811
Basisberoepsgericht	3.595		1.070	23.102
<i>Naar sector</i>				
Landbouw	2.047	24	499	5.768
Techniek	1.855	30	585	14.906
Economie	1.436	32	520	17.580
Gezondheidszorg	1.845	44	838	18.718
BOL	20.254	31	5.818	75.639
BOL niveau 1	1.283	20	213	6.616
BOL niveau 2	3.482	24	748	18.842
Landbouw	143	26	37	527
Techniek	885	21	162	4.434
Economie	1.610	23	339	8.331
Gezondheidszorg	841	29	210	5.550
BOL niveau 3	3.543	33	1.050	13.640
Landbouw	244	45	110	687
Techniek	321	25	74	1.146
Economie	1.292	27	308	4.224
Gezondheidszorg	723	37	237	3.121
Gedrag en maatschappij	963	37	321	4.462
BOL niveau 4	11.946	33	3.807	36.541
Landbouw	467	44	205	1.570
Techniek	2.926	32	903	9.057
Economie	4.505	28	1.216	11.298
Gezondheidszorg	1.412	40	546	5.161
Gedrag en maatschappij	2.636	37	937	9.455
BBL	7.644	30	2.183	44.710
BBL niveau 1	598	24	137	3.968
BBL niveau 2	2.930	26	715	17.913
Landbouw	248	29	72	970
Techniek	1.382	22	294	8.342
Economie	960	25	227	5.573
Gezondheidszorg	340	38	122	3.029
BBL niveau 3	2.671	31	790	15.115
Landbouw	164	27	45	537
Techniek	1.034	29	282	5.660
Economie	562	25	131	2.248
Gezondheidszorg	692	40	266	5.382
Gedrag en maatschappij	219	31	66	1.288

Tabel A11.1

Aantallen en respons

Opleidingssector	benaderde aantallen	responspercentage	ongewogen aantallen ¹⁾	gewogen aantallen
BBL niveau 4	1.445	38	541	7.713
Landbouw	35	46	16	165
Techniek	332	34	109	1.755
Economie	334	31	105	1.490
Gezondheidszorg	398	45	175	2.428
Gedrag en maatschappij	344	40	136	1.876
HBO	37.085	38	13.258	42.740
Landbouw	1.285	44	532	1.581
Onderwijs	5.730	37	1.965	6.374
Techniek	6.472	40	2.396	8.443
Economie	13.777	35	4.513	14.843
Gezondheidszorg	2.959	43	1.234	3.582
Gedrag en maatschappij	4.143	42	1.668	5.216
Taal en cultuur	2.719	39	950	2.701
WO ²⁾	22.930	40	9.988	28.841
Landbouw	961	52	467	1.348
Techniek	2.572	48	1.376	3.973
Economie	4.387	33	1.593	4.600
Gezondheidszorg	2.774	45	1.340	3.869
Gedrag en maatschappij	5.386	42	2.551	7.366
Taal en cultuur	2.811	39	1.158	3.344
Recht en openbare orde	2.438	33	854	2.466
Natuurwetenschappen	1.601	39	649	1.874
Totaal	103.673	36	36.842	357.655

¹⁾ het aantal ingevulde vragenlijsten dat in het onderzoeksbestand is opgenomen.

²⁾ exclusief de universiteiten van Nijmegen, Groningen en Twente.